

Integratie Natuur en Milieu Educatie in het voortgezet onderwijs

Uitkomsten en analyse van NME Quickscans,
afgenomen op 35 scholen voor voortgezet onderwijs.

In opdracht van:
de ministeries van VROM en LNV;
de provincies Zuid-Holland en Overijssel;
de gemeente Almere.

Januari 2004

codename^{future}

Codename Future
Zeestraat 71
2518 AA Den Haag
t. 070-3024770
f. 070-3644934
e. info@codenamefuture.nl
w. www.codenamefuture.nl

INHOUDSOPGAVE

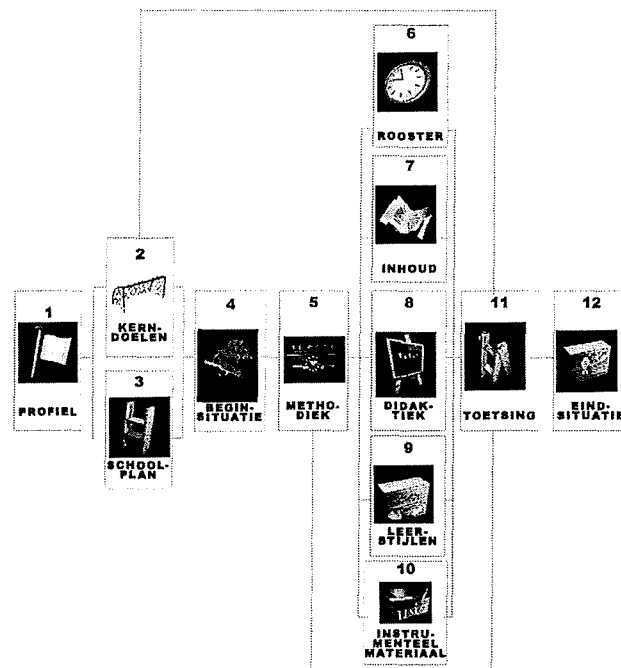
1.	<i>Inleiding</i>	3
1.1.	Het instrument NME Quickscan	3
1.2.	Inzicht door de NME Quickscan	4
1.3.	NME Quickscans in het schooljaar 2002-2003	4
1.4.	NME en duurzame ontwikkeling	5
2.	<i>Observaties en conclusies op basis van 35 Quickscans</i>	6
2.1.	Algemene tendensen	6
3.	<i>Quickscans per school.....</i>	9
4.	<i>12 voor 12 voor de natuur</i>	11
4.1.	AOC De Groene Welle.....	13
4.2.	AOC Friesland	15
4.3.	AOC Groenhorst	17
4.4.	AOC Limburg	19
4.5.	AOC Terra Assen	21
4.6.	AOC Terra Groningen	23
4.7.	Helicon AOC Eindhoven	25
4.8.	Christelijk College Nassau Veluwe Harderwijk	27
4.9.	GSG Schagen.....	29
4.10.	Oosterlicht College.....	31
5.	<i>Zuid-Holland</i>	33
5.1.	Hofstad Horeca en Techniek.....	35
5.2.	Maarthen Luther	37
5.3.	Spiershoek	39
5.4.	Comenius College.....	41
5.5.	Haagsch Montessori Lyceum	43
5.6.	Wellant Dordrecht.....	45
5.7.	Holland College Naaldwijk	47
5.8.	Erasmus College Zoetermeer	49
5.9.	Wellant College Gouda	51
5.10.	Accent College Schiedam	53
5.11.	Wellant College Oegstgeest	55
6.	<i>Overijssel.....</i>	57
6.1.	Agieten College Carolus Clusius Zwolle	59
6.2.	Agieten College Meander Zwolle	61
6.3.	Stedelijk Lyceum Enschede	63
6.4.	Twickel Hengelo.....	65
6.5.	Twickel Borne	67
6.6.	Twickel Delden.....	69
6.7.	AOC Oost Enschede	71
6.8.	AOC Oost Doetinchem	73
6.9.	AOC De Groene Welle Zwolle.....	75
6.10.	Etty Hillesum	77

7.	Almere	79
7.1.	Het project 'Jongeren voor duurzaamheid'	79
7.2.	Observaties en conclusies op basis van de vijf Quickscans	80
7.3.	Quickscans per school.....	81
7.4.	Helen Parkhurst	83
7.5.	OSG Echnaton	85
7.6.	Het Baken Parklyceum	87
7.7.	OSG De Meergronden	89
7.8.	Oostvaarderscollege	91
Bijlage 1:	NME in het voortgezet onderwijs in Almere	93
1.1.	Doelstelling.....	93
1.2.	Aanleiding.....	93
1.3.	Ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs.....	93
1.4.	NME/Duurzaamheid in het voortgezet onderwijs.....	94
1.5.	Naar 2010 en terug	96
1.6.	Aan de slag	99
1.7.	Agenda werkbijeenkomst NME in het VO in Almere	100
1.8.	Presentatie Ernest van Hezik	101
Bijlage 2.	10 NME Quickscans 2001-2002 in Zuid-Holland	105
2.1.	College Het Loo	107
2.2.	Segbroek College	109
2.3.	Rijnland lyceum	111
2.4.	Vrije school Rudolf Steiner.....	113
2.5.	Stevin College	115
2.6.	SG Dalton	117
2.7.	Edith Stein	119
2.8.	SVO St. Paul.....	121
2.9.	Aloysius College	123
2.10.	Chr. Gymnasium Sorghvliet.....	125
Bijlage 3:	Vragenlijst NME Quickscan	127

1. Inleiding

1.1. Het instrument NME Quickscan

Het instrument NME Quickscan biedt scholen de mogelijkheid een nulmeting te doen voor wat betreft de stand van zaken op het gebied van natuur en milieueducatie (NME) in de school. Bovendien geeft de Quickscan inzicht in de sterke en zwakke kanten van de school bij implementatie van NME in de schoolorganisatie (schoolbreed of in het primaire proces).

De horizontale (school/management) lijn bevat onderdelen die schoolbreed kunnen veranderen. De verticale (vakken) lijn bevat onderdelen, die de docenten of secties kunnen implementeren. Het gaat hierbij om een integrale aanpak. Wanneer één onderdeel aangepakt wordt, wordt dit een *verbetering* (**Improvement**) genoemd. Op lange termijn is een integrale verandering van alle onderdelen (**Change**) belangrijk. Als een school op één van de 12 dimensies een NME interventie doet dan moeten de consequenties en activiteiten op de andere 11 dimensies worden doorberekend. Het JJ-model werkt dus als communicerende vaten.

De digitale verwerking van de QS is gebaseerd op een implementatiemodel dat gehanteerd wordt sinds 1992 in het onderwijs en bestaat uit de volgende fasen:

1. initiatie (heeft u al plannen gemaakt)
2. realisatie (bent u al begonnen)
3. controle (begeleidt en controleert u het proces)
4. integratie (is het een geïsoleerd initiatief of gaat het uitwaaien over de hele organisatie)
5. optimalisatie (evalueert u en probeert u de kwaliteit op te voeren).

In de weergave van de uitslag van de Quickscan (het spinnenweb) wordt zichtbaar of de school zwak of sterk presteert bij het structureel inbedden van NME. In het web wordt de mate van NME integratie uitgezet op een schaal van 1. initiatie, 2. realisatie, 3. controle, 4. integratie en 5. optimalisatie. Uiterst zwakke implementatie heet initiatie en uiterst sterke implementatie heet optimalisatie.

Hiermee kan in één oogopslag, in grote lijnen, zichtbaar worden gemaakt hoe het staat met NME onderwijs binnen één specifieke school.

1.2. Inzicht door de NME Quickscan

Codename Future beschikt met de NME Quickscan over een nuttig instrument om bij scholen te inventariseren in welke mate NME is geïntegreerd in het curriculum. Aan een dergelijk inzicht bestaat behoefte, met name in het kader van het programma 'Leren voor Duurzaamheid'. Codename Future voert projecten uit in het kader van dat programma in de provincies Zuid-Holland en Overijssel en in de gemeente Almere.

Al tijdens het schooljaar 2001-2002 voerde Codename Future in opdracht van de provincie Zuid-Holland Quickscans uit op 10 scholen in die provincie. Het leverde een gedegen rapportage op, die ook werd rondgestuurd naar andere relevante opdrachtgevers (ministeries LNV, OC&W en VROM, provincie Overijssel).

Maar ook in het kader van de projecten die Codename Future uitvoerde voor het ministerie van LNV (Regeling Draagvlak Natuur) en VROM (SMOM-regeling) bleek behoefte aan een dergelijk inzicht.

Dat heeft te maken met het feit, dat er rond de integratie van NME bij diverse ministeries verschillende beelden bestaan. Het ministerie van OC&W heeft rond NME het idee dat met de integratie van NME in de kerndoelen voor het voortgezet onderwijs ook is voorzien in de integratie van NME in het curriculum van scholen. Bij de vakministeries van VROM en LNV daarentegen bestaan daarover twijfels. Het meetinstrument NME Quickscan levert feitelijke en daarom nuttige informatie op op dat punt.

1.3. NME Quickscans in het schooljaar 2002-2003

In het schooljaar 2002-2003 kreeg Codename Future opdracht om opnieuw NME Quickscans af te nemen. Dat gebeurde in het kader van projecten uitgevoerd voor de ministeries van LNV en VROM, voor de provincies Overijssel en Zuid-Holland en voor de gemeente Almere.

De inzet en uitwerking van de NME Quickscan is tijdrovend en kwalitatief hoogwaardig werk. Om de uitvoering op een groot aantal scholen te kunnen realiseren is er daarom voor gekozen de kosten van de inzet van de Quickscans te spreiden.

Het ministerie van VROM wilde graag een flink aantal Quickscans, zodat de representativiteit van de uitkomsten zoveel mogelijk is gegarandeerd. Uiteindelijk werd afgesproken op 35 scholen een Quickscan uit te voeren. Door die opdracht te combineren met de opdrachten in de provincie Zuid-Holland en Overijssel en tevens gebruik te maken van de uitkomsten van het project '12 voor 12 voor de natuur' dat werd uitgevoerd in het kader van de Regeling Draagvlak Natuur werd dit een haalbare optie.

De Quickscans in Almere stonden niet begroot in het kader van dat project, maar vormden een welhaast onmisbare basis voor de werkbijeenkomst, die daar werd georganiseerd. De opdracht van VROM bood de gelegenheid de unieke situatie te creëren dat de NME Quickscan daar op *alle vijf* scholen voor voortgezet onderwijs in die stad kon worden afgenomen. Bovendien leverde de werkbijeenkomst met drie van de vijf scholen verdiepende inzichten op, die in deze rapportage als bijlage meegegeven worden.

1.4. NME en duurzame ontwikkeling

NME of duurzaamheid

De afgenomen Quickscans zijn NME Quickscans. Daarover is enige discussie geweest, omdat de Quickscans met name zijn afgenomen op scholen die betrokken waren bij projecten in het kader van het programma 'Leren voor Duurzaamheid', waarbinnen 'volle' duurzaamheid centraal staat. Er viel dus veel voor te zeggen, om de Quickscan om te bouwen naar een 'duurzaamheids-quickscan'. Om twee redenen is daarvan afgezien:

- Duurzaamheid is een concept, terwijl natuur en milieu thema's zijn. De inhoud, maar ook het karakter van een duurzaamheids-quickscan zou dus heel anders moeten zijn dan die van een NME Quickscan.*
- Bij het kiezen voor een duurzaamheids-quickscan zou de situatie rond NME in het voortgezet onderwijs uit beeld verdwijnen. Juist ook in het kader van het programma 'Leren voor Duurzaamheid' is duidelijk geworden dat duurzaamheid en NME als communicerende vaten werken. De aandacht voor NME in projecten nam af, naarmate ze succesvoller waren in het geven van aandacht aan 'volle' duurzaamheid.*

Deze rapportage geeft dus inzicht in de mate waarin NME in het voortgezet onderwijs is geïntegreerd. Codename Future is wel van plan een digitale duurzaamheids quickscan te maken.

Waar van de onderwerpen natuur en milieu al gezegd kan worden dat ze op zichzelf redelijk abstract zijn, geldt dat zeker voor 'duurzaamheid'.

In ieder geval is één ding zeker: geen leerling heeft 'van nature' iets met duurzaamheid. Om duurzaamheid in het onderwijs een plek te geven is het nodig, dat die kennis wel aanwezig is bij de docent. Echter, ook voor veel docenten is duurzaamheid een onbekend concept. En als ze het al kennen, zien ze niet 'autonoom' de meerwaarde van het 'gebruiken' van duurzaamheid in hun lessen.

Maar er is wel een kans. Het moderne onderwijs is zo ingericht, dat een interessante parallel duidelijk wordt tussen de inhoudelijke 'organisatie' van het voortgezet onderwijs (de indeling in sectoren en profielen) en duurzame ontwikkeling. Die parallel schuilt in de opvallende overeenkomst van die sectoren en profielen met de drie aspecten van duurzaamheid: ecologische, economische en sociaal/culturele. Waarbij nog kan worden aangetekend, dat al sinds Rio de Janeiro (duurzame) technologie als een 'doorsnijdend' thema op de Agenda 21 staat. Schematisch:

VMBO: sectoren	Havo/VWO: profielen	Duurzaamheid
Economie	Economie en maatschappij	Economie
Zorg en welzijn	Cultuur en maatschappij	Sociaal/cultureel
Landbouw (en natuurlijke omgeving)	Natuur en gezondheid	Ecologie
Techniek	Natuur en techniek	Inzet technologie

Middelbare scholen en scholieren zijn vanzelfsprekend vertrouwd met de indeling in sectoren en profielen. Duurzaamheid kan dus op scholen worden 'neergezet' door ze aan te spreken op de manier waarop het onderwijs zelf is ingericht. Dat is een prachtige kans om tegelijkertijd 'dichtbij de school' te blijven én de 'logica' van het concept duurzame ontwikkeling te verduidelijken. Codename Future is in ieder geval bezig deze kans te vertalen naar haar onderwijskundige producten.

2. Observaties en conclusies op basis van 35 Quickscans

Het realiseren van de opdracht om in totaal 35 quickscans te kunnen afnemen heeft een grote inspanning vereist. Bij scholen is een grote terughoudendheid om zich te laten 'doorlichten' op integratie van NME in het curriculum. De resultaten maken duidelijk waarom. De uitkomsten laten zien, dat het niet best is gesteld met de aandacht voor NME in het onderwijs.

Anonimiteit van de gegevens

Deze rapportage is gericht op opdrachtgevers. Daarom zijn de resultaten per school met naam en toenaam opgenomen. Echter, in een aantal gevallen hebben scholen aangegeven moeite te hebben met brede publicatie van deze gegevens. Om de rapportage rond te krijgen is daarom toegezegd de gegevens voor wat betreft de namen van scholen met terughoudendheid te zullen publiceren. We vragen daarvoor ook aandacht bij de gebruikers van deze rapportage.

Bij doorvragen zijn scholen daarin vaak ook erg openhartig: NME heeft geen prioriteit¹. Scholen zijn bezig met onderwijs. En de ontwikkelingen in het onderwijs vragen alle aandacht. En ook als het gaat om thematisch onderwijs scoort NME niet erg hoog op de prioriteitenlijst. Het moet bovendien 'concurreren' met een groot aantal andere maatschappelijke onderwerpen. Immers, vrijwel iedere organisatie (of overheidsinstelling) die aandacht wil vragen voor een voor haar relevant maatschappelijk onderwerp bedenkt wel op enig moment dat aandacht in het (voortgezet) onderwijs van groot belang is.

Scholen geven dan ook aan, dat ze worden overvoerd met lespakketten, leskisten en aanvragen voor gastlessen rond vrijwel ieder denkbaar maatschappelijk onderwerp. In de praktijk betekent dat, dat erg veel van dat materiaal nooit wordt gebruikt. Maar het betekent ook, dat scholen die wel iets aan projectonderwijs willen doen te kust en te keur kunnen qua maatschappelijke onderwerpen. En, zoals gezegd, NME scoort dan niet erg hoog.

2.1. Algemene tendensen

Op basis van de 35 quickscans valt een aantal algemene tendensen te constateren. Tendensen, die als een soort 'grootste gemene deler' uit de Quickscans zijn te destilleren. In dit hoofdstuk zetten we die op een rij.

- Voor de beoordeling van de mate van *structurele* integratie van NME in een school zijn de drie meest cruciale toetspunten *profiel, kerndoelen en eindsituatie*. Uit de Quickscans blijken juist op deze punten de scores bij zeer veel scholen laag. Van structurele integratie van NME in het voortgezet onderwijs blijkt op basis van de afgenomen quickscans dus geen sprake.
- Opvallend is de relatief goede score van scholen op didactiek/methodiek en leerstijlen. Dat biedt een goede voedingsbodem voor wat tegenwoordig wel wordt aangeduid met 'betekenisvol leren'. Het is een goed vertrekpunt voor een geïntegreerde en vakoverstijgende inzet van programma's. NME biedt daarvoor handvatten: het kan goed worden ingezet in de dagelijkse lespraktijk. Op basis van de uitkomsten van de quickscan moet echter worden vastgesteld, dat die potentie op dit moment niet wordt benut.

¹ Vgl. bijlage 1: verslag van de werkbijeenkomst in Almere.

- Scholen zeggen de kerndoelen NME te realiseren. Bij doorvragen blijkt dat maar ten dele juist. Dat komt, omdat de scholen vaak niet weten wat er in de kerndoelen staat. Ze gaan ervan uit, dat bij de keuze voor een bepaalde methode de kerndoelen 'automatisch' worden gehaald, omdat iedere *recente* methode uitgaat van die kerndoelen. Daarbij wordt vaak voorbij gegaan aan de realiteit, dat boeken vaak meer dan 10 jaar meegaan. Een *actuele* koppeling aan de kerndoelen is dan niet meer realiteit.

Er lijkt op dit punt echter wel voorzichtig sprake van een kentering. Door de discussie over de basisvorming neemt op scholen het besef van de waarde van kerndoelen als sturend mechanisme toe. Daarbij valt overigens op, dat met name directies van scholen daarbij eerder denken vanuit competenties van leerlingen dan vanuit kerndoelen.

- Uit de Quickscan blijkt dat veel scholen laag scoren op de onderdelen 'materiaal' en 'inhoud'. Vakoverstijgend werken is bij de meeste scholen zwak uitgewerkt en lastig vorm te geven. Door het volle programma vinden docenten vaak geen tijd om daarvoor ruimte te maken. Het goed scoren op deze punten is overigens niet voldoende. Als een school een interventie doet op materiaal en niet op de andere 11 dimensies dan is de kans dat NME onderwijs voor langere tijd beklijft heel klein. Zomaar een boek aanschaffen betekent nog niet dat de docent in staat is daarmee optimaal te kunnen werken (didactiek).

Ook op dit punt is er overigens beweging. Gekoppeld aan de groeiende aandacht bij schooldirecties (en docenten) voor competenties en betekenisvol leren, past een ontwikkeling dat scholen de lesmethoden losser durven hanteren of zelfs los te laten. De ontwikkelingen in het VO geven daarvoor ook ruimte met een grotere vrije bestedingsruimte van de uren voor scholen. Dat betekent, dat er ook meer ruimte en aandacht kan komen voor onderwijs rond natuur en milieu onderwerpen.

- De kans op VMBO scholen om NME te verbinden aan beroepskwalificatie eisen (een kok weet wat met zijn afval gebeurt, een metaalarbeider weet waar zijn afval blijft) wordt onvoldoende benut. Dat valt te concluderen uit de vrijwel steeds zeer lage score op eindsituatie. Als er al naar NME gekeken wordt, dan zit het in de onderbouw: waar algemene vorming en educatie centraal staan. In bovenbouw lijkt er geen relatie met beroepspraktijk te worden gelegd.
- Uit de Quickscan lijkt de aandacht voor systematisch toetsen van het curriculum groeiende. Dat biedt de kans om de plaats van educaties zoals NME meer structureel een plek te geven, maar ook op rendement te meten.
- Onder de gescande scholen zit een groot aantal VMBO AOC's ('Groen' VMBO). Opmerkelijk is daarbij dat een substantieel aantal van die VMBO scholen lijkt achter te lopen bij de vormgeving van NME in hun onderwijs. Opmerkelijk, omdat de verwachting bij ons was, dat ze juist voorop zouden lopen. Die verwachting is onder meer gestoeld op het feit, dat ze worden aangestuurd vanuit het ministerie van LNV.

codename^{future}

- Ten opzichte van de eerste tien Quickscans, die in 2001 werden afgenomen op (Zuid-Hollandse) scholen² ligt de gemiddelde score bij deze 35 Quickscans wat hoger. Tegelijkertijd moet worden vastgesteld dat er een aantal zeer negatieve uitschieters bij zit.
- Op het gebied van milieuzorg is het lastig een algemeen beeld te schetsen. Aangezien de verantwoordelijkheid hiervoor vaak op een andere plek in de schoolstructuur ligt dan de onderwijskundige aandacht (conciërge) is er geen aanwijsbaar verband tussen milieuzorg op school en aandacht voor NME in het curriculum. Wel valt op, dat veel scholen papier, glas en hun inktcartridges scheiden van het overige afval. Dit wordt als normaal gezien: men vergeet het zelfs te noemen als activiteiten die onder NME onderwijs en duurzaamheid vallen.

² Zie bijlage 2

3. Quickscans per school

Codename Future heeft in het schooljaar 2002-2003 op in totaal 35 scholen voor voortgezet onderwijs een NME Quickscan afgenomen. Dat gebeurde in het kader van opdrachten van de ministeries van VROM en LNV, de provincies Zuid-Holland en Overijssel en de gemeente Almere.

	Project	plaats
	12 voor 12	
1.	AOC De Groene Welle ³	Zwolle
2.	AOC Friesland	Heerenveen
3.	AOC Groenhorst	Emmeloord
4.	AOC Limburg	Roermond
5.	AOC Terra Assen	Assen
6.	AOC Terra Groningen	Groningen
7.	Helicon Eindhoven (AOC)	Eindhoven
8.	Chr. Col. Nassau Veluwe	Harderwijk
9.	GSG Schagen	Schagen
10.	Oosterlicht College	Nieuwegein
	Zuid Holland	
11.	Hofstad Horeca en Techniek	Den Haag
12.	Maarten Luther	Rotterdam
13.	Spieringshoek	Schiedam
14.	Comenius College	Capelle a/d IJssel
15.	Haagsch Montessori Lyceum	Den Haag
16.	Wellant College	Dordrecht
17.	Holland College	Naaldwijk
18.	Erasmus	Zoetermeer
19.	Wellant College	Gouda
20.	Accent College	Schiedam
21.	Wellant College	Oegstgeest
	Overijssel	
22.	Agnieten Col. Carolus Clusius	Zwolle
23.	Agnieten College Meander	Zwolle
24.	Stedelijk Lyceum Enschede	Enschede
25.	Twickel Hengelo	Hengelo
26.	Twickel Borne	Borne
27.	Twickel Delden	Delden
28.	AOC Oost Enschede	Enschede
29.	AOC Oost Doetinchem	Doetinchem
30.	AOC De Groene Welle	Zwolle
31.	Etty Hillesum	Deventer
	Almere	
32.	Helen Parkhurst	Almere
33.	Oostvaarderscollege	Almere
34.	Het Baken	Almere
35.	De Meergronden	Almere
36.	Echnaton	Almere

³ De Quickscan op deze school is ook gebruikt in voor de provincie Overijssel (zie nr. 30).

codename^{**future**}

4. 12 voor 12 voor de natuur

Als we naar de optelsom van Quickscan uitslagen kijken dan zien we dat NME in de *didactiek* er niet goed vanaf komt. Dat betekent, dat de docenten NME in hun vak onvoldoende een plek hebben weten te geven. De leerlingen worden vervolgens veel afhankelijker van het wel of niet expliciet aan bod komen van NME in de methodes die docent hanteert. *Inhoud* scoort bij de meeste 12 voor 12 scholen echter niet zo hoog dus ook daar kan de NME impuls niet echt vandaan komen.

Enkele scholen weten de weg van NME wel te vinden via de *kerndoelen*. Dat wijst op een impliciete kennis van NME. Het betekent echter niet dat er planmatig zelf materiaal wordt gebouwd. Materiaal dat bijvoorbeeld direct aansluit op de lesmethodes. Anders zou ook *toetsing* veel hoger moeten scoren en dat is niet het geval. Als scholen op *toetsing* hoog scoren wijst dat op het formeel een plek geven van NME kerndoelen in het vaste curriculum. Ze worden in dat geval ook expliciet getoetst in de formele proefwerken, toetsen etc.

Materiaal scoort bovengemiddeld en dat wijst erop dat scholen in de aanvullende sfeer wel met NME projecten werken. Dat kan ook niet anders want ze hebben enthousiast meegedaan aan het 12 voor 12 project...

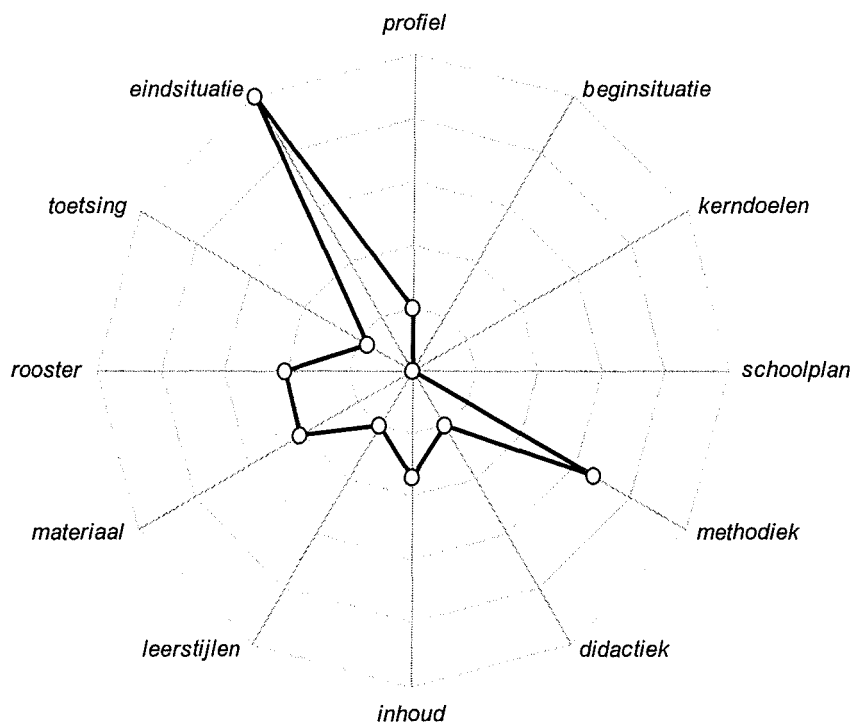
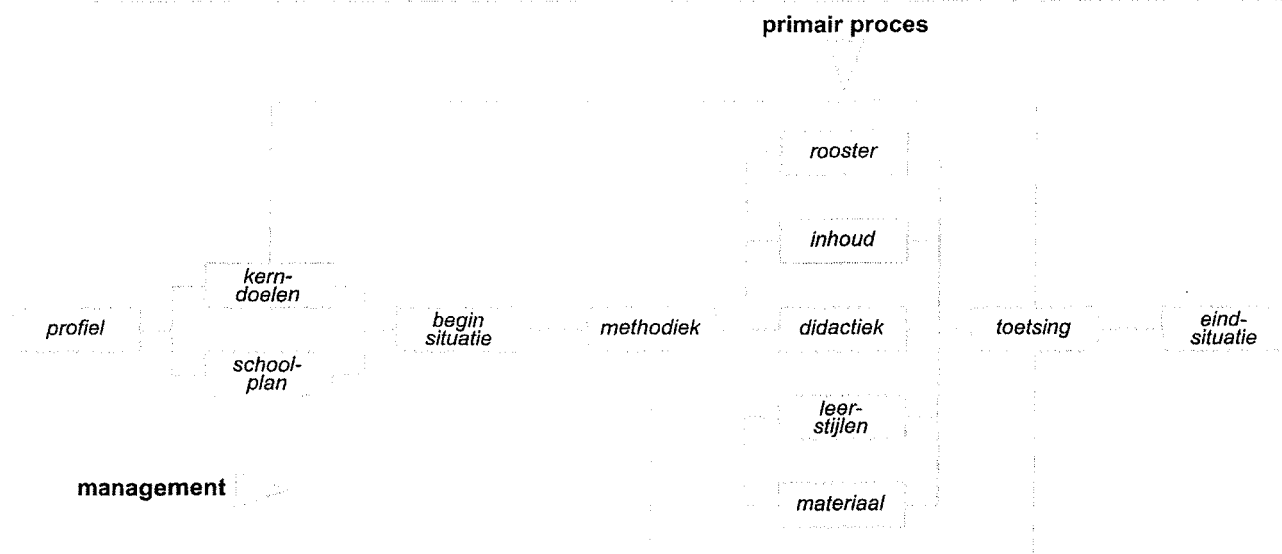
Leerstijlen tenslotte scoort ook op alle scholen boven het landelijk gemiddelde. Dat is goed nieuws want dat betekent dat de scholen met NME goed kunnen inspelen op de motivatie van de leerlinge en het vaste curriculum ook echt los durven te laten.

Ook daar zien we een correlatie met het project '12 voor 12 voor de natuur', omdat de leerlingen met verschillende werkvormen hebben gewerkt in dit project: panels in de school, gesprek met de minister en op pad naar een boerderij etc.

Resultaat QS

naam instelling: AOC De Groene Welle
plaats: Zwolle

contactpersoon: de heer Theo Hoogervorst
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	1,0
2 beginsituatie	0,0
3 kerndoelen	0,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	3,3
6 didactiek	1,0
7 inhoud	1,7
8 leerstijlen	1,0
9 materiaal	2,0
01 rooster	2,0
01 toetsing	0,8
01 eindsituatie	5,0

4.1. AOC De Groene Welle

4.1.1. Gegevens school

Naam school	AOC De Groene Welle
Plaats school	Zwolle
Naam contactpersoon	Theo Hoogervorst

4.1.2. Een eerste indruk van de Quickscan

De school maakt niet expliciet gebruik van NME in de *kerndoelen* en dat zie je ook terug in de lage score in het *schoolplan*. Helaas kent de school de *beginsituatie* van haar individuele leerlingen niet goed en kan dus bij de *leerstijlen* daar ook niet goed op anticiperen.

Deze inventarisatie rechtvaardigt de inschatting dat de school waarschijnlijk nog relatief vaak 'traditioneel' lesgeeft en gebruik maakt van bestaande lesmethodes. De *methodiek* geeft een redelijke score weer zodat voorzichtig kan worden geconcludeerd dat in de genen van het AOC NME een natuurlijke plaats inneemt maar dan eerder impliciet dan expliciet. Dat mag je natuurlijk ook verwachten van een AOC school.

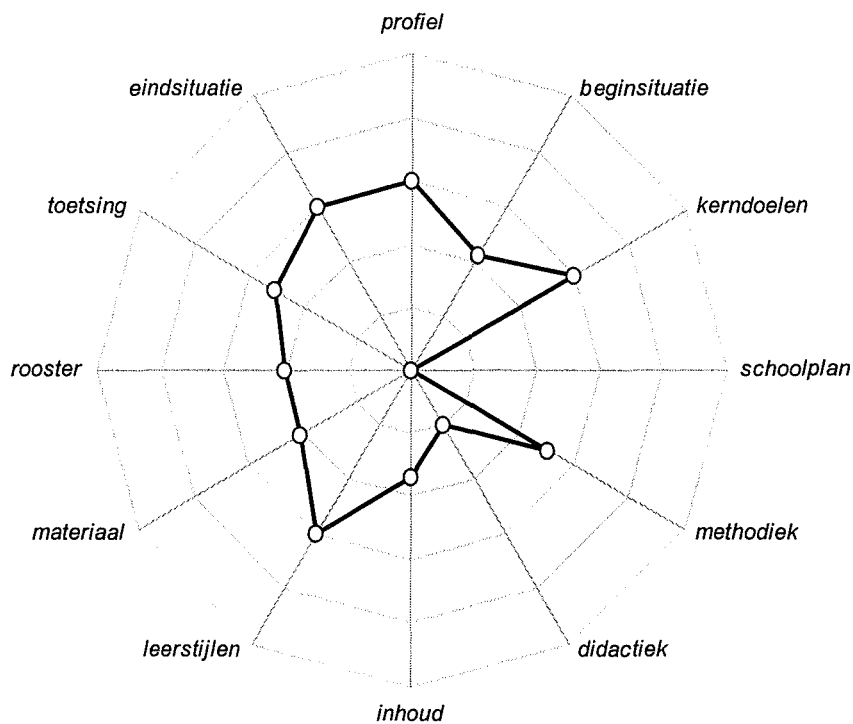
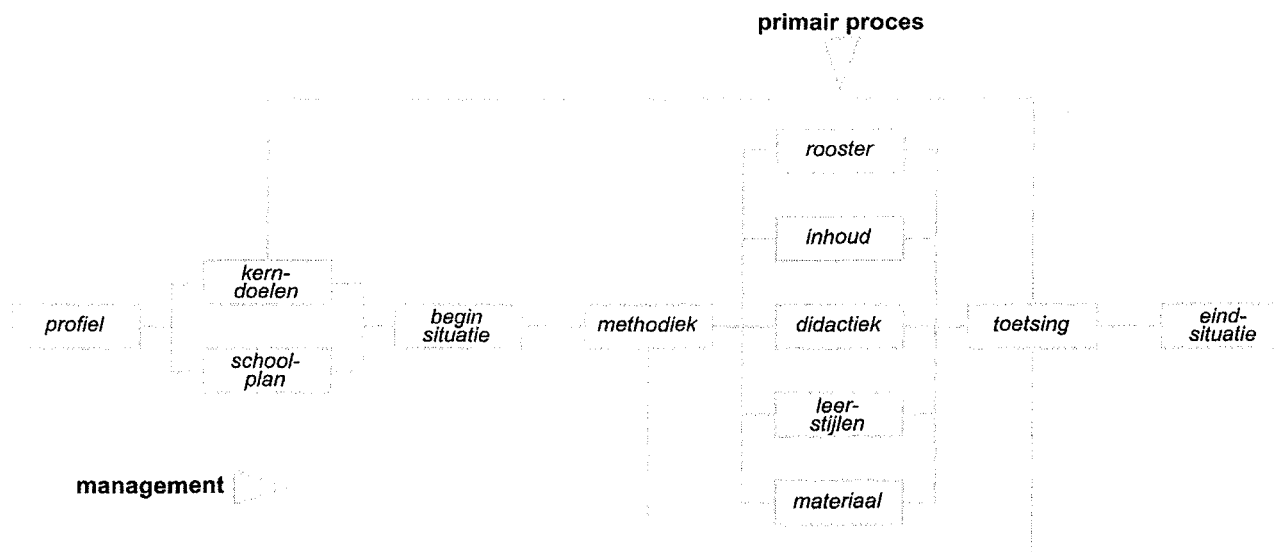
Opvallend is in de uitslag van deze Quickscan dat de school hoog scoort op *eindsituatie*; dat betekent dat de leerlingen in hun vervolgopleidingen en/of in hun aanstaande baan NME wel kunnen mee laten wegen in hun dagelijkse werkhandelingen.

De school heeft een goede uitstroom duidelijk hoog in het vaandel. NME als zodanig heeft geen duidelijke expliciete prioriteit op deze school.

Resultaat QS

naam instelling: AOC Friesland
plaats: Heerenveen

contactpersoon: Bert Kerkhof
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	3,0
2 beginsituatie	2,1
3 kerndoelen	3,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	2,5
6 didactiek	1,0
7 inhoud	1,7
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	2,0
01 rooster	2,0
01 toetsing	2,5
01 eindsituatie	3,0

4.2. AOC Friesland

4.2.1. Gegevens school

Naam school	AOC Friesland
Plaats school	Heerenveen
Naam contactpersoon	Bert Kerkhof

4.2.2. Een eerste indruk van de Quickscan

We zien hier een onderwijskundig beeld van een school die relatief hoog scoort op alle dimensies op het *schoolplan* na. Dat betekent dat er planmatig niet alles wordt vastgelegd en beschreven. En omdat *methodiek* redelijk scoort kan het zijn dat NME impliciet door de leerkrachten wordt meegenomen in het dagelijks lesgeven. Er wordt zo te zien goed ingespeeld op de verschillende *leerstijlen* van leerlingen alhoewel dat niet verankerd lijkt te zijn in *didactiek* van de docenten maar meer in het *materiaal* en de lesmethodes. *Toetsing* op deze school wordt systematisch toegepast wat opvallend is omdat de *didactiek* nou niet de sterkste pijler in de school lijkt te zijn.

NME moet via doen en beleving beklijven en dat zit op deze school wel goed. Als de school NME wat beter in het *profiel* opneemt en uitwerkt in het *schoolplan* dan kan het zijn dat docenten (didactiek) ook hoger kunnen gaan scoren in de dagelijkse lespraktijk. De *eindsituatie* tot slot is niet voldoende en er kan wat dat betreft misschien nog meer aandacht komen in de bovenbouw om NME in de praktijk wat meer aandacht te geven als het gaat om beroepshandelingen.

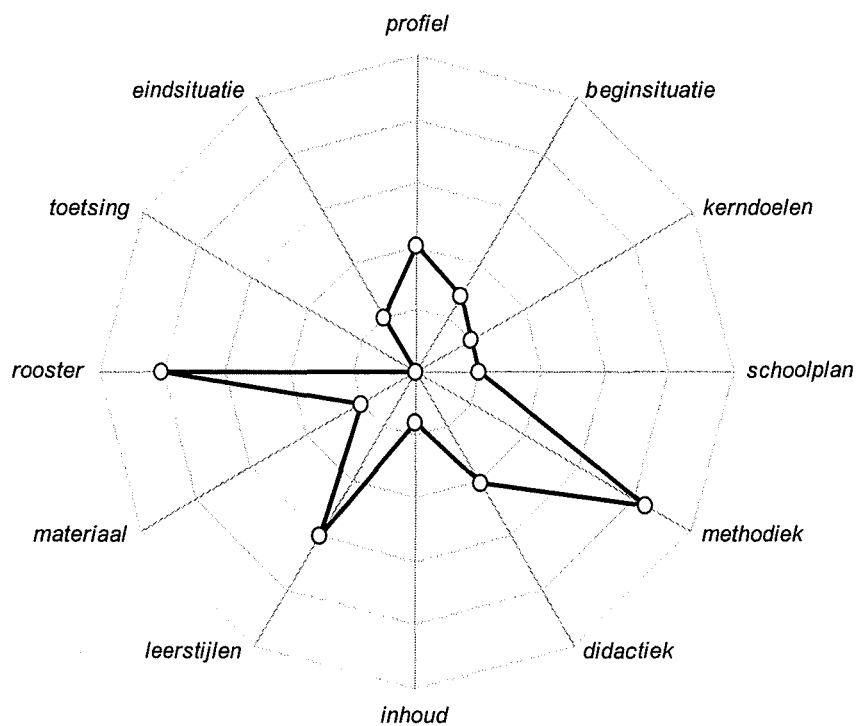
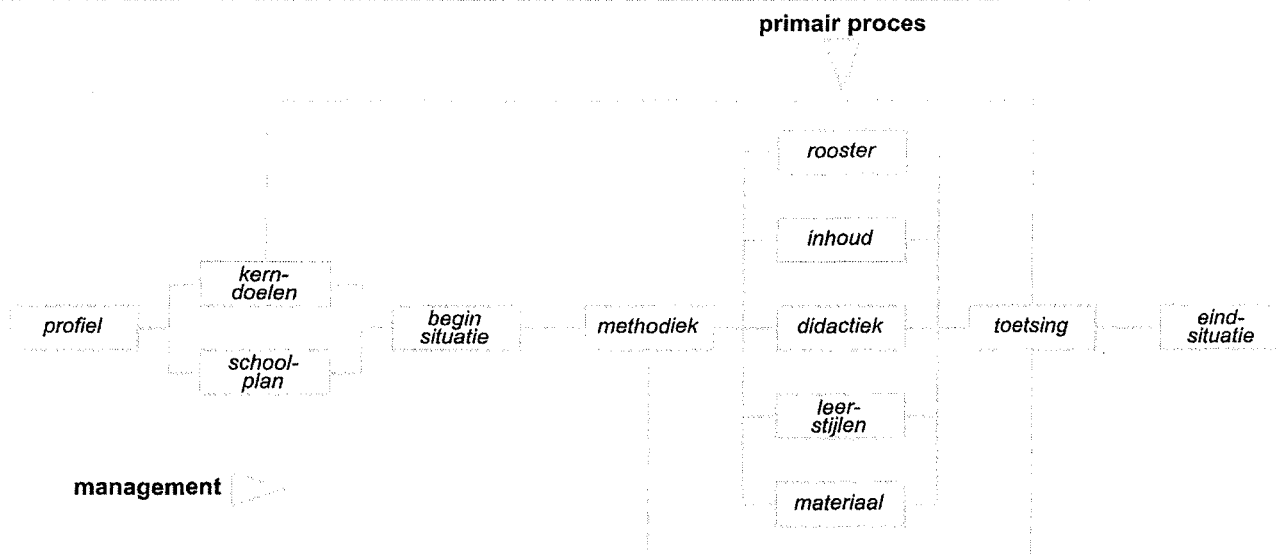
Resultaat QS

naam instelling: Groenhorst College

plaats: Emmeloord

contactpersoon: De heer midema

cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	2,0
2 beginsituatie	1,4
3 kerndoelen	1,0
4 schoolplan	1,0
5 methodiek	4,2
6 didactiek	2,0
7 inhoud	0,8
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	1,0
01 rooster	4,0
01 toetsing	0,0
01 eindsituatie	1,0

4.3. AOC Groenhorst

4.3.1. Gegevens school

Naam school	AOC Groenhorst
Plaats school	Emmeloord
Naam contactpersoon	De heer Miedema

4.3.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

We zien in deze Quickscan uitslag een hoge score voor *rooster* en een hoge score voor *methodiek*. Dat wijst op een sterke organisatiegraad en een goed vermogen om NME methodisch aan te bieden.

Vervolgens is er ook een relatief hoge score op *leerstijlen*. Dat wijst op het goed kennen van de leerling en het dus ook methodisch kunnen inspelen op de verschillende leerstijlen van leerlingen. De dimensie *beginsituatie* scoort daarentegen weer lager. Dat betekent, dat het consequent meten en vastleggen van die leerstijlen geen gemeengoed is. Waarschijnlijk zijn de docenten intuïtief goed in staat om in te spelen op de belevingswereld van de leerlingen.

De *kerndoelen* scoren laag en dat is jammer want de school zou meer kunnen afleiden van de minimale kerndoelen en eindtermen NME. Daarmee zou de aandacht voor NME mogelijk ook in meer vakken expliciet aan bod kunnen komen. Ook de *inhoud* scoort relatief laag en dat wijst erop dat de leerling NME niet binnen de boeken expliciet tegen zal komen.

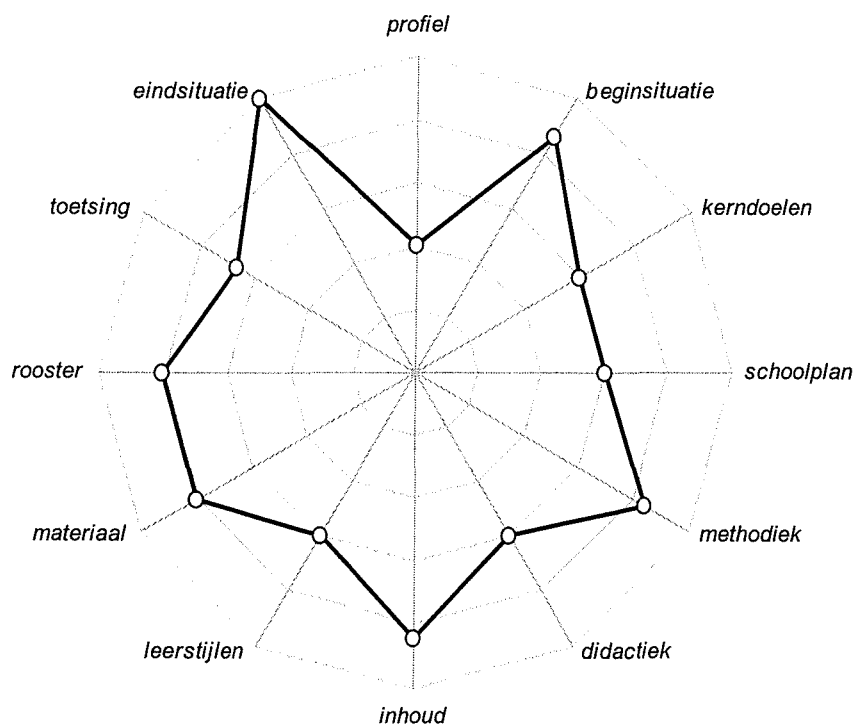
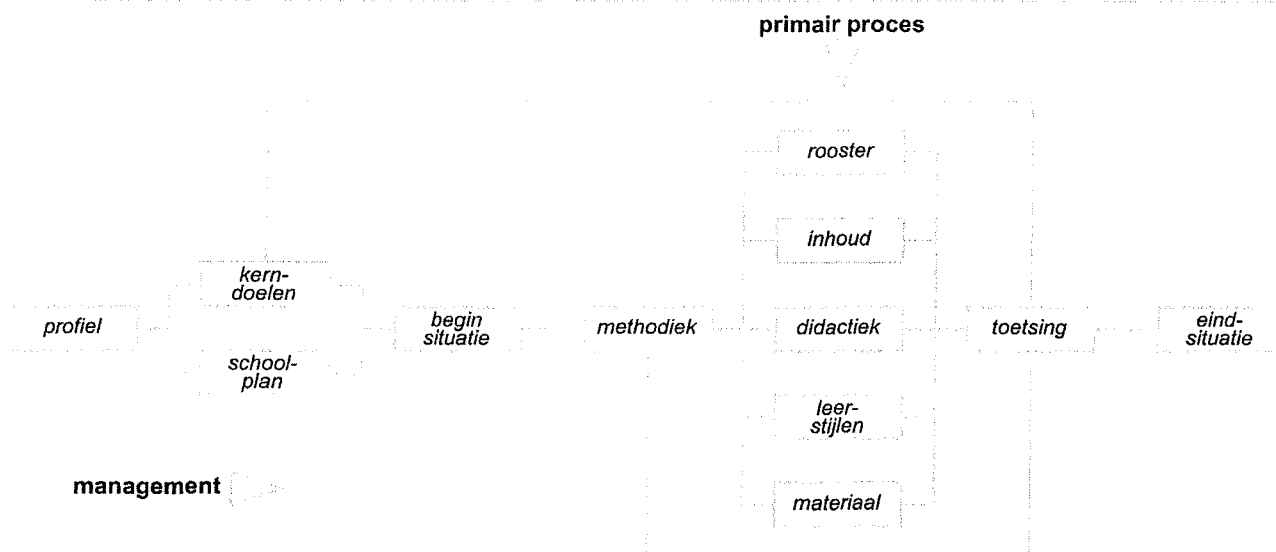
De school geeft zelf nog aan 'dat het begrip *duurzaamheid* voor de leerlingen een te abstract begrip is. Tenzij het concreet vertaald wordt naar bijvoorbeeld afvalscheiding, papierbesparing en bestrijdingsmiddelen.' En: 'De school wil een praktijkgerichte opleiding zijn, gericht op de individuele leerling'; daar slaagt het gezien de hoge score op leerstijlen in ieder geval goed in.

Samengevat: een goede uitslag voor een AOC school.

Resultaat QS

naam instelling: AOC Limburg
plaats: Roermond

contactpersoon: K.D. Van Andel
cnf contact: Kees Buskermolen

1	profiel	2,0
2	beginsituatie	4,3
3	kerndoelen	3,0
4	schoolplan	3,0
5	methodiek	4,2
6	didactiek	3,0
7	inhoud	4,2
8	leerstijlen	3,0
9	materiaal	4,0
01	rooster	4,0
01	toetsing	3,3
01	eindsituatie	5,0

4.4. AOC Limburg

4.4.1. Gegevens school

Naam school	AOC Limburg
Plaats school	Roermond
Naam contactpersoon	Dhr. Dieter van Andel

4.4.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

Deze school scoort hoog op de NME Quickscan. Er is op school een goede relatie gelegd met wat leerlingen in de school leren en wat ze er mee kunnen in hun vervolgopleiding of in hun werksituatie.

De relatie met duurzaamheid in hun dagelijks handelen (ook op het werk) is de leerlingen duidelijk omdat *inhoud* en *materiaal* goed scoren. Verder zien we dat de school onderwijskundig goed op orde is, omdat *methodiek* heel hoog scoort.

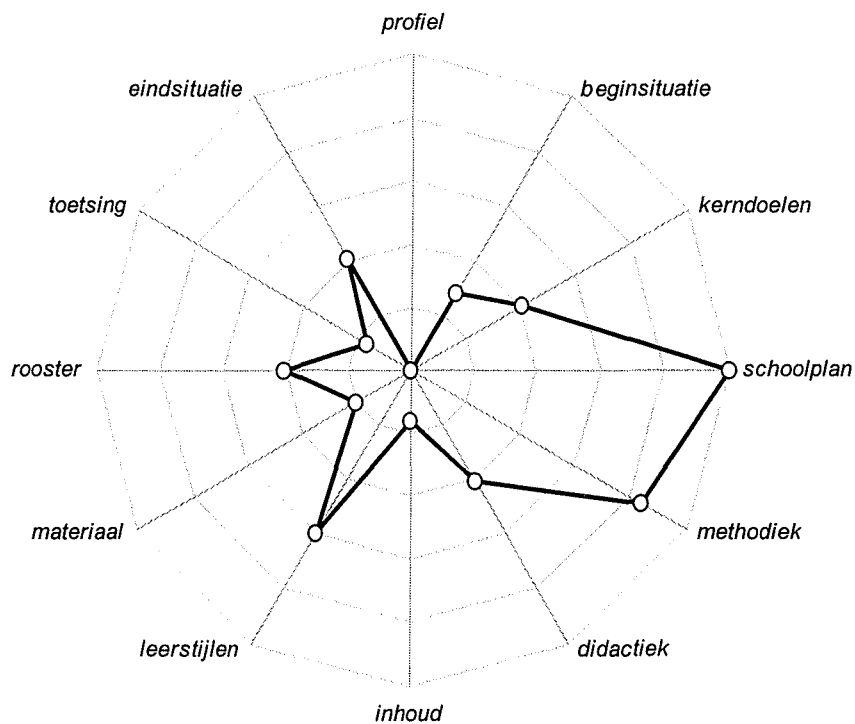
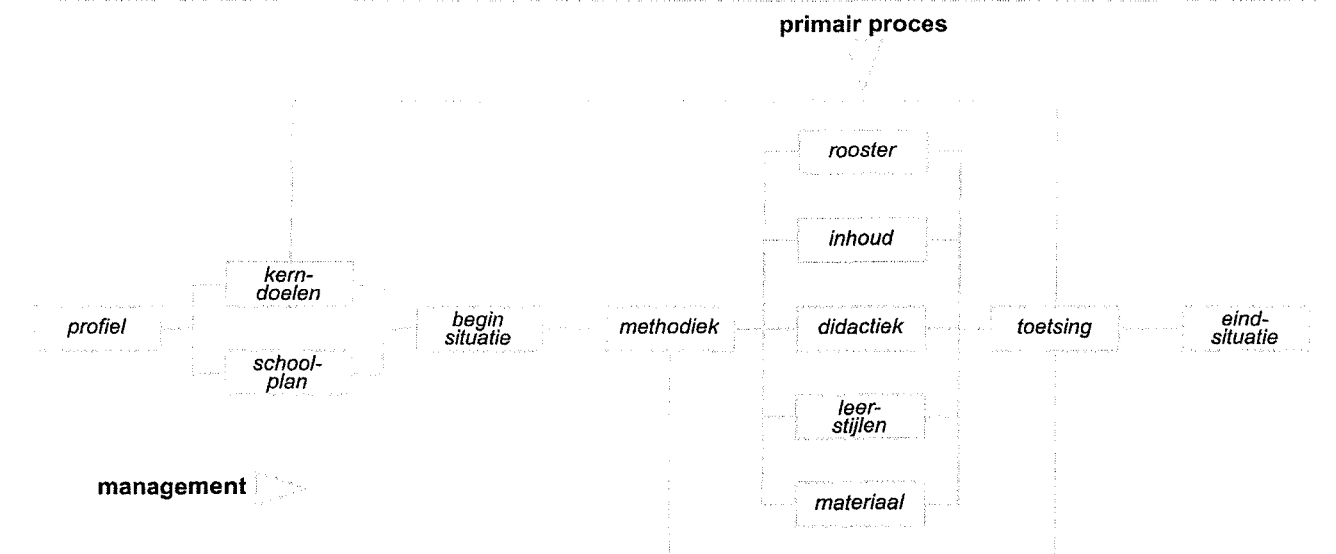
Aandachtspunten zijn nog wel het nog niet optimaal inspelen op de *leerstijlen* van de leerlingen. De school kent vanuit de *beginsituatie* de leerling wel redelijk goed, maar gebruikt die kennis niet om de doceerstijlen van docenten daar op af te stemmen. Inspelen op de leerling gebeurt nog te minimaal vanuit een *didactisch* nog niet volwaardig docententeam. Wat bovendien opvalt is de in verhouding lage score bij *profiel*. Dat kan wijzen op een niet al te expliciet uitgewerkt profiel op Natuur en Milieu educatie; meer impliciet 'het zit in de vakken en in de praktijk relatie groen'.

Voor een AOC is dit een goede algemene score; een score die je meer op AOC's zou mogen verwachten maar helaas niet wordt aangetroffen.

Resultaat QS

naam instelling: AOC Terra
plaats: Assen

contactpersoon: S. Biemold
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	0,0
2 beginsituatie	1,4
3 kerndoelen	2,0
4 schoolplan	5,0
5 methodiek	4,2
6 didactiek	2,0
7 inhoud	0,8
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	1,0
01 rooster	2,0
01 toetsing	0,8
01 eindsituatie	2,0

4.5. AOC Terra Assen

4.5.1. Gegevens school

Naam school	AOC Terra
Plaats school	Assen
Naam contactpersoon	S. Biemold

4.5.2. Een eerste indruk van de Quickscan .

In het *profiel* van de school neemt NME geen expliciete plaats in. Dat is natuurlijk wel opvallend voor een AOC school. Heel hoog scoort de school op *methodiek*, waar NME goed in is uitgewerkt en de school scoort maximaal op *schoolplan*. Dat wijst op een goed vermogen om NME planmatig en methodisch neer te zetten door de school(leiding).

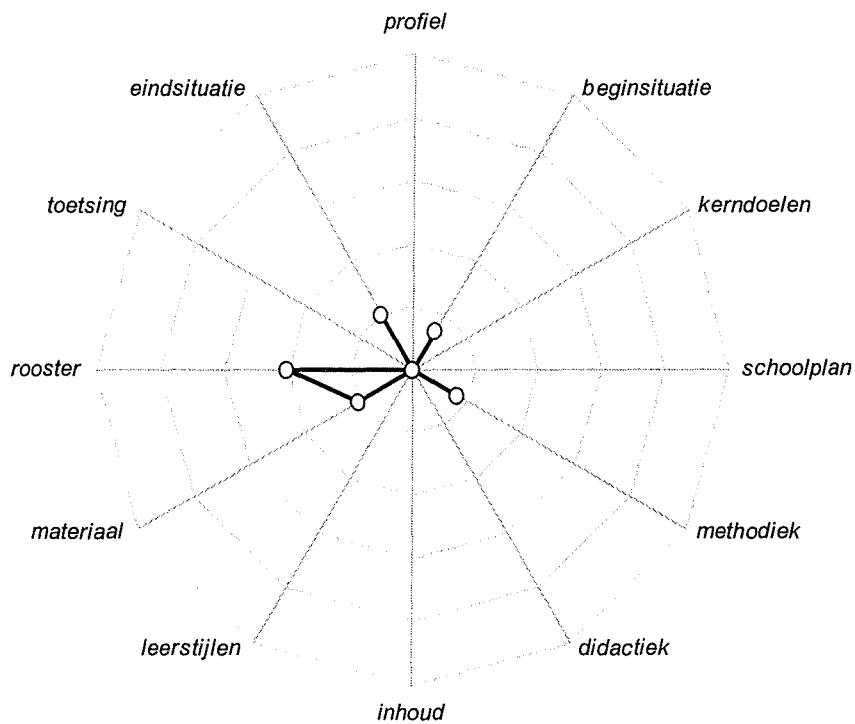
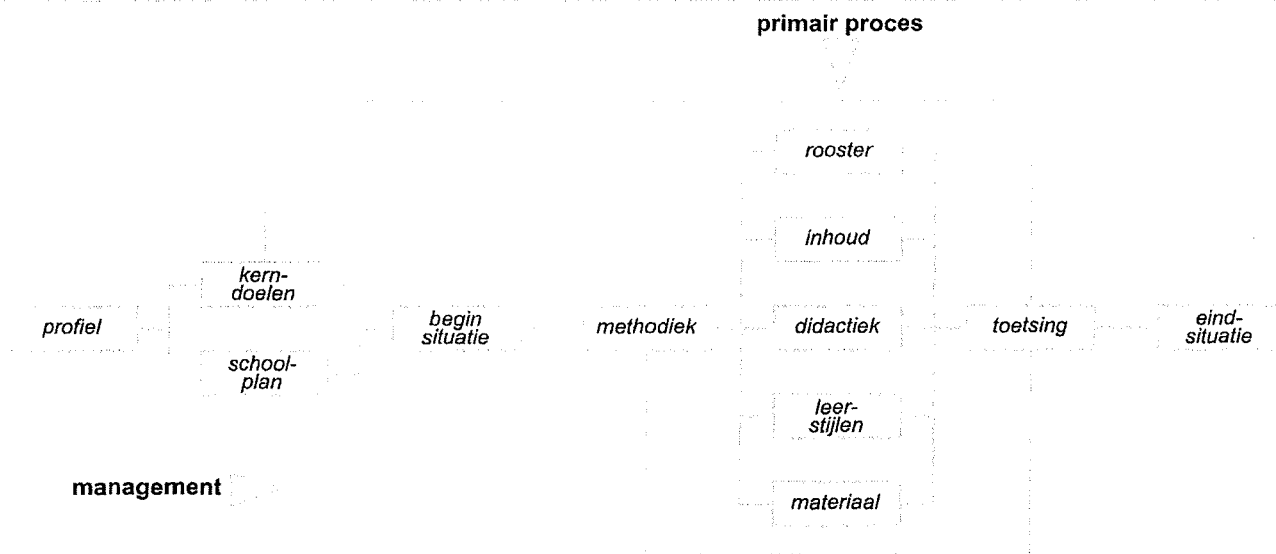
Didactiek daarentegen scoort niet zo maximaal (maar wel voldoende) zodat we voorzichtig kunnen concluderen dat er nog wel een gat gaapt tussen de onderwijskundige visie op NME en het NME werk op de werkvloer. De *leerstijlen* zijn relatief hoog, zodat de koppeling tussen de NME-visie en het direct laten aansluiten daarvan op de beleavingswereld van de leerlingen, niet zo moeilijk hoeft te zijn.

Als de NME impulsen niet altijd van de docent zelf kunnen komen, dan is het *materiaal* en *inhoud* altijd een goede impuls. Maar deze twee curriculumelementen scoren zeer laag, dus kan de school het daar niet van laten afhangen. Tenzij er een impuls wordt gegeven aan nieuw en uitdagend NME lesmateriaal. En dan moet die investering in het *profiel* van de school ook als een keuze worden benoemd.

Resultaat QS

naam instelling: AOC terra
plaats: Groningen

contactpersoon: R. Smook
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	0,0
2 beginsituatie	0,7
3 kerndoelen	0,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	0,8
6 didactiek	0,0
7 inhoud	0,0
8 leerstijlen	0,0
9 materiaal	1,0
01 rooster	2,0
01 toetsing	0,0
01 eindsituatie	1,0

4.6. AOC Terra Groningen

4.6.1 Gegevens school

Naam school	AOC Terra Groningen
Plaats school	Groningen
Naam contactpersoon	R. Smook

4.6.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

We zien een mager NME beeld. Er is wel wat expliciet NME *materiaal* op de school aanwezig. Maar de correlatie met het schoolplan, de didactiek en de inhoud is heel laag. Dat betekent dat NME waarschijnlijk alleen incidenteel aan de orde komt tijdens de lessen of tijdens een project. Het vakoverstijgende karakter op deze school is niet uitgebuit of bewerkstelligd.

Voor een AOC is deze Quickscan score geen goede zaak. Uit het profiel komen ook geen NME keuzes naar voren maar een school uit de groene sector zou NME toch explicieter kunnen maken dan uit deze Quickscan blijkt.

Opvallend is nog wel dat NME in het rooster wel wordt benoemd. Dat zou er op kunnen wijzen dat er wel regelmatig aandacht voor NME is maar dan alleen binnen een speciaal vakgebied.

De school zou samen met andere buurt AOC's nog eens kunnen kijken naar hoe NME voor de school een toegevoegde waarde zou kunnen hebben en daar vervolgens ook planmatig een implementatie op kunnen richten.

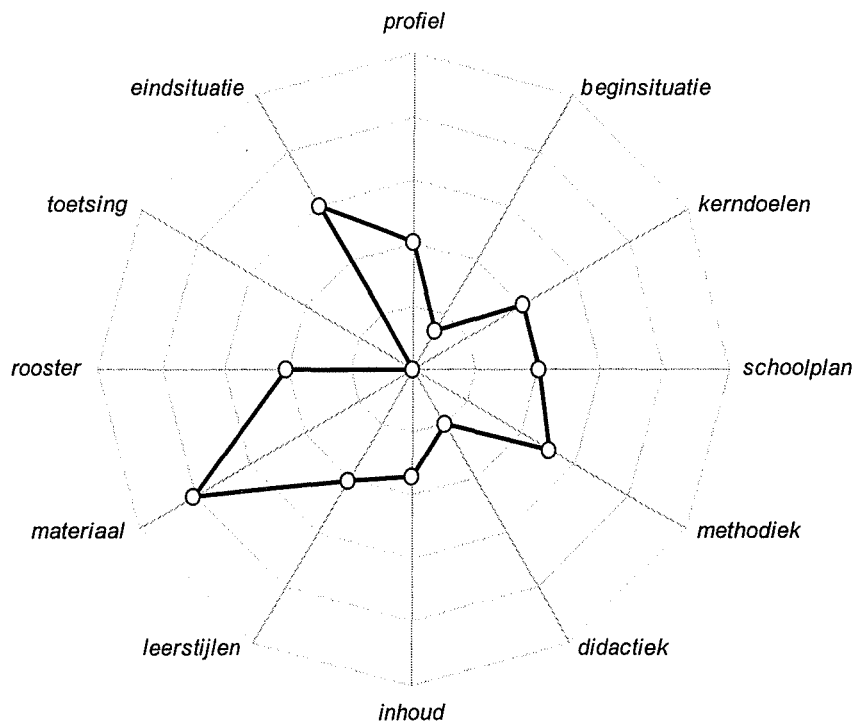
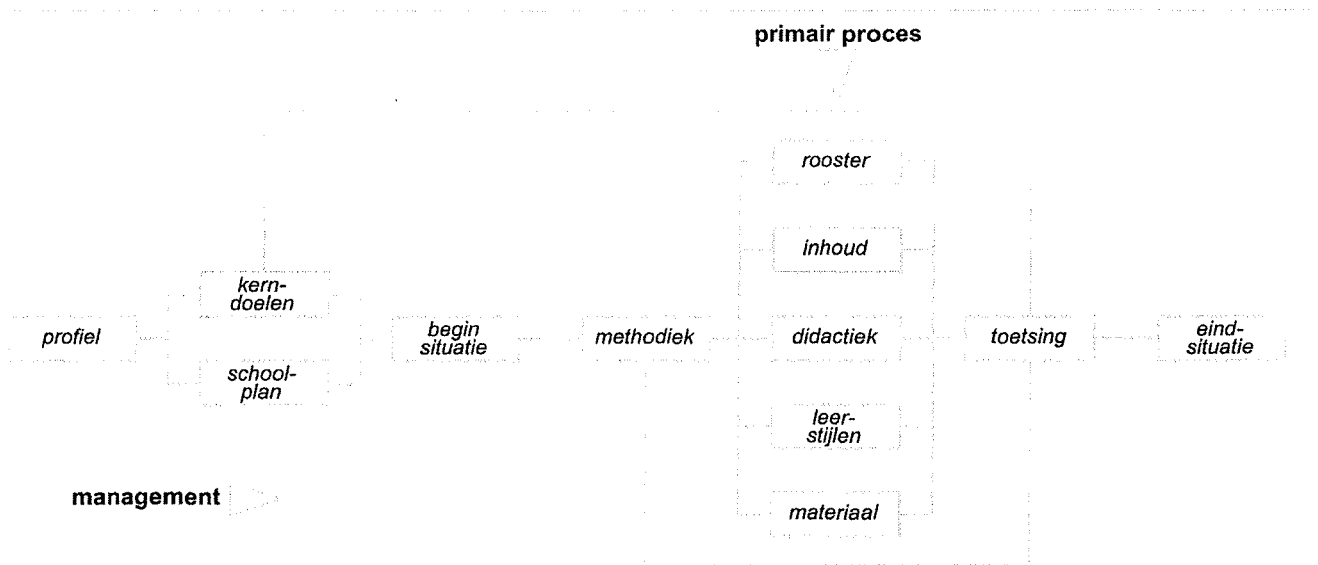
Resultaat QS

naam instelling: Helicon Eindhoven

plaats: Eindhoven

contactpersoon: Han Matla

cnf contact: Kees Buskermolen

1	profiel	2,0
2	beginsituatie	0,7
3	kerndoelen	2,0
4	schoolplan	2,0
5	methodiek	2,5
6	didactiek	1,0
7	inhoud	1,7
8	leerstijlen	2,0
9	materiaal	4,0
01	rooster	2,0
01	toetsing	0,0
01	eindsituatie	3,0

4.7. Helicon AOC Eindhoven

4.7.1. Gegevens school

Naam school	Helicon AOC Eindhoven
Plaats school	Eindhoven
Naam contactpersoon	Han Matla

4.7.2. Een eerste indruk van de Quickscan

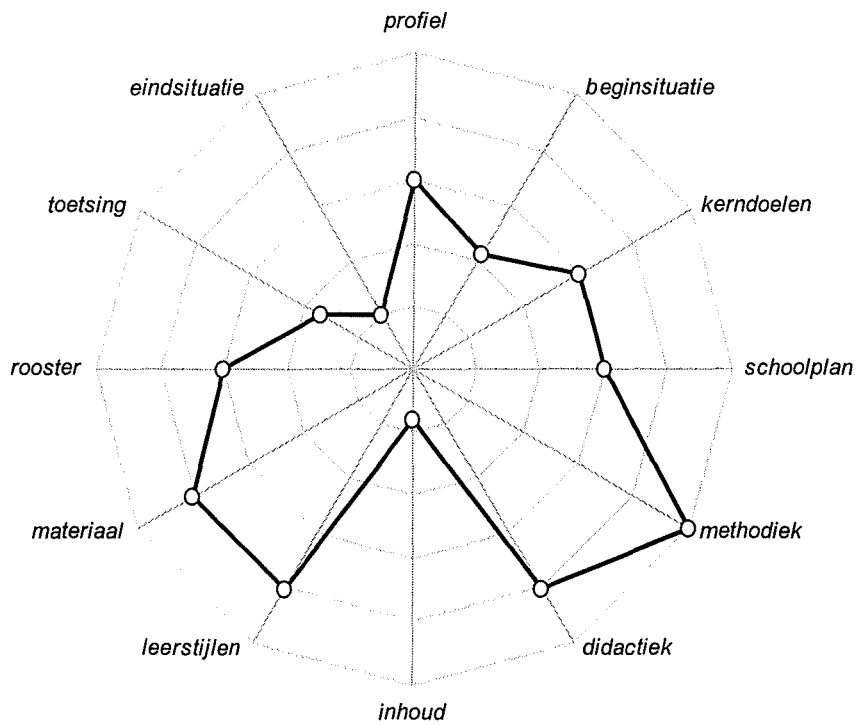
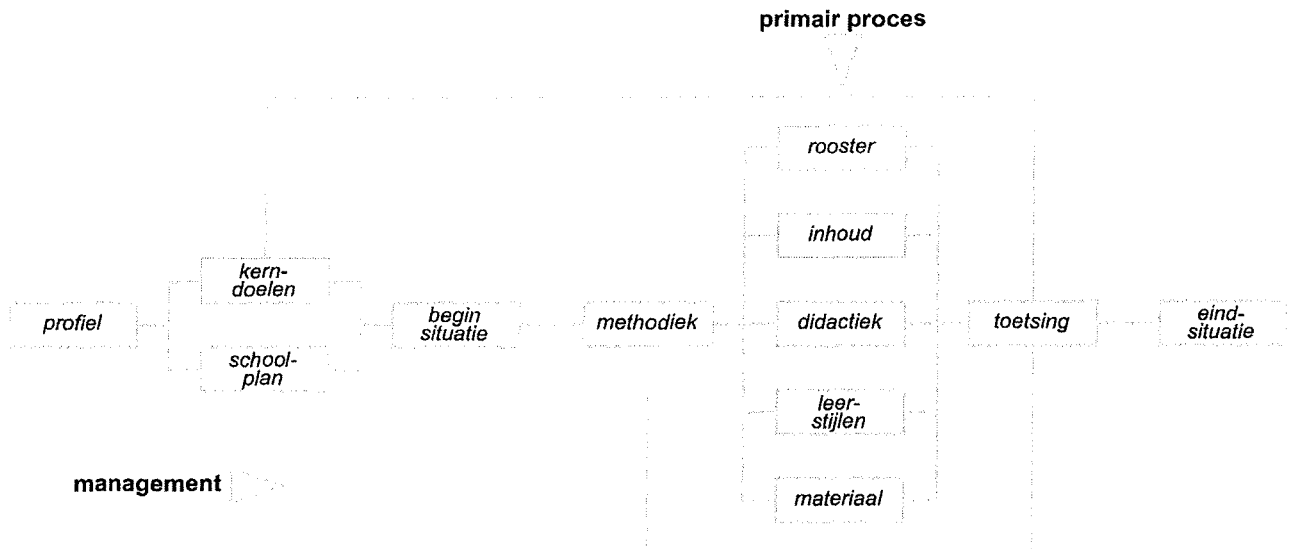
We zien hier een vrij goed scorende score voor NME in de school. Vooral NME *materiaal* is goed op orde en de school zorgt er goed voor de leerlingen NME in hun bagage meenemen naar het vervolgonderwijs of naar hun baan straks.

Een aandachtspunt is nog wel de formele plek die NME in toetsen inneemt. Er wordt amper getoetst, dus NME is dan nog teveel een additioneel project op de school in plaats van goed ingebed in het totale curriculum. De *beginsituatie* en de *toetsing* scoren beiden laag dus aandacht voor maatmateriaal voor de leerling zou geen luxe zijn. Want misschien sluit het vele *materiaal* niet goed aan bij de *leerstijlen* en de *beginsituatie* van leerlingen. En zal dus meer gemeten moeten worden.

Resultaat QS

naam instelling: Chr. College Nassau Veluw
plaats: Harderwijk

contactpersoon: Maya Bakker
cnf contact: Kees Buskermolen

1	profiel	3,0
2	beginsituatie	2,1
3	kerndoelen	3,0
4	schoolplan	3,0
5	methodiek	5,0
6	didactiek	4,0
7	inhoud	0,8
8	leerstijlen	4,0
9	materiaal	4,0
01	rooster	3,0
01	toetsing	1,7
01	eindsituatie	1,0

4.8. Christelijk College Nassau Veluwe Harderwijk

4.8.1 Gegevens school

Naam school	Christelijk College Nassau Veluwe
Plaats school	Harderwijk
Naam contactpersoon	Maya Bakker

4.8.2. Een eerste indruk van de Quickscan

Hier zien we een school waar onmiddellijk NME en de integratie in de *methodiek* zeer opvallend hoog scoort. Dat wijst erop dat de school in beginsel een stevige methodiek heeft en die bovendien heeft weten te combineren met NME principes.

Kijken we bijvoorbeeld naar *inhoud* en *materiaal* dan zie je dat het lesgeven in de praktijk rond NME niet vanuit reguliere methodes plaats, vindt maar veel meer vanuit additioneel materiaal. De school kent de beginsituatie en met name de leerstijlen van leerlingen goed dus die match is met beschikbaar materiaal goed te maken.

Jammer is nog wel dat de NME *eindsituatie* nog heel erg laag scoort en datzelfde geldt voor *toetsing*. Een impuls geven aan het geven van een plek aan NME in de toetsingsonderdelen maakt dan ook direct dat de leerlingen NME niet als educatie maar ook beroepsvariabele kunnen meenemen naar de vervolgopleidingen en/of hun aanstaande baan.

Al met al een school met een goede NME uitstraling zowel naar buiten als naar de leerlingen toe.

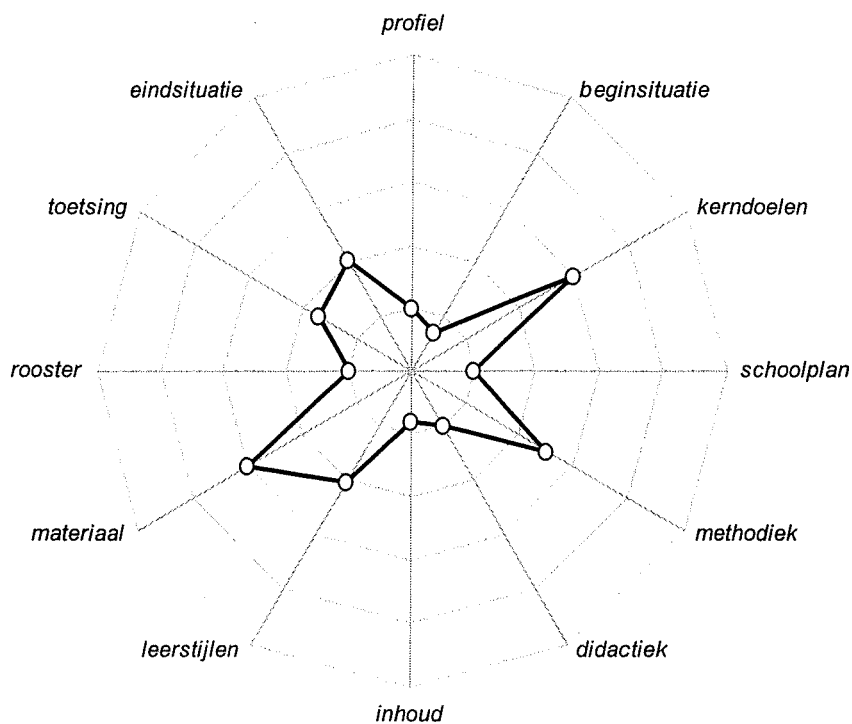
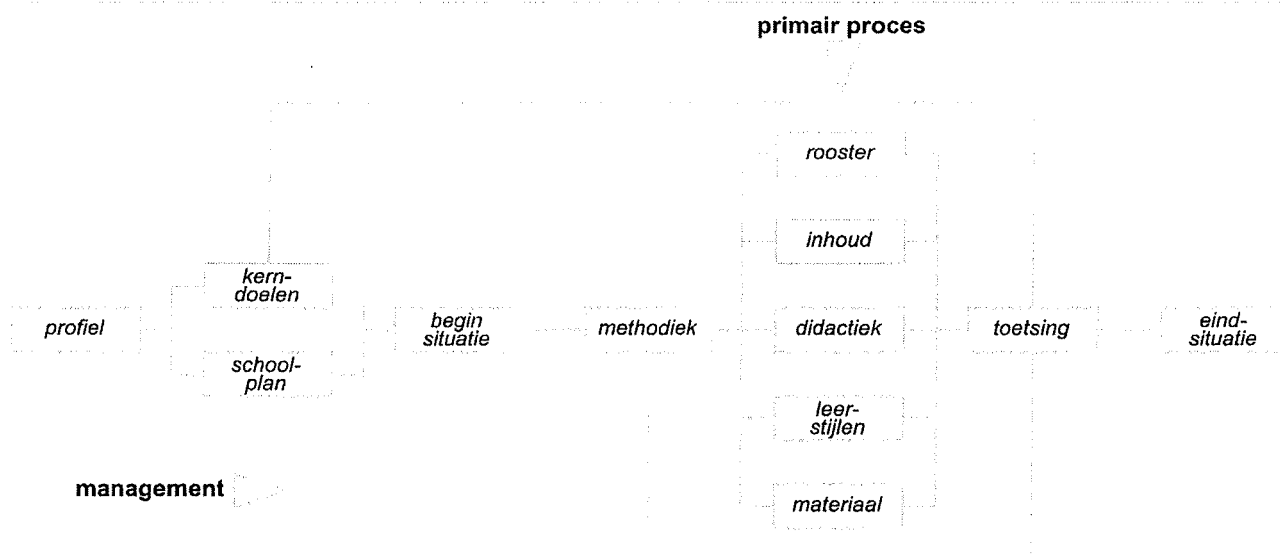
Resultaat QS

naam instelling: GSG Schagen

plaats: Schagen

contactpersoon:

cnf contact: Kees Buskermolen

1	profiel	1,0
2	beginsituatie	0,7
3	kerndoelen	3,0
4	schoolplan	1,0
5	methodiek	2,5
6	didactiek	1,0
7	inhoud	0,8
8	leerstijlen	2,0
9	materiaal	3,0
01	rooster	1,0
01	toetsing	1,7
01	eindsituatie	2,0

4.9. GSG Schagen

4.9.1. Gegevens school

Naam school	GSG Schagen
Plaats school	Schagen
Naam contactpersoon	Mw. Aly Vader

4.9.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

De school is zich erg goed bewust waar NME in de *kerndoelen* een belangrijke positie inneemt. Weliswaar nog niet goed systematisch beschreven in het *schoolplan* maar wel weer iets sterker uitgedrukt in de *methodiek* op de school.

Die *methodiek* scoort boven het gemiddelde dus er is op deze school sprake van een voorzichtige methodische algemene lijn. Kijken we nu ook even naar het primair proces (de lessen zelf) dan zien we een uitschieter bij NME in het *materiaal* en dat klopt dan ook met het feit dat de school de kerndoelen daarop heeft bestudeerd en dus ook weet welk relevant additioneel lesmateriaal daarvoor in te kopen is.

De toepassing van NME is daarentegen weer niet formeel in het *rooster* terug te vinden en zal dus veelal een projectmatig of zelfs een incidenteel karakter hebben. In de lesmethoden (*inhoud*) is NME niet expliciet terug te vinden en dat zegt dan waarschijnlijk iets over het nog veel gebruik maken van relatief oudere lesmethodes.

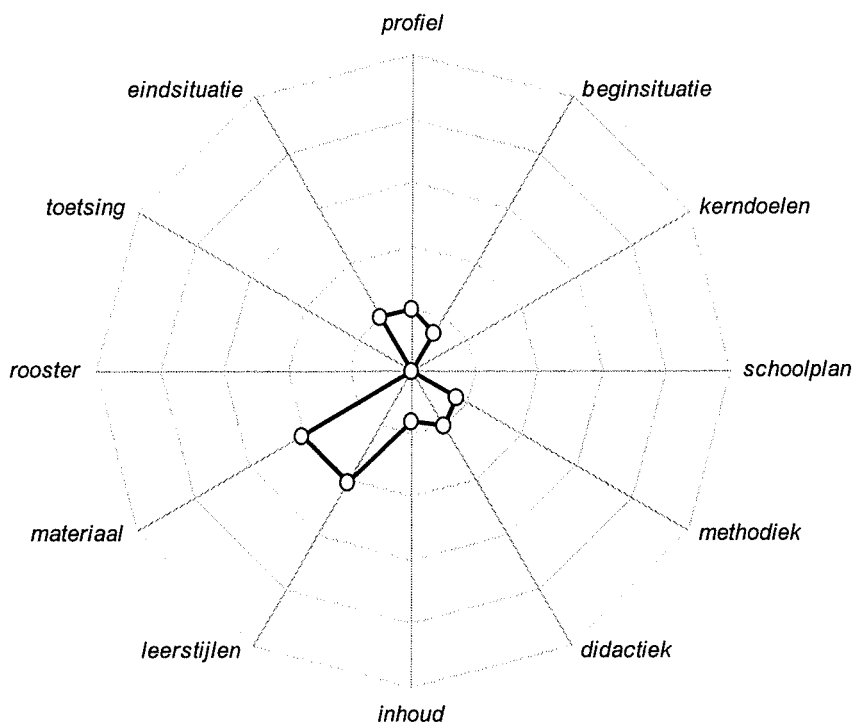
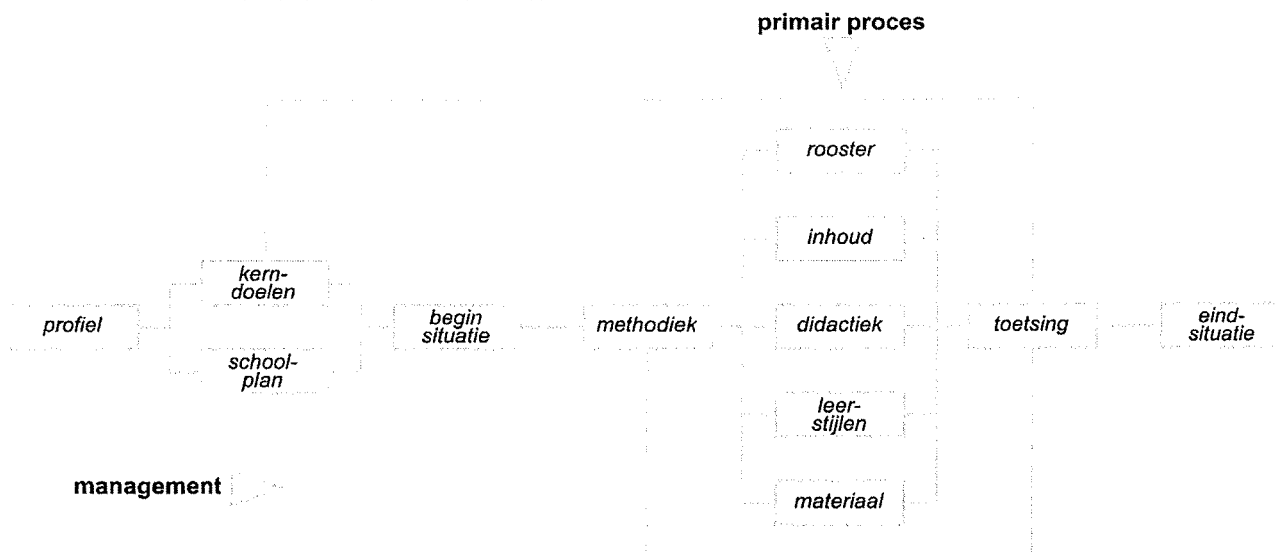
Het goed weten en kennen van de leerstijlen van leerlingen mag best wat meer aandacht krijgen en dat zou dan ook kunnen helpen bewerkstelligen dat de bagage voor docenten veel doelgerichter kan worden ingezet. Overigens is de NME didactiek bij docenten wel heel laag. Vanuit het lage NME profiel is dat niet zo verwonderlijk. Maar als de school zich op NME zou willen profileren dan moet het of van de leerlingen zelf komen, of er moet met NME geïnvesteerd worden in de docenten.

Overigens is deze school jarenlang actief in een NME Werkgroep met andere scholen in de kop van Noord Holland. Wellicht moet worden vastgesteld, dat NME teveel afhankelijk is van één of twee personen en dat is veel te kwetsbaar.

Resultaat QS

naam instelling: Oosterlicht College
plaats: Nieuwegein

contactpersoon: W. Keesom
cnf contact: Kees Buskermolen

1	profiel	1,0
2	beginsituatie	0,7
3	kerndoelen	0,0
4	schoolplan	0,0
5	methodiek	0,8
6	didactiek	1,0
7	inhoud	0,8
8	leerstijlen	2,0
9	materiaal	2,0
01	rooster	0,0
01	toetsing	0,0
01	eindsituatie	1,0

4.10. Oosterlicht College

4.10.1. Gegevens school

Naam school	Oosterlicht college
Plaats school	Nieuwegein
Naam contactpersoon	W. Keesoom

4.10.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

Een mager NME resultaat. Er zit her en der wel een kleine NME beweging in maar we zien toch ook dat alleen bij *materiaal* en bij *leerstijlen* de school redelijk scoort. Dus er is in het additionele materiaal expliciet aandacht voor NME en zal goed aan sluiten bij de leerstijlen van de leerlingen, maar van structurele inbedding van NME in het curriculum is geen sprake.

Dat kan ook niet omdat in het *schoolplan* NME niet expliciet is benoemd. De relatie van *kerndoelen* NME met het dagelijkse leswerk zijn niet geanalyseerd of gecombineerd. En je ziet een relatief zwakke *methodiek* en *didactiek*.

Dat wijst op een kwetsbare en niet flexibele docentengroep, die niet goed is ingespeeld om NME doelstellingen zelf in het curriculum te verweven. Je ziet ook nog eens aan de nulscore op *toetsing* en op *rooster*, dat er nergens in de school sprake is van een formele NME lijn.

codename^{**future**}

5. Zuid-Holland

In Zuid Holland zien we een grote verscheidenheid in de scores. Er zijn enkele duidelijke provinciale trends te ontdekken.

Zo zien we dat NME *inhoud* over de volle breedte laag scoort, behalve op één AOC en op een Dalton school. in de *kerndoelen* komt NME veel te weinig expliciet aan bod. Dat duidt erop, dat NME dus ook niet als zodanig in de programma's expliciet wordt geprogrammeerd buiten de lesmethodes om.

De scores op *leerstijlen* zijn in deze provincie iets hoger dan het landelijk gemiddelde en dat wijst er mogelijk op, dat de scholen steeds beter weten in te spelen op het toesnijden van de (NME)lessen op de school. Maar het gebeurt over het algemeen wel te incidenteel.

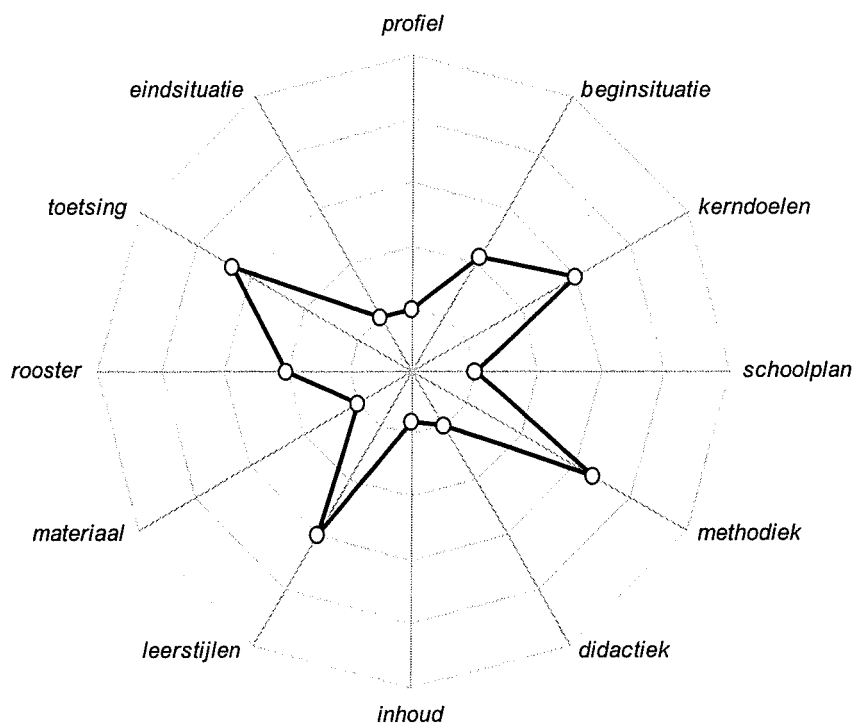
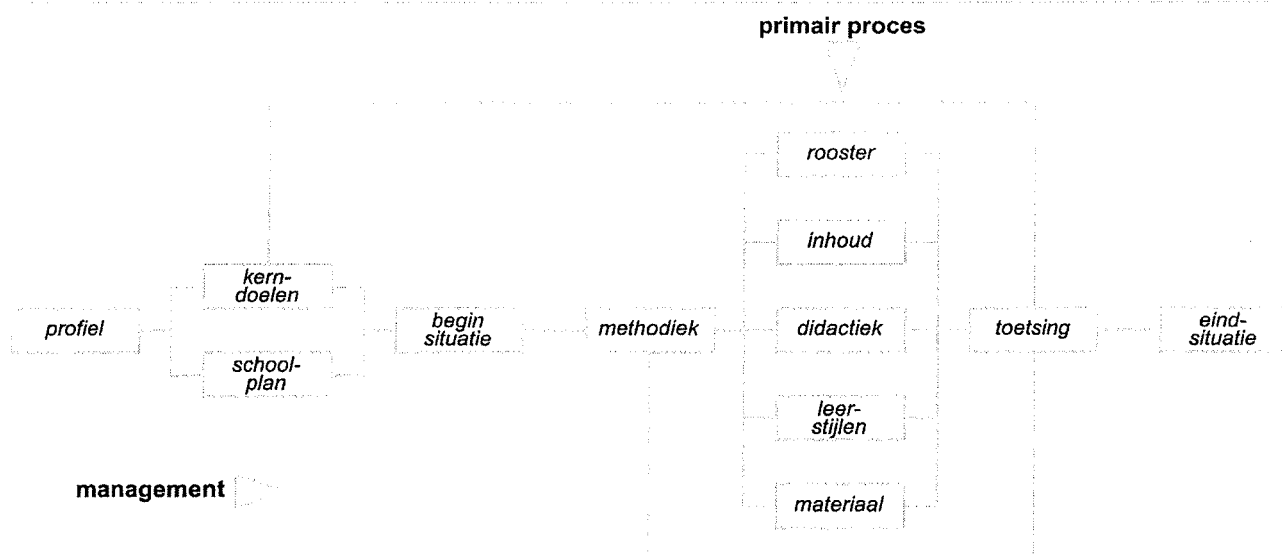
Resultaat QS

naam instelling: Hofstad Horeca en Techniek

plaats: Den Haag

contactpersoon: Y. Hartevelde

cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	1,0
2 beginsituatie	2,1
3 kerndoelen	3,0
4 schoolplan	1,0
5 methodiek	3,3
6 didactiek	1,0
7 inhoud	0,8
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	1,0
01 rooster	2,0
01 toetsing	3,3
01 eindsituatie	1,0

5.1. Hofstad Horeca en Techniek

5.1.1 Gegevens school

Naam school	Hofstad Horeca en Techniek
Plaats school	Den Haag
Naam contactpersoon	Y. Harteveld

5.1.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

Er zijn een paar opvallende uitschieters in een gemiddeld redelijk scorende school op NME: de *leerstijlen* dimensie scoort hoog, dat wijst op het redelijk kennen van de individuele leerling en dus ook goed kunnen aansluiten op hoe leerlingen het best leren.

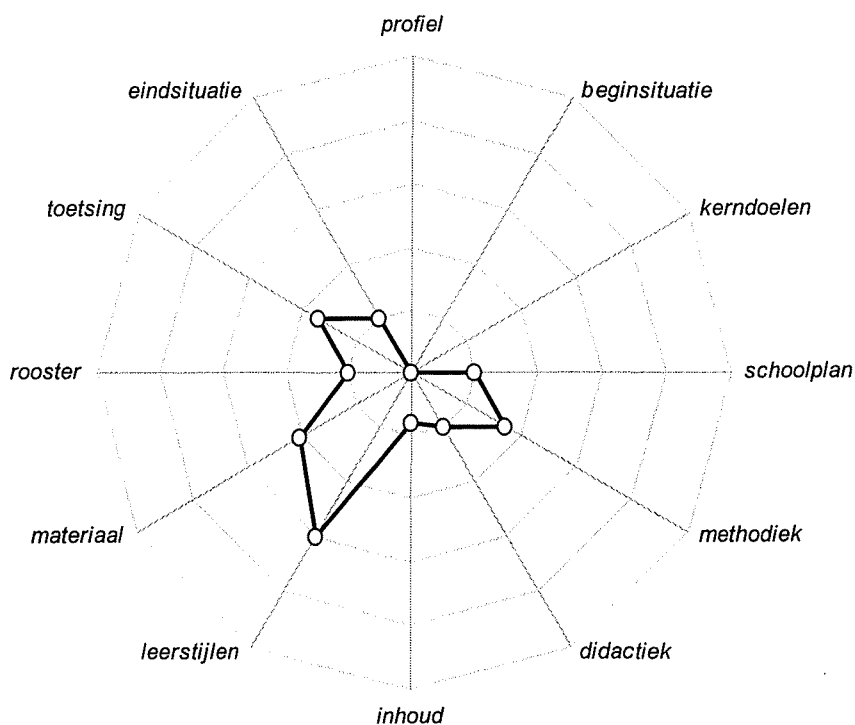
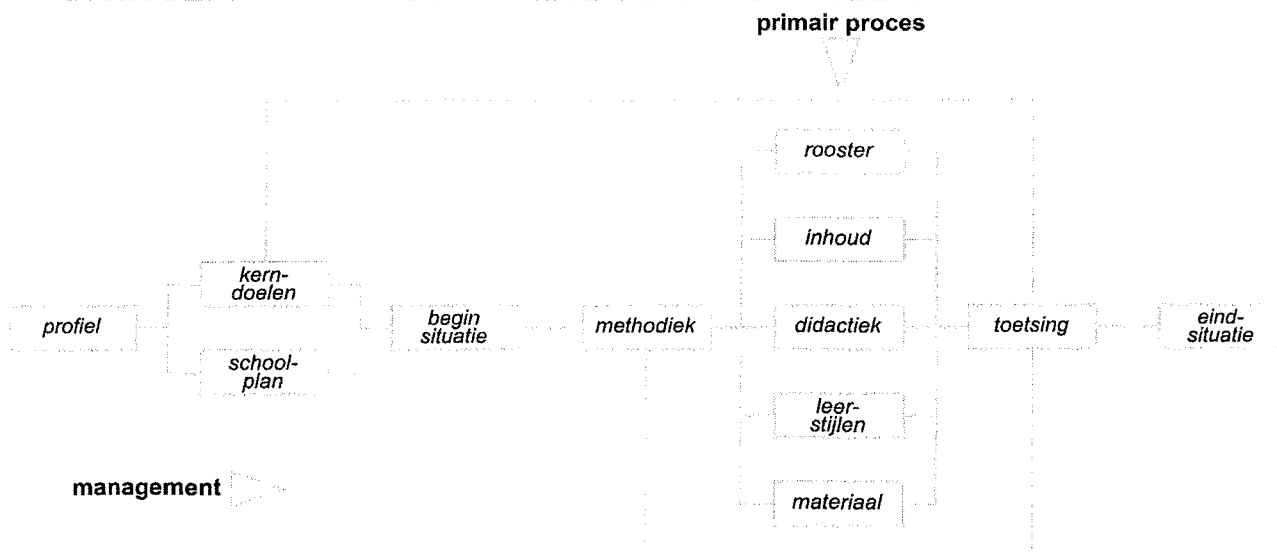
Het is wel jammer dat er dan weinig NME *materiaal* is. En jammer dat de *inhoud* (o.a. reguliere lesmethodes) ook op NME laag scoort. Maar een stevige *methodiek* (met score 3.3 relatief hoog) op de school en oog voor inbedding in de structuur via *toetsing* (met een score van 3.3 ook relatief hoog), bieden voor deze school wel degelijk NME perspectief.

Dan moet de school in het *profiel* wel echt ruimte creëren voor dit aandachtsgebied, anders komt er geen draagvlak voor NME. Bovendien zou de school nog eens goed moeten kijken of het op de twee sectoren Techniek en horeca voor de *eindsituatie* niet veel meer zou kunnen inspelen op de NME criteria die een technicus of een kok in de praktijk goed kan leren toepassen.

Resultaat QS

naam instelling: Maarten Luther
 plaats: Rotterdam

contactpersoon: A.J. Weeda
 cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	0,0
2 beginsituatie	0,0
3 kerndoelen	0,0
4 schoolplan	1,0
5 methodiek	1,7
6 didactiek	1,0
7 inhoud	0,8
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	2,0
01 rooster	1,0
01 toetsing	1,7
01 eindsituatie	1,0

5.2. Maarthen Luther

5.2.1. Gegevens school

Naam school	Maarten Luther
Plaats school	Rotterdam
Naam contactpersoon	A.J. Weeda

5.2.2. Een eerste indruk van de Quickscan

Wat als eerste direct opvalt is grote uitschieter bij *leerstijlen*. De school weet goed in te spelen op de leerstijlen van de leerlingen. Overigens is het wel vreemd dat bij *beginsituatie* er weer laag wordt gescoord. Dit wijst op een gevoelsmatige indicatie hoe leerlingen het beste leren en het wijst niet op een goede systematische meting en/of volgen van de *beginsituatie* bij de leerlingen. In combinatie met een laag scorende *methodiek* en een laag scorende *didactiek* kan dat betekenen dat men veel improviseert in de klas met de doelgroep maar dat het meetbare onderwijsrendement niet bepalend is voor de dagelijkse lespraktijk.

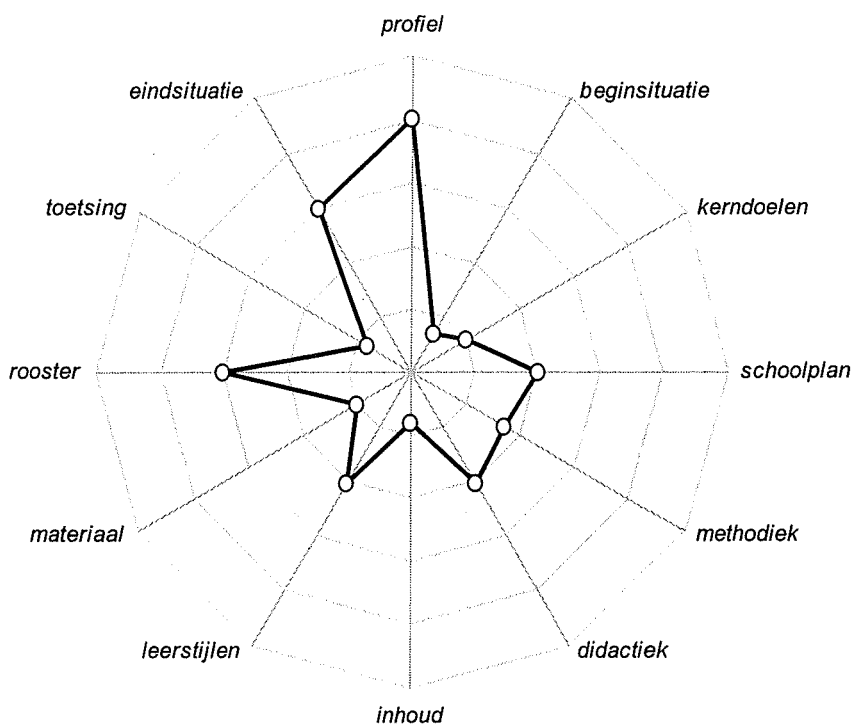
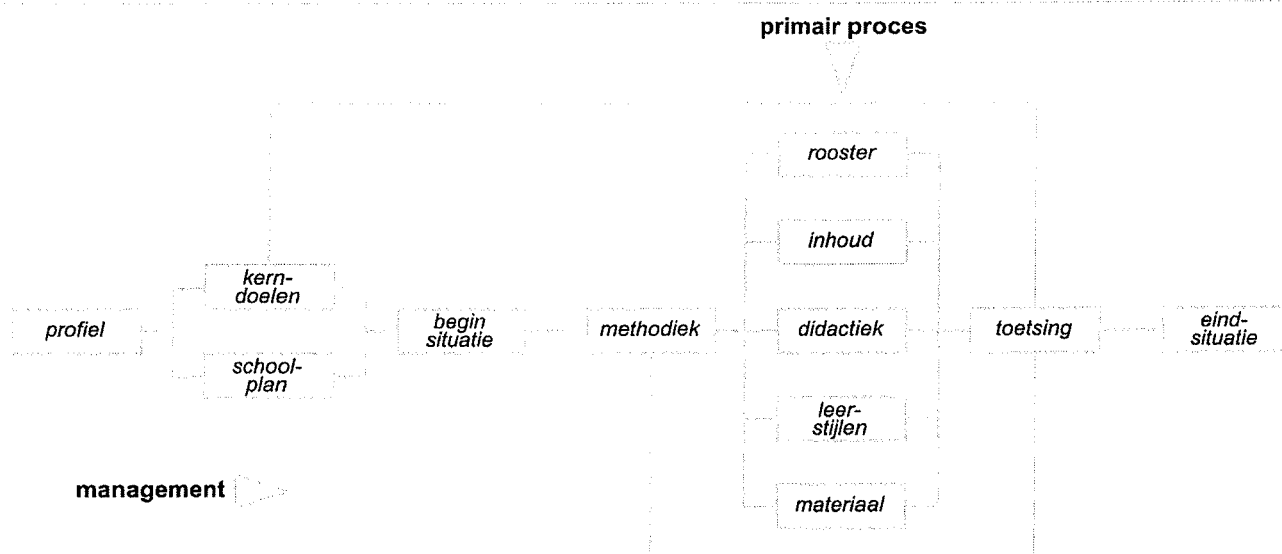
Er wordt mogelijk niet al te systematisch omgesprongen met het inbedden van educaties zoals NME. Het wordt niet planmatig in de school ingebed. Dat blijkt ook wel uit de lage score van *schoolplan*.

We zien tot slot dat in het profiel NME geen directe maar ook geen indirecte plaats in neemt.

Resultaat QS

naam instelling: SG Spieringshoek
plaats: Schiedam

contactpersoon: Erik Persch
cnf contact: Kees Buskermolen

1	profiel	4,0
2	beginsituatie	0,7
3	kerndoelen	1,0
4	schoolplan	2,0
5	methodiek	1,7
6	didactiek	2,0
7	inhoud	0,8
8	leerstijlen	2,0
9	materiaal	1,0
01	rooster	3,0
01	toetsing	0,8
01	eindsituatie	3,0

5.3. Spieringshoek

5.3.1. Gegevens school

Naam school: Spieringshoek
Plaats school: Schiedam
Naam contactpersoon: Dhr. Martin de Ridder/Erik Persch

5.3.2. Een eerste indruk van de Quickscan

Het totaalbeeld is mager. NME staat duidelijk niet hoog op de agenda.

De school weet wel de lessen in een duidelijke relatie te brengen met de vervolgopleiding van de leerling en met zijn aanstaande beroepsveld; dit blijkt uit de redelijke score op *eindsituatie*.

De school zou meer houvast aan de *kerndoelen* kunnen hebben als die ook een belangrijkere plaats in het totale curriculum zouden innemen. De kerndoelen zouden dan ook meer gekoppeld moeten worden aan formele *toetsen* en aan de leerstijlen van de leerlingen. Die *leerstijlen* worden in de school redelijk onderkend maar nog te weinig om het onderwijs in zowel de vorm als in de inhoud uitdagender voor de leerling te maken.

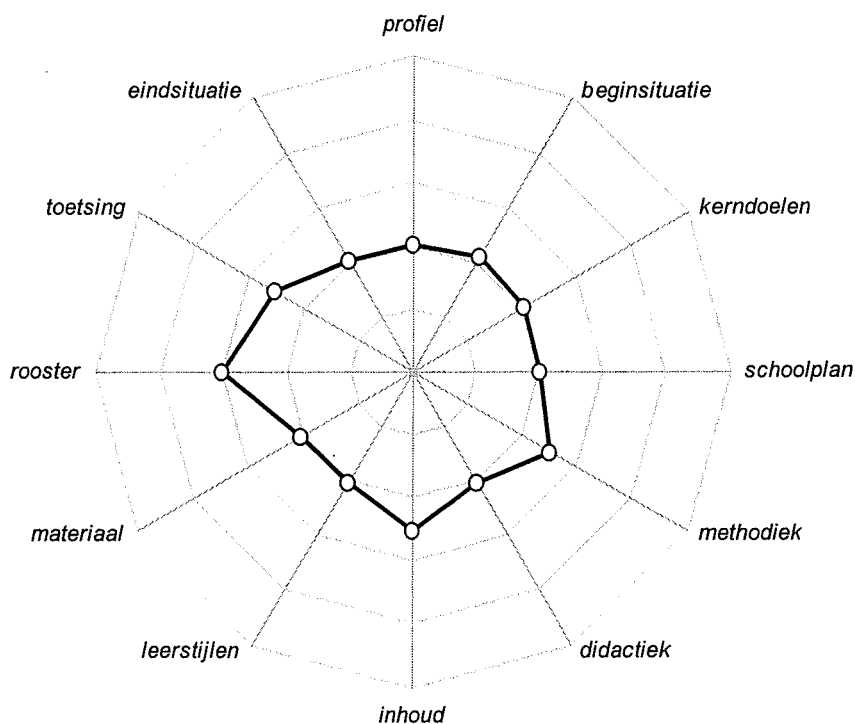
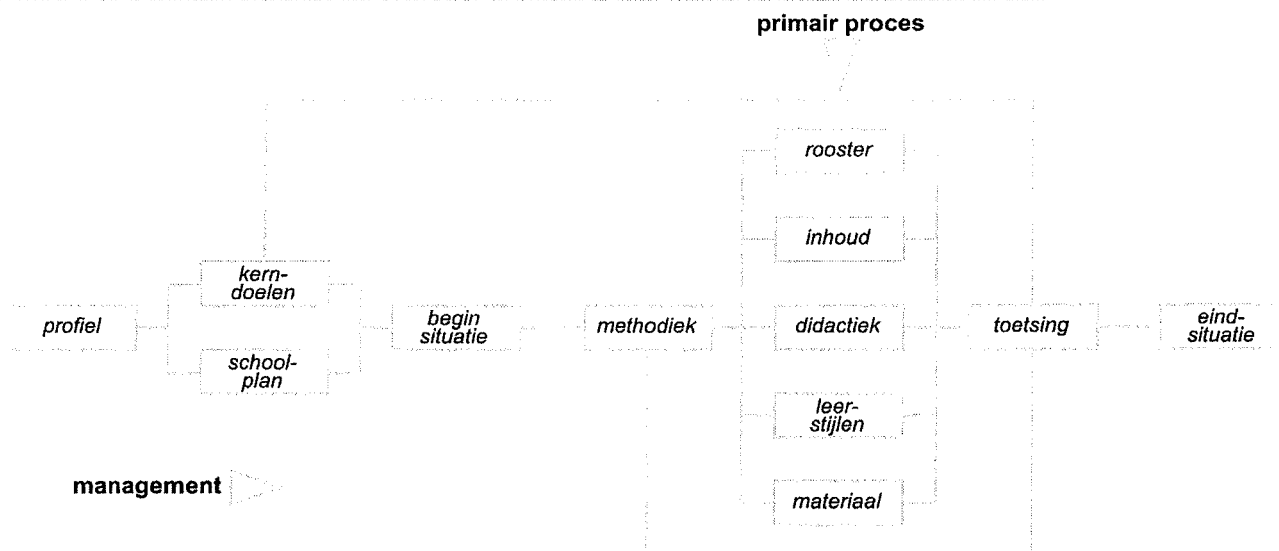
De *didactiek* vraagt blijkbaar al voldoende aandacht van de docent en moet eerst voldoende op orde zijn om dan vervolgens de *inhoud* wat aan te scherpen.

Planmatig is de school onderweg naar een evenwichtige *methodiek*. In die methodiek staan de pedagogische waarden van de school hoog in het vaandel.

Resultaat QS

naam instelling: Comenius College
plaats: Capelle a/d IJssel

contactpersoon: P.Kobijn
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	2,0
2 beginsituatie	2,1
3 kerndoelen	2,0
4 schoolplan	2,0
5 methodiek	2,5
6 didactiek	2,0
7 inhoud	2,5
8 leerstijlen	2,0
9 materiaal	2,0
01 rooster	3,0
01 toetsing	2,5
01 eindsituatie	2,0

5.4. Comenius College

5.4.1. Gegevens school

Naam school	Comenius College
Plaats school	Capelle a/d IJssel
Naam contactpersoon	P. Kobijn

5.4.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

Dit is een van de meest *evenwichtige* NME Quickscan scores die we het laatste jaar hebben gezien . Dat houdt in dat de school zowel strategisch als planmatig handelt en ook het praktisch maken van NME in het dagelijks onderwijs heel erg goed op orde heeft. Dus educaties blijven niet steken in kreten en goede bedoelingen alleen.

De uitslag zegt ook heel veel over de goede kwaliteit van de schoolorganisatie en de kwaliteit van de lessen. NME kan vrij geruisloos, maar wel structureel, een plek veroveren op deze school.

Natuurlijk zou de school nog veel beter in kunnen spelen op de *leerstijlen* bij leerlingen. En in de beginsituatie moeten die leerstijlen ook goed geïnterpreteerd worden.

Er is ook duidelijk op deze school een lijn NME ingezet. Er is geen te grote afhankelijkheid van slechts 1 of 2 aanspreekpunten in de school; dit blijkt vooral uit de relatief hoge score op methodiek en op kerndoelen.

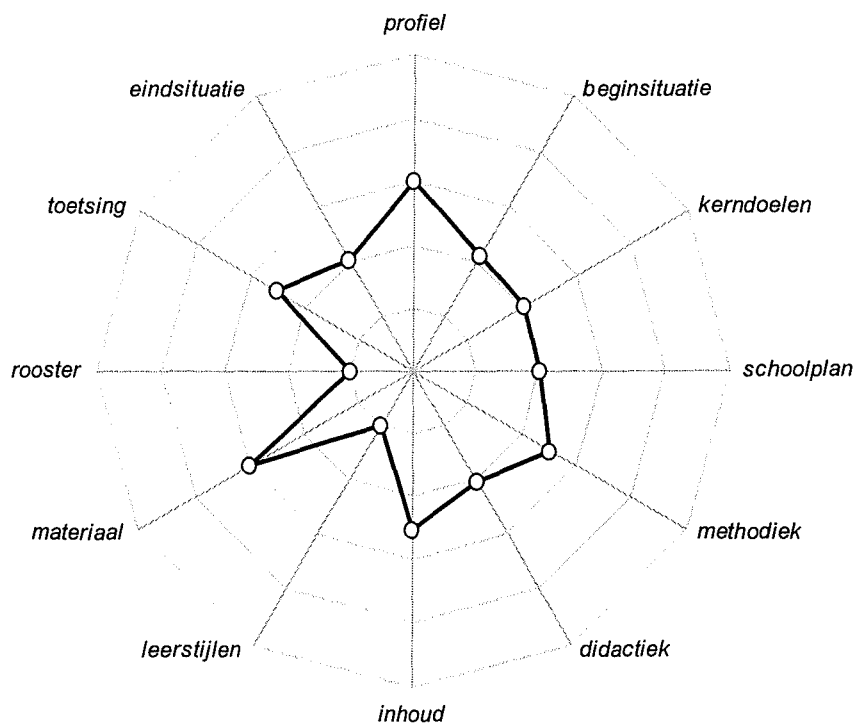
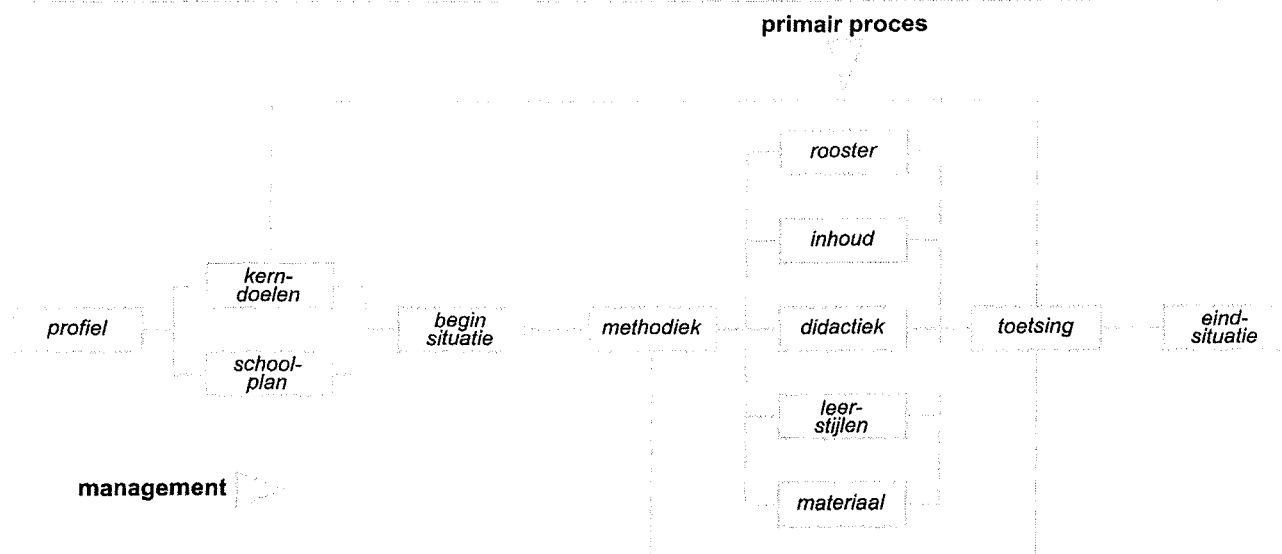
Resultaat QS

naam instelling: Haags Montessori Lyceum

contactpersoon:

plaats: Den Haag

cnf contact: Kees Buskermolen

1	profiel	3,0
2	beginsituatie	2,1
3	kerndoelen	2,0
4	schoolplan	2,0
5	methodiek	2,5
6	didactiek	2,0
7	inhoud	2,5
8	leerstijlen	1,0
9	materiaal	3,0
01	rooster	1,0
01	toetsing	2,5
01	eindsituatie	2,0

5.5. Haagsch Montessori Lyceum

5.5.1. Gegevens school

Naam school	Haagsch Montessori Lyceum
Plaats school	Den Haag
Naam contactpersoon	Dhr. P. Heyboer

5.5.2. Een eerste indruk van de Quickscan

Bijna traditiegetrouw zien we bij deze Montessorischool weer een heel hoog NME *profiel*. We weten uit vorig jaar (zie bijlage 2) dat Montessorischolen als 'traditionele vernieuwingsscholen' NME al in haar basismethodiek hebben zitten.

Dat blijkt ook uit de hoge correlatie met *kerndoelen*. Het verklaart ook de lage score op *rooster*. Doordat NME in de basismethodiek zit, is er binnen het rooster niet ook nog speciale aandacht voor.

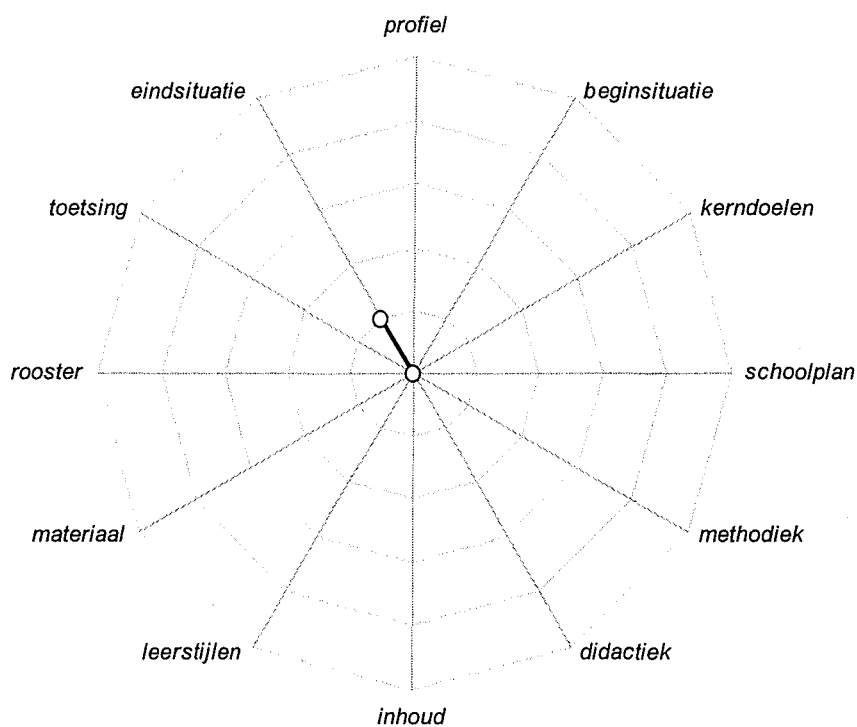
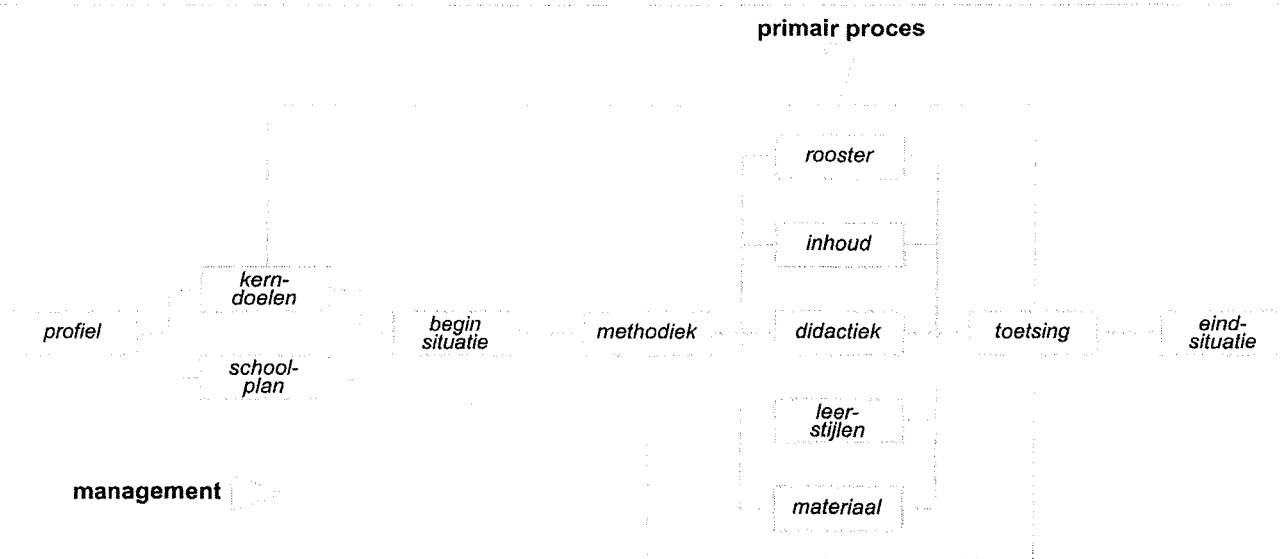
Wat we dit jaar wel significant anders zien is de relatief lage score bij *leerstijlen*. Jammer, want er is wel een goede score op NME *materiaal*. De vraag is dan of de match met de leerlingen wel voldoende wordt gemaakt. De school zou dat snel kunnen testen bij leerlingen door het ze te vragen en het materiaal daar mogelijk op aan te passen.

Ook aan *didactiek* kan de school nog best wat meer aandacht geven om te leren educaties structureel mee te nemen in de dagelijkse lespraktijk.

Resultaat QS

naam instelling: Wellant college
plaats: Dordrecht

contactpersoon: De Jager
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	0,0
2 beginsituatie	0,0
3 kerndoelen	0,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	0,0
6 didactiek	0,0
7 inhoud	0,0
8 leerstijlen	0,0
9 materiaal	0,0
01 rooster	0,0
01 toetsing	0,0
01 eindsituatie	1,0

5.6. Wellant Dordrecht

5.6.1 Gegevens school

Naam school	Wellant College Dordrecht
Plaats school	Dordrecht
Naam contactpersoon	De heer De Jager

5.6.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

We zien een hele magere Quickscan score. Alleen op de eindsituatie wordt er gescoord. We hebben de school nog eens extra benaderd met de vraag of dit beeld juist is. Het beeld is namelijk te mager om te spreken van een inbedding van een educatie zoals NME. Temeer omdat dit een AOC school betreft.

De school heeft ons de volgende tekst teruggemaild:

Onderwerp: Betr.: Afsluiting Zuid Holland

Beste Mirella,

Ondanks dat we een "groene school" zijn hebben we geen NME-plan. Vanuit Wellant centraal staat wel het een en ander op papier, maar een centraal overleg bestaat niet.

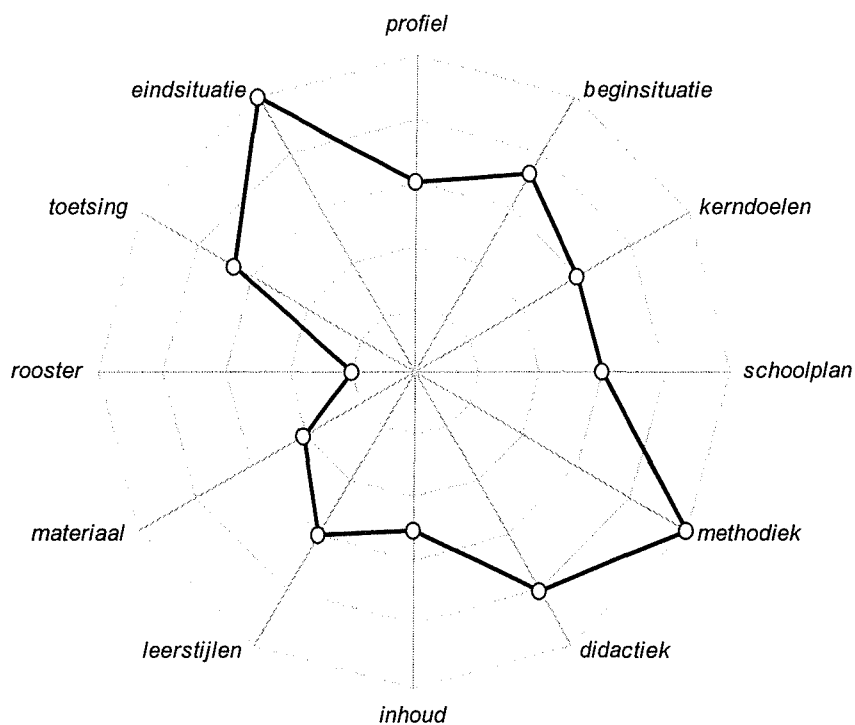
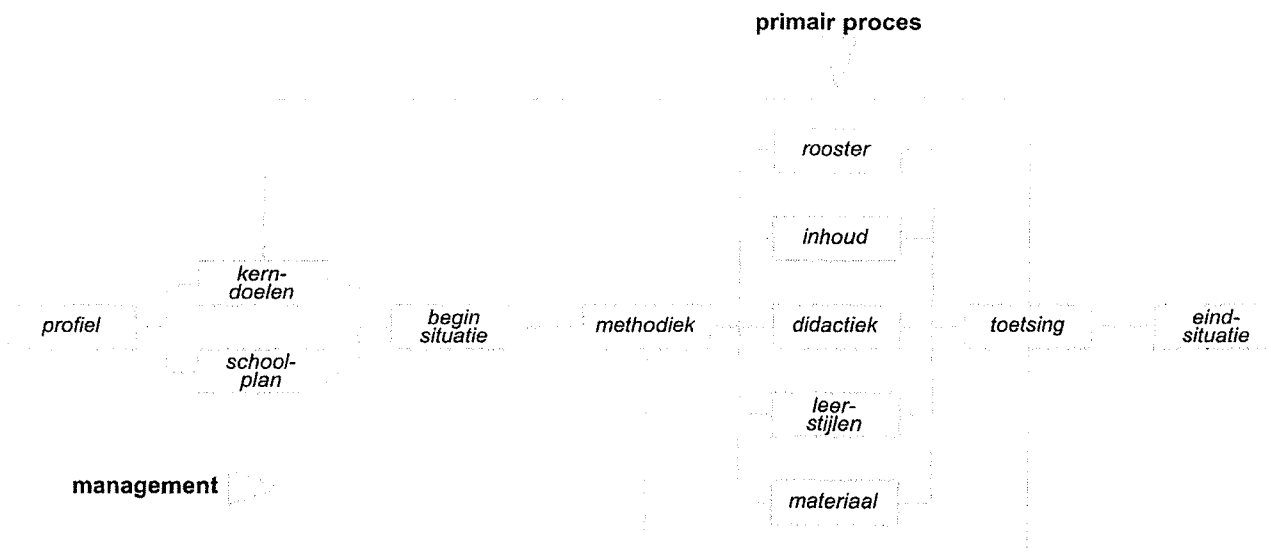
Ik kan je enquête natuurlijk wel wat wenselijker invullen dan wat jan gedaan heeft, maar het blijft negatief.

het schut me eerder weer wakker dat ook dat een kant van de medaille is.

Kortom, het lijkt me niet zinvol je lijst in te vullen.

verder wens ik je goede dagen en een sprankelend 2004

Joan Schreuders

1 profiel	3,0
2 beginsituatie	3,6
3 kerndoelen	3,0
4 schoolplan	3,0
5 methodiek	5,0
6 didactiek	4,0
7 inhoud	2,5
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	2,0
01 rooster	1,0
01 toetsing	3,3
01 eindsituatie	5,0

5.7. Holland College Naaldwijk

5.7.1. Gegevens school.

Naam school	Holland College Naaldwijk
Plaats school	Naaldwijk
Naam contactpersoon	Guido Eskinasi

5.7.2. Een eerste indruk van de Quicksan.

Twee grote uitschieters op deze school: aandacht voor NME in de *eindsituatie* en in *methodiek*. Dat wijst op een stevige consistente route van:

- weten wat we willen met NME en
- het vertalen daarvan in het programma tot en met de eindstreep van het vierde jaar.

Tegelijkertijd is het opvallend dat de school relatief laag scoort op *rooster*. Dat wijst op een redelijk informele inbedding van NME; dus niet direct zichtbaar voor de leerlingen.

De school heeft niet heel veel additioneel *lesmateriaal* voorhanden maar kent zijn leerlingen en hun leerstijlen wel heel goed. Wellicht kan de school zich met de huidige voorraad leermiddelen wel redden om betekenisvol onderwijs te bieden.

Bovendien, met zo'n hoge score voor *didactiek*, kun je met dit docententeam wel een potje breken bij de leerlingen. Het zou dus ook wel eens zo kunnen zijn dat deze school significant hoger scoort in het gemiddeld eindrendement voor de leerlingen dan andere vergelijkbare scholen.

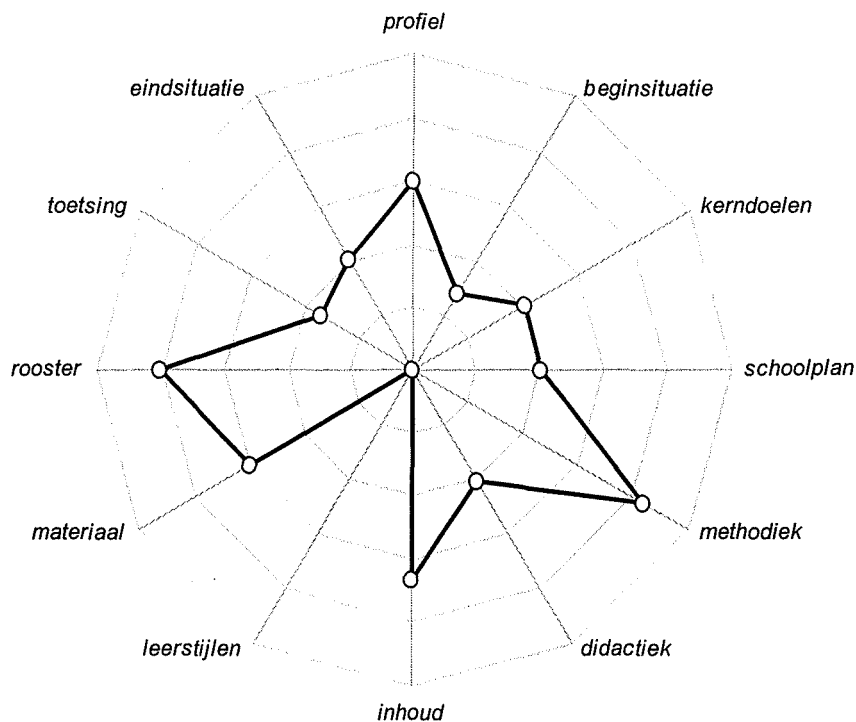
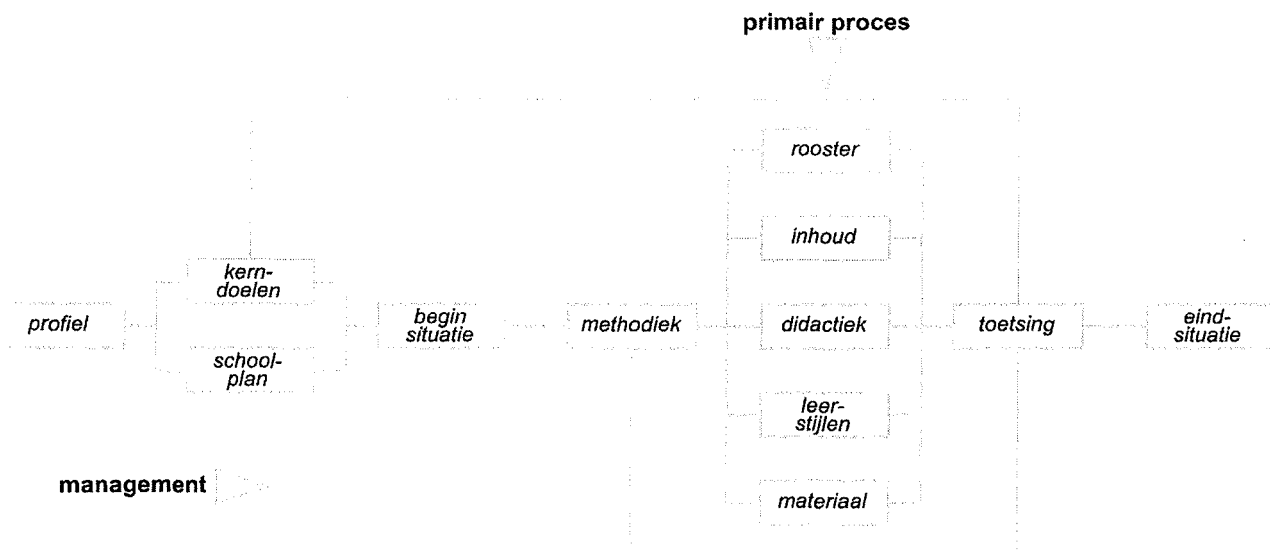
De leerlingen krijgen onderwijs op maat voor hun talenten en die worden blijkbaar volop benut.

Tot slot: de school zou in haar *profiel* wel wat meer specifiek mogen zijn over haar aandacht voor en expertise rond NME.

Resultaat QS

naam instelling: Erasmus Dalton
 plaats: Zoetermeer

contactpersoon: Eric Nieuwenhuizen
 cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	3,0
2 beginsituatie	1,4
3 kerndoelen	2,0
4 schoolplan	2,0
5 methodiek	4,2
6 didactiek	2,0
7 inhoud	3,3
8 leerstijlen	0,0
9 materiaal	3,0
01 rooster	4,0
01 toetsing	1,7
01 eindsituatie	2,0

5.8. Erasmus College Zoetermeer

5.8.1. Gegevens school

Naam school	Erasmus College
Plaats school	Zoetermeer
Naam contactpersoon	Eric Nieuwenhuizen

5.8.2 Een eerste indruk van de Quickscan.

Deze scan laat een evenwichtige onderwijskundige school zien; een zeer hoge *methodiek*, een hoge score op *inhoud* en een redelijk hoog *profiel*: dat wijst op een zeker houvast met betrekking tot NME. Het betreft hier een Dalton school die met haar eigen methodiek ook hoog zou moeten scoren op de onderwijskundige scoringslijst.

Wat direct opvalt in deze Quickscan zijn twee relatief lage scores namelijk op *eindsituatie* en op *leerstijlen*. Waarschijnlijk kent de school haar leerlingen wel goed, maar is het inspelen op de *leerstijlen* van die leerlingen in de dagelijkse lespraktijk best nog een hele klus te klaren.

De *didactiek* zou nog wel wat hoger mogen scoren om te kunnen leunen op een professioneel docententeam dat ook zelf *materiaal* op maat maakt vanuit bestaande lesmethodes en lesmaterialen.

Al met al een school die meer en meer wil gaan inspelen op de competenties bij de leerlingen maar daar met haar docententeam op dit moment nog niet heel planmatig een strategie voor heeft ontwikkeld.

In de *eindsituatie* zien we geen hoge score. Dit zou er op kunnen wijzen dat de leerlingen nog te weinig in staat zijn een relatie te leggen tussen het geleerde op school en de toepassingen straks in de praktijk.

Resultaat QS

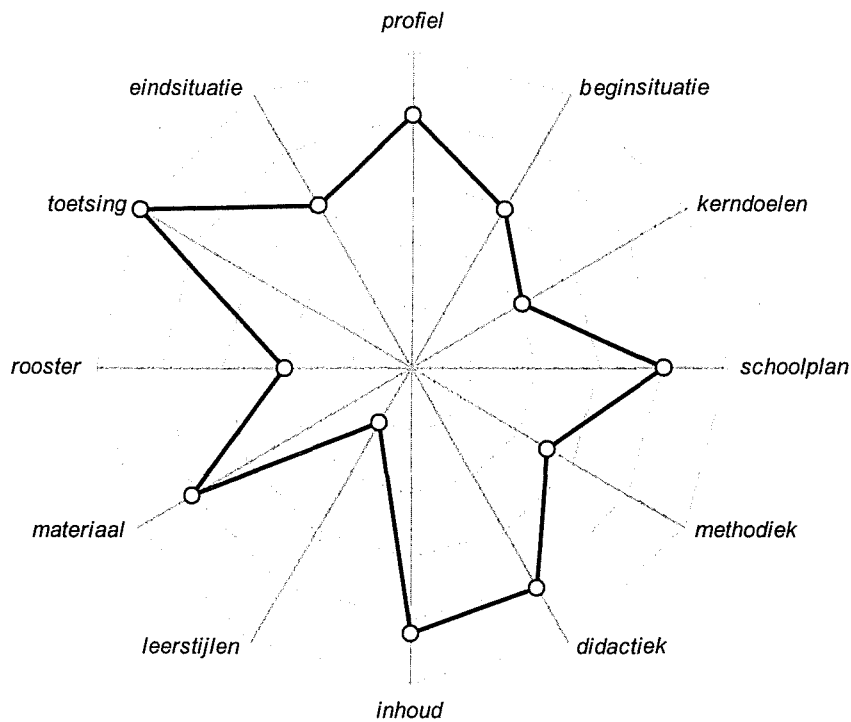
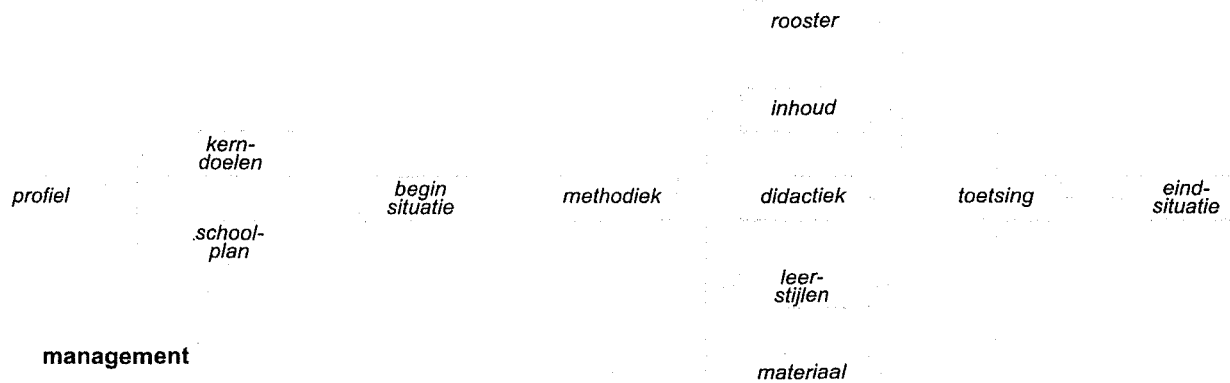
naam instelling: dhr J Westerik

plaats: Gouda

contactpersoon: dhr J Westerik

cnf contact: Kees Buskermolen

primair proces

1 profiel	4,0
2 beginsituatie	2,9
3 kerndoelen	2,0
4 schoolplan	4,0
5 methodiek	2,5
6 didactiek	4,0
7 inhoud	4,2
8 leerstijlen	1,0
9 materiaal	4,0
01 rooster	2,0
01 toetsing	5,0
01 eindsituatie	3,0

5.9. Wellant College Gouda

5.9.1. Gegevens school

Naam school	Wellant College Gouda
Plaats school	Gouda
Naam contactpersoon	J. Westerik

5.9.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

De school heeft een vrij goed NME profiel. Zeker voor een AOC. De kracht in deze school ligt met name in de *didactiek* en *inhoud* maar ook in de *toetsing*. Er zou nog wel veel meer gekeken kunnen worden naar de *kerndoelen* relatie met NME. Dan zou die systematiek ook door kunnen werken in de *methodiek* versterking van de school.

De *didactiek* score is hoog, dus de potentie is aanwezig om met de docenten goed door te pakken met NME.

Een groot aandachtspunt op deze school is het goed kunnen inspelen op de *leerstijlen* van leerlingen. De aandacht zou niet alleen moeten gaan naar het vergroten van de expertise bij docenten, maar er zou ook tijd geïnvesteerd moeten worden in de andere didactische werkvormen dan alleen het klassikaal lesgeven.

De school heeft overigens historisch gezien wel een goede reputatie op het gebied van NME. Maar met name door de fusiegolven, die de school de afgelopen 5 jaar heeft doorgemaakt, is die expertise uit zicht geraakt. Het zou dus heel goed kunnen zijn dat bij een relatieve onderwijskundige rust deze school tot een goede NME voorbeeldschool zou kunnen uitgroeien.

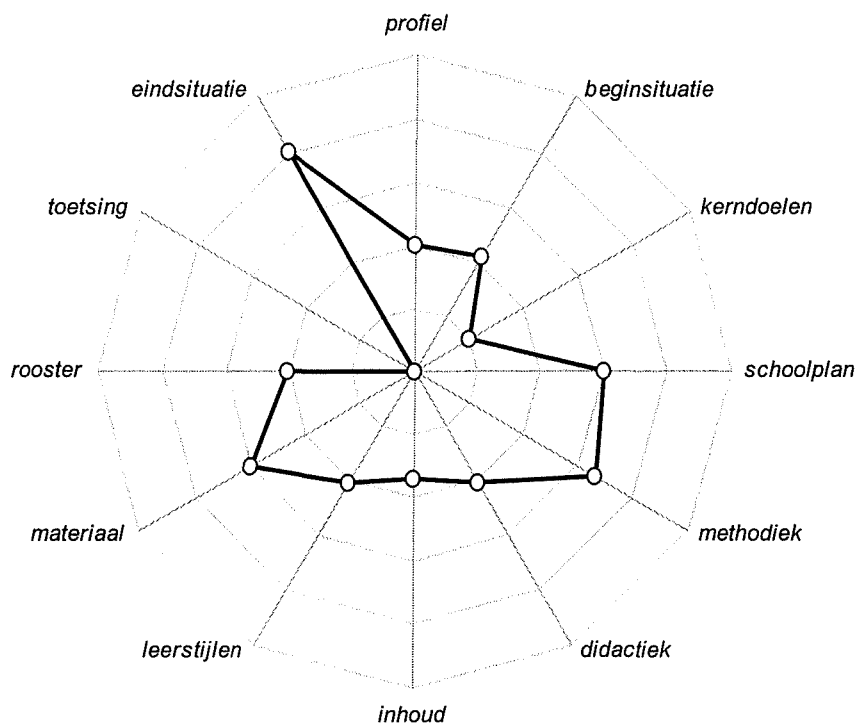
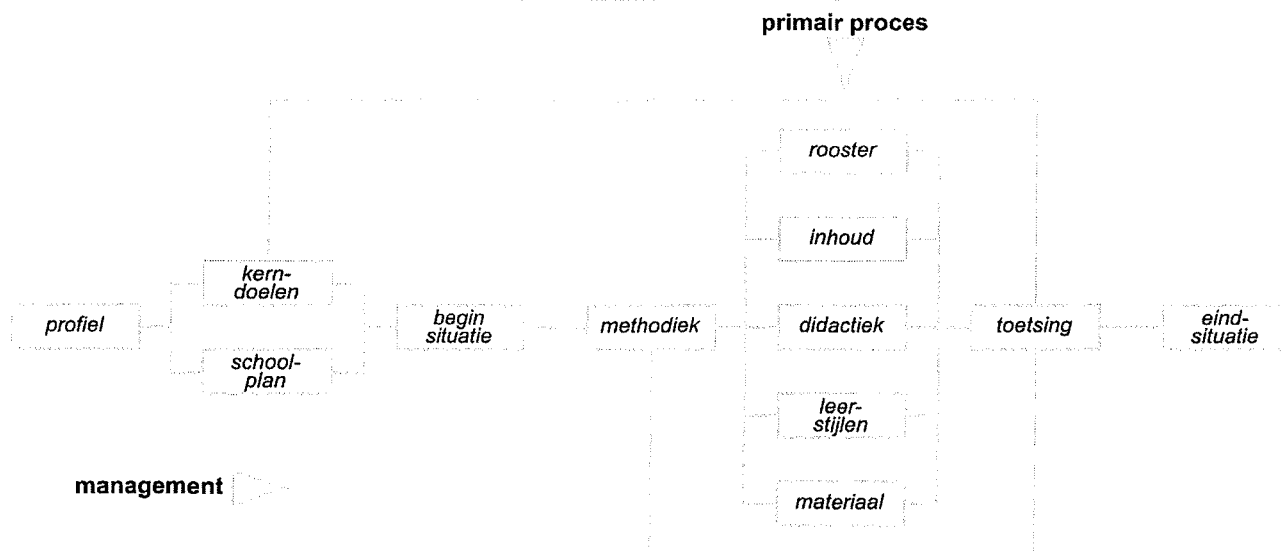
Resultaat QS

naam instelling: Accent College

plaats: Schiedam

contactpersoon: Bert Soet

cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	2,0
2 beginsituatie	2,1
3 kerndoelen	1,0
4 schoolplan	3,0
5 methodiek	3,3
6 didactiek	2,0
7 inhoud	1,7
8 leerstijlen	2,0
9 materiaal	3,0
01 rooster	2,0
01 toetsing	0,0
01 eindsituatie	4,0

5.10. Accent College Schiedam

5.10.1 Gegevens school

Naam school	Accent College Schiedam
Plaats school	Schiedam
Naam contactpersoon	Bert Soet

5.10.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

De *eindsituatie* scoort hoog. Dus het lukt wel om NME in de eindbagage van de leerlingen mee te geven. Die route is *niet* ingezet vanuit de *kerndoelen* maar meer vanuit de relatief hoge *methodiek* score en het *schoolplan* dat aangeeft dat de school wel systematisch NME een plek weet te geven.

Toetsing is niet met NME verbonden. Dat zou kunnen wijzen op een informele leerroute van NME. En aangezien zowel *inhoud* als *materiaal* laag scoort, zal het vooral via de docenten en andere informele leermomenten worden overgedragen. Misschien zelfs wel op de stageplaatsen of zelfs in de vrije tijd bij leerlingen.

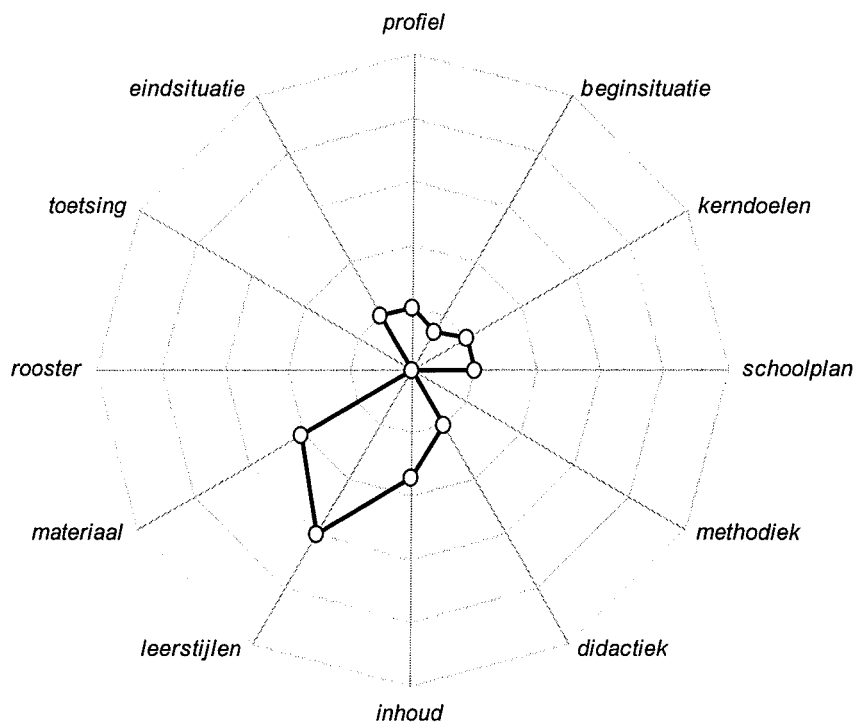
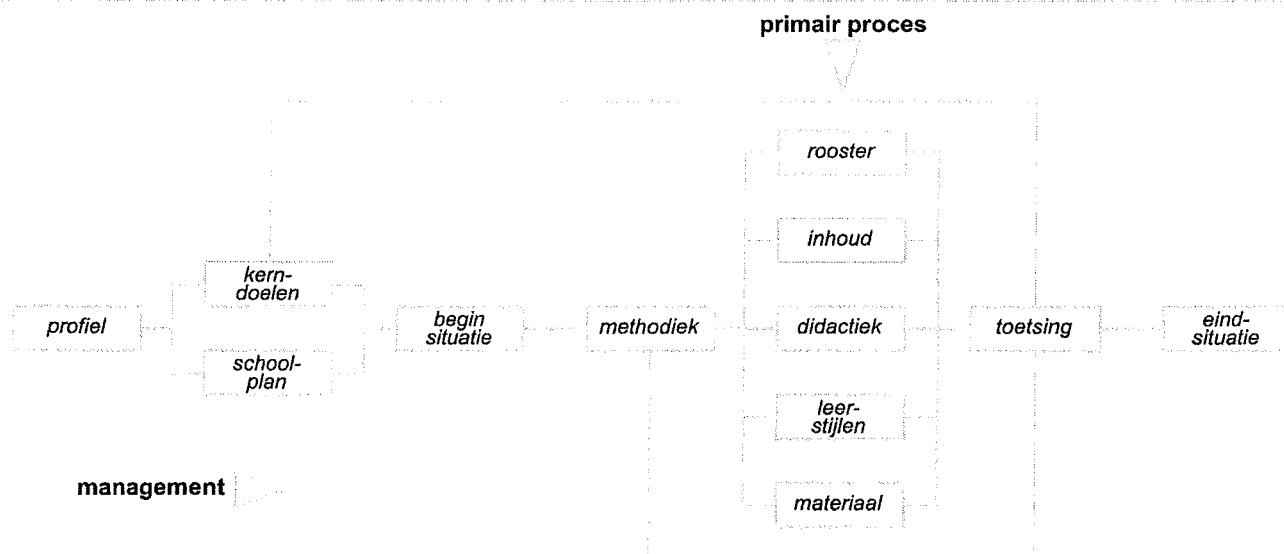
De school zit op de wip met dit *profiel*. Het is te veel om NME zo maar weg te laten en het is te weinig om van een duidelijk NME gezicht te kunnen spreken.

Pas als bij het *profiel*, de *leerstijlen* en met name bij de *toetsing* NME impulsen worden gegeven kan deze school groeien met NME.

Resultaat QS

naam instelling: Wellant Oegstgeest
plaats: Oegstgeest

contactpersoon: Fred Chevalking
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	1,0
2 beginsituatie	0,7
3 kerndoelen	1,0
4 schoolplan	1,0
5 methodiek	0,0
6 didactiek	1,0
7 inhoud	1,7
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	2,0
01 rooster	0,0
01 toetsing	0,0
01 eindsituatie	1,0

5.11. Wellant College Oegstgeest

5.11.1. Gegevens school

Naam school	Wellant College Oegstgeest
Plaats school	Oegstgeest
Naam contactpersoon	Fred Chevalking

5.11.2. Een eerste indruk van de Quicscan.

De school lijkt te kiezen voor een goed algemeen pedagogisch klimaat en vooral veilig en rustig leerklimaat dan expliciet aandacht voor NME. Waar het de praktijkvakken betreft is er een logische relatie met NME gelegd, maar 'vakdoorsnijdend' heeft NME nog geen plek veroverd op deze school.

Er zijn wel diverse aanknopingspunten om NME een plek te geven; de school scoort hoog op *leerstijlen* en daar kan goed op worden ingespeeld. Temeer, omdat de school ook over voldoende additioneel *materiaal* beschikt.

De *methodieklijn* op school is erg versnipperd over de leerkrachten en mogelijk de secties. Dus ook daar kan nog veel gewonnen worden door bijvoorbeeld te kijken hoe NME vakdoorsnijdend aandacht kan krijgen.

Als er vervolgens ook in de *eindsituatie* naar praktische toepassingen gezocht wordt voor NME principes, bijvoorbeeld in de *eindtoetsen* of bij praktische sectororiëntatie, dan is er direct sprake van een structurele inbedding van NME.

codename^{future}

6. Overijssel

In de provincie Overijssel zit er veel verschil in de eindscores. De ene school scoort hoog op *kerndoelen* en de ander scoort daar weer veel lager op. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor *didactiek* en voor *eindsituatie*.

De scholen zouden elkaar dus goed kunnen helpen; de ene school vult met een sterk curriculum de andere aan, die daar wat steun bij nodig heeft en andersom.

Een recente peiling op het departement van Onderwijs gaf al aan dat één van de belangrijkste verbeteringsstrategieën in het onderwijs het uitwisselen van *good practices* zal zijn. Het op de werkplek geven van hele praktische suggesties, die ook beklijven in de lespraktijk.

Voor het versterken van het NME-profiel in het voortgezet onderwijs in Overijssel zou men dus veel meer bij elkaar moeten durven 'buurten'. Veel zal echter afhangen van de mentaliteit van de docenten; niet alle docenten laten zich graag in de les observeren door anderen dan hun leerlingen.

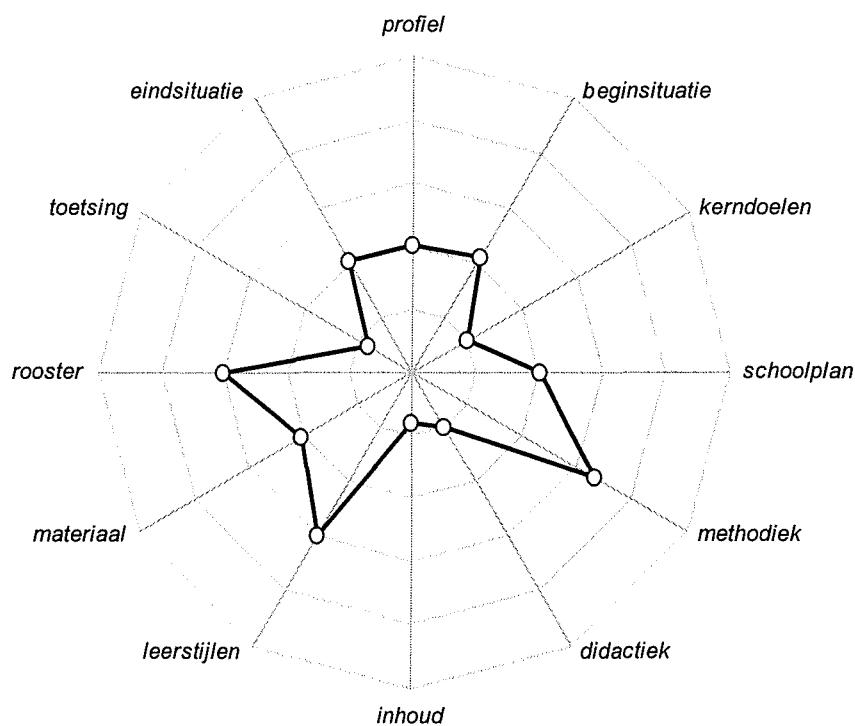
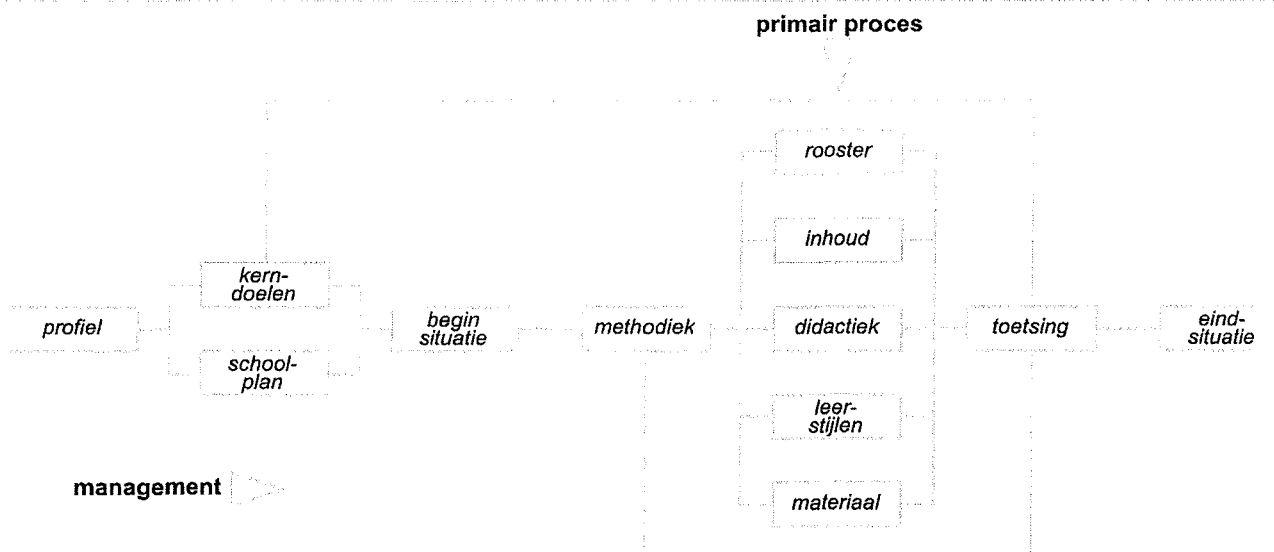
Resultaat QS

naam instelling: Agnieten College Carolus Cl

contactpersoon: G. van der Zwan

plaats: Zwolle

cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	2,0
2 beginsituatie	2,1
3 kerndoelen	1,0
4 schoolplan	2,0
5 methodiek	3,3
6 didactiek	1,0
7 inhoud	0,8
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	2,0
01 rooster	3,0
01 toetsing	0,8
01 eindsituatie	2,0

6.1. Agnieten College Carolus Clusius Zwolle

6.1.1. Gegevens school

Naam school	Agnieten Carolus Clusius College
Plaats school	Zwolle
Naam contactpersoon	G. van der Zwan

6.1.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

Als we in deze uitslag allereerst naar de positieve score kijken dan zien we een redelijk beeld. Als positieve uitschieter zijn we dat de school goed probeert in te spelen op de *leerstijlen* van de individuele leerling. En een score van 2.1 op *beginsituatie* laat zien dat de school die stijlen ook daadwerkelijk kent en meet. Maar dat kan nog veel beter.

De school beschikt over een redelijk consistente *methodiek* door de hele school heen en scoort significant hoger dan een gemiddelde school hierop. Het *rooster* laat een beetje expliciete ruimte voor NME zien. Maar kijken we naar de score op NME *inhoud* in deze scan, dan is de NME in de *inhoud* niet duidelijk aanwezig. Evenmin is de individuele *didactiek* er op ingesteld.

Methodiek leeft dus wel, maar is op klas niveau voor NME zeker niet uitgewerkt of expliciet aanwezig. Dat blijkt ook uit de lage score op *kerndoelen*. Daaraan valt af te lezen dat de school in het verplichte curriculum geen directe slimme relatie heeft weten te leggen met NME doelen.

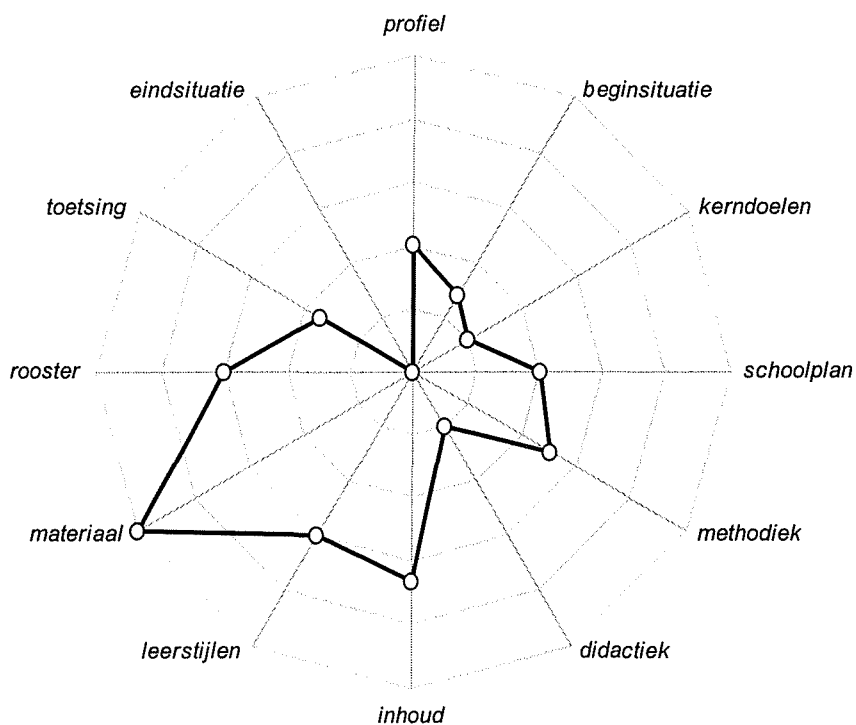
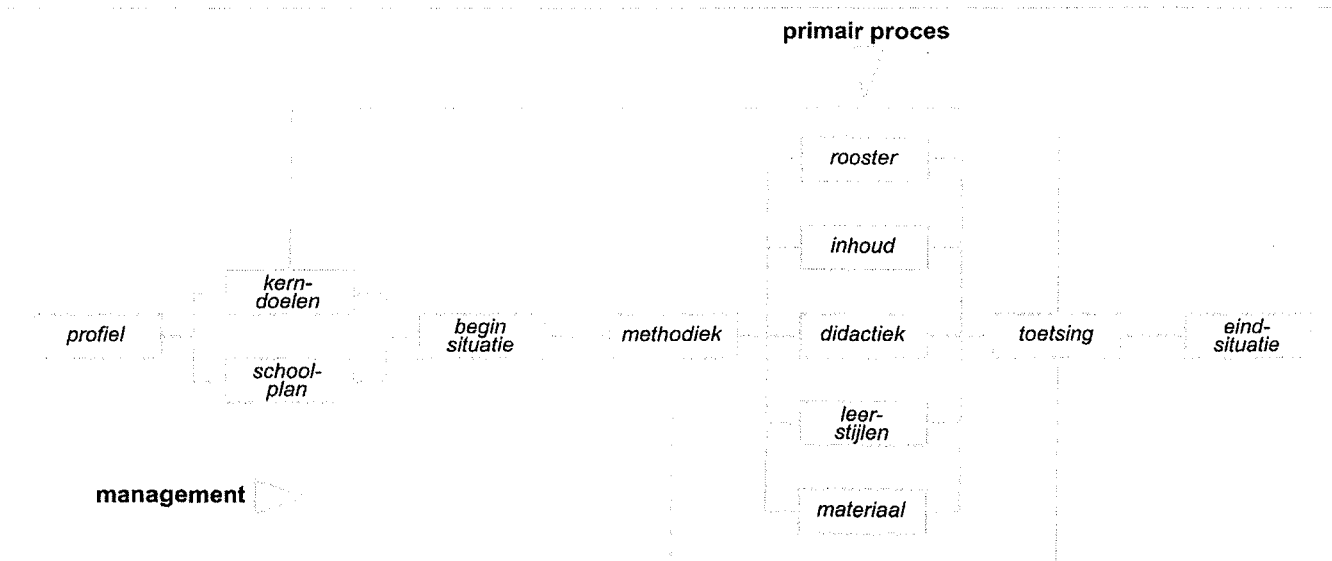
Toetsing scoort heel laag en dat laat opnieuw zien dat NME geen formele plaats inneemt in het curriculum op het Agnieten College Carolus Clusius, terwijl er in het *profiel* wel plek voor in is geruimd.

De kwetsbaarheid op deze school zit niet op het onderdeel (NME) visie. Het gaat veel eerder om het op een goede manier weten te vertalen van NME naar het primaire proces: het lesniveau.

Resultaat QS

naam instelling: Agnieten Meander
plaats: Zwolle

contactpersoon: A.B. Haaksma
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	2,0
2 beginsituatie	1,4
3 kerndoelen	1,0
4 schoolplan	2,0
5 methodiek	2,5
6 didactiek	1,0
7 inhoud	3,3
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	5,0
01 rooster	3,0
01 toetsing	1,7
01 eindsituatie	0,0

6.2. Agnieten College Meander Zwolle

6.2.1. Gegevens school

Naam school	Agnieten Meander College
Plaats school	Zwolle
Naam contactpersoon	A.B. Haaksma

6.2.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

In deze score zien we iets heel bijzonders: er is een maximale score op *materiaal* en een hele hoge score op *rooster*. Dit wijst op een hoog NME gehalte in het curriculum en een formele (expliciete) toekenning voor NME.

Omdat het onderdeel *leerstijlen* ook hoog scoort, lijkt het lesmateriaal ook nog eens goed aan te sluiten op de leerstijlen bij leerlingen. Een goede match dus voor NME. Het is voor andere scholen de moeite waard hier naar te kijken om ervan te leren.

Jammer is wel dat op deze school de link met de *kerndoelen* zo slecht gemaakt wordt. Het zou namelijk voor de werkdruk van docenten wel eens veel kunnen schelen als NME wordt geïntegreerd **in** het vaste programma en niet **op** het bestaande programma komt. Dat scheelt extra werk en extra projecten voor de docenten maar ook voor de leerlingen.

Ook de *eindsituatie* scoort zeer minimaal. Daaruit blijkt dat ook de relevantie van NME voor het formele lesprogramma en de verbinding van NME met de vervolgopleiding of de leefsituatie van de leerlingen, nog helemaal niet gelegd is.

Leerzaam aan de uitslag op deze school is dat blijkt dat het effectiever is veel *materiaal* te hebben en goed op *leerstijlen* in te spelen, dan dat mooie voornemens staan verwoord in de secundaire schoollijn zonder dat het in de vakkenlijn is terug te vinden (vergelijk Agnieten College Carolus Clusius). Hier dient zich een prachtige kans aan voor de beide scholen om elkaar te ondersteunen: ze zijn complementair.

De *didactiek* is in deze school wel heel kwetsbaar en het lijkt erop, dat NME van slechts enkele individuen afhankelijk is en vooral projectmatig wordt aangeboden.

Tenslotte: als alle scholen in Nederland het beeld van deze school zouden hebben, dan zou met de aanstaande nieuwe *kerndoelen* de NME potentie heel snel omgezet kunnen worden naar structurele inbedding.

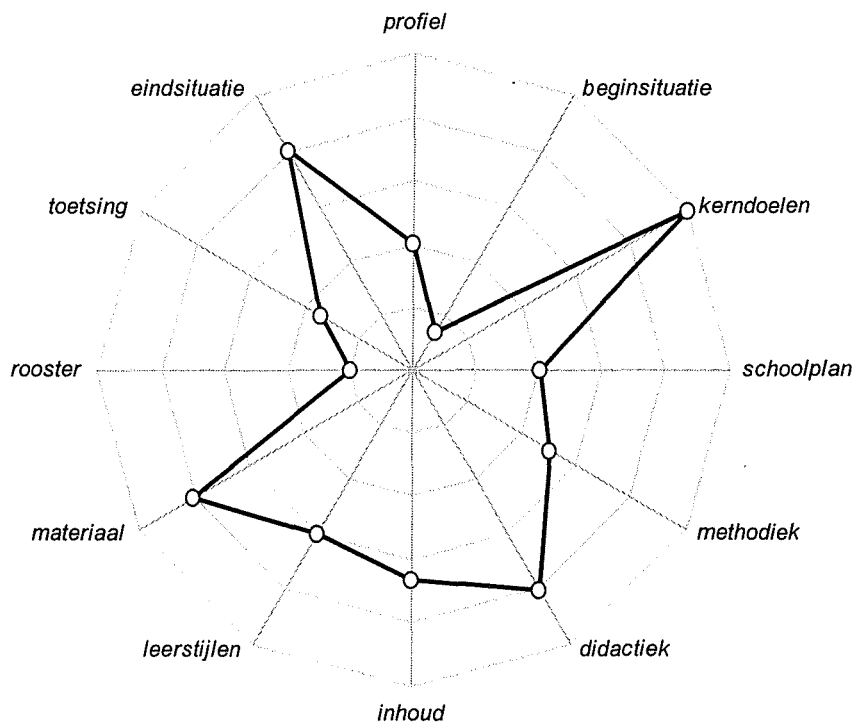
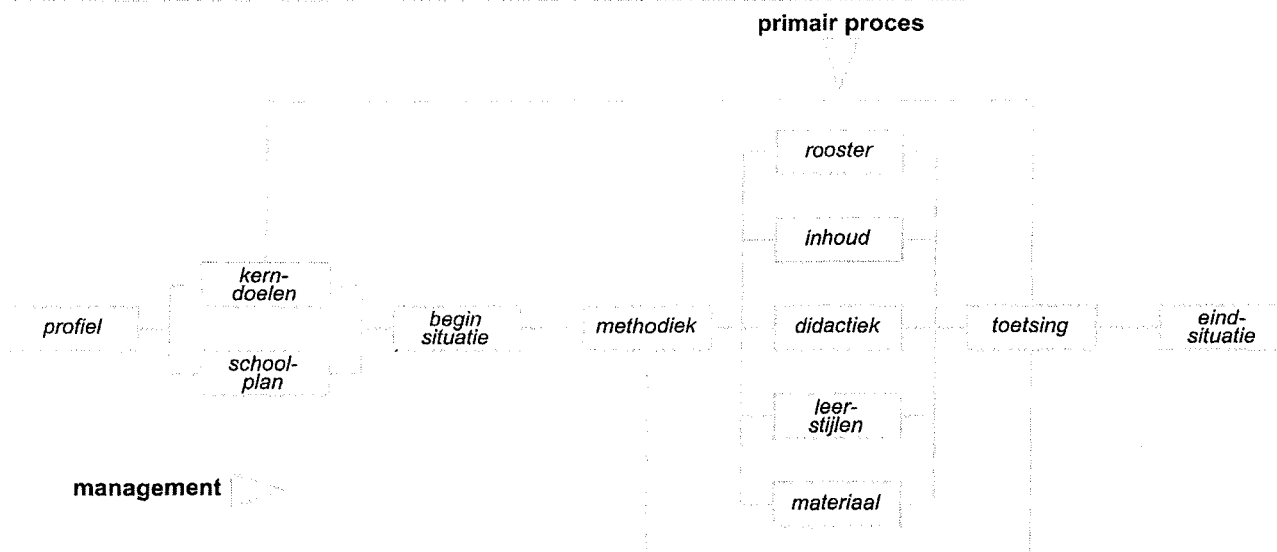
Resultaat QS

naam instelling: Stedelijk Lyceum Vlierstraat

contactpersoon: Frank Mater

plaats: Enschede

cnf contact: Kees Buskermolen

1. profiel	2,0
2. beginsituatie	0,7
3. kerndoelen	5,0
4. schoolplan	2,0
5. methodiek	2,5
6. didactiek	4,0
7. inhoud	3,3
8. leerstijlen	3,0
9. materiaal	4,0
01 rooster	1,0
01 toetsing	1,7
01 eindsituatie	4,0

6.3. Stedelijk Lyceum Enschede

6.3.1. Gegevens school

Naam school	Stedelijk Lyceum Vlierstraat Enschede
Plaats school	Enschede
Naam contactpersoon	Frank Mater

6.3.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

Deze school nut de *kerndoelen* optimaal uit. Er wordt op deze school dus vanuit de vaste contouren van het verplichte curriculum een bijna natuurlijke verbinding gelegd naar de NME doelen. Het kan komen omdat het hier een categoriaal lyceum betreft met veel vakken die zich ook prima lenen voor die relatie. Maar de school weet ook heel goed een verbinding te leggen met het inspelen op de *leerstijlen* bij de leerlingen.

De *beginsituatie* is erg laag dus wordt er heel gevoelsmatig ingespeeld op de leerstijlen van de leerlingen en niet op basis van een goed meetsysteem. NME ligt niet vast in het *rooster*; dat kan er op wijzen dat de school de NME doelen niet zozeer alleen goed in de vakkenlijn heeft ingebracht maar ook op andere bredere leermomenten van de leerlingen.

De *didactiek* scoort hoog en dat wijst op een goede kwaliteit van de leerkrachten, die bovendien NME weten te vertalen en verbreden naar de vakken toe.

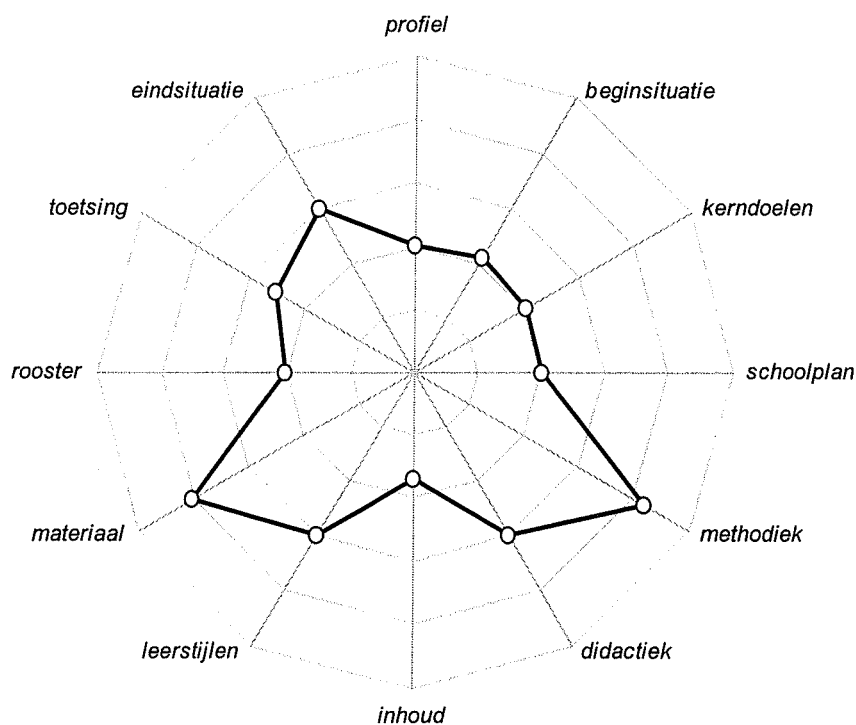
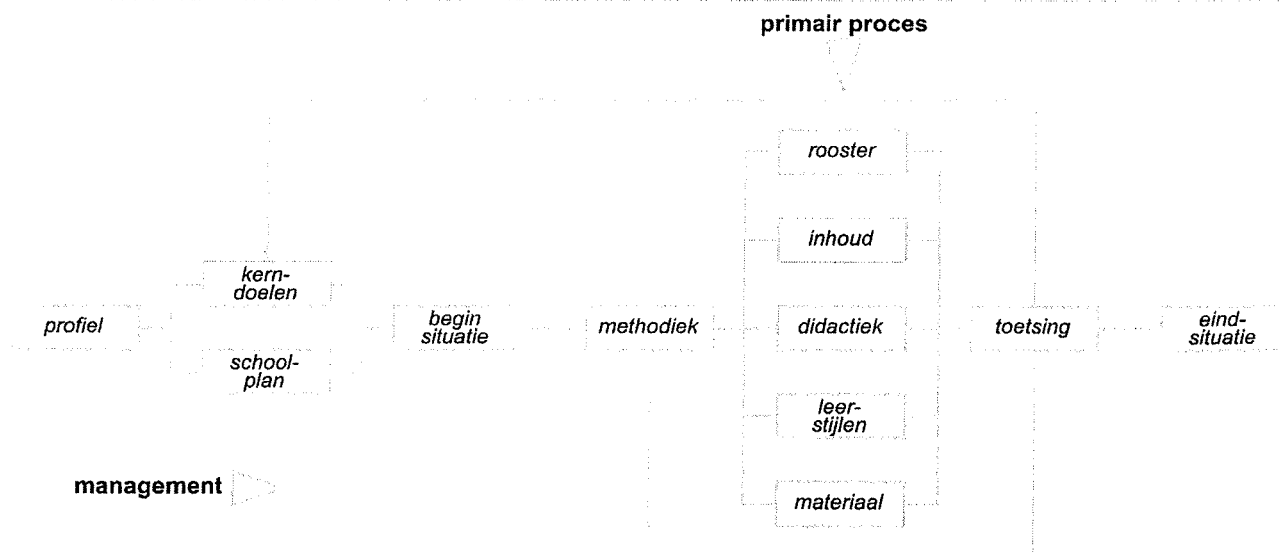
In het *profiel* van de school scoort NME relatief laag. Dat zou erop kunnen wijzen dat NME met name door docenten wordt gedragen. Dat zou kunnen worden gezien als een gemiste kans: de goede score op NME (duurzaamheid) zou best een plaats mogen krijgen in de 'vlag' van de school: 'Onze school leidt op tot duurzame burgers'.

De *eindsituatie* scoort weer heel hoog en dat maakt duidelijk dat voor deze leerlingen NME een hoge correlatie heeft met hun vervolgopleiding. Dat wijst erop dat NME waarschijnlijk goed is ingebracht in de sociale vakken, maar ook in de exacte vakken. Waarschijnlijk komt de onderbouwing daarvan eerder voort uit de goede inzet van het (maatschappelijk) concept duurzaamheid dan uit het aanbieden van leuke projecten over bijvoorbeeld afvalscheiding.

Resultaat QS

naam instelling: Twickel
plaats: Hengelo

contactpersoon: Jan Ruiter
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	2,0
2 beginsituatie	2,1
3 kerndoelen	2,0
4 schoolplan	2,0
5 methodiek	4,2
6 didactiek	3,0
7 inhoud	1,7
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	4,0
01 rooster	2,0
01 toetsing	2,5
01 eindsituatie	3,0

6.4. Twickel Hengelo

6.4.1. Gegevens school

Naam school	Twickel Hengelo
Plaats school	Hengelo
Naam contactpersoon	Jan Ruiter

6.4.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

Methodiek scoort heel hoog. De school heeft blijkbaar overall een goede methodische en onderwijskundige lijn uitstaan, waarbinnen NME, maar ook diverse andere educaties en/of actualiteiten, goed in te passen zijn.

De plek waar dat gebeurt is niet zozeer in de vakken, dat zien we aan een lage *inhoud* score en aan een lage *rooster* score. Maar NME zal meer in de additionele sfeer een plek hebben gevonden omdat het *materiaal* zo heel hoog scoort.

De *kerndoelen* relatie met NME is heel laag maar zou via de hele hoge score *materiaal* én op *methodiek* een eenvoudig implementatietraject kunnen garanderen. De *inhoud* scoort erg laag op NME. Er mag best iets formeler met NME worden omgegaan.

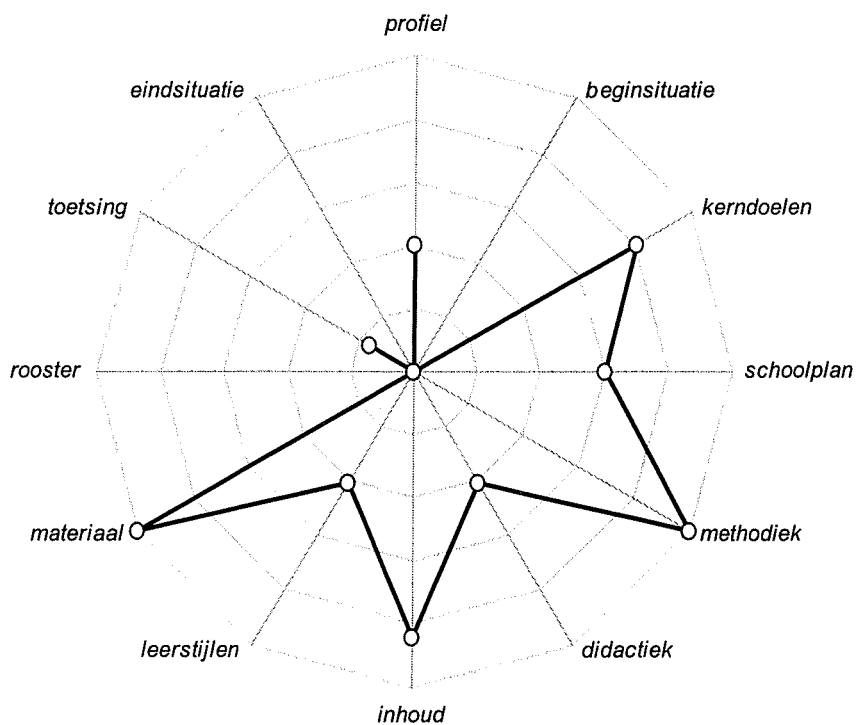
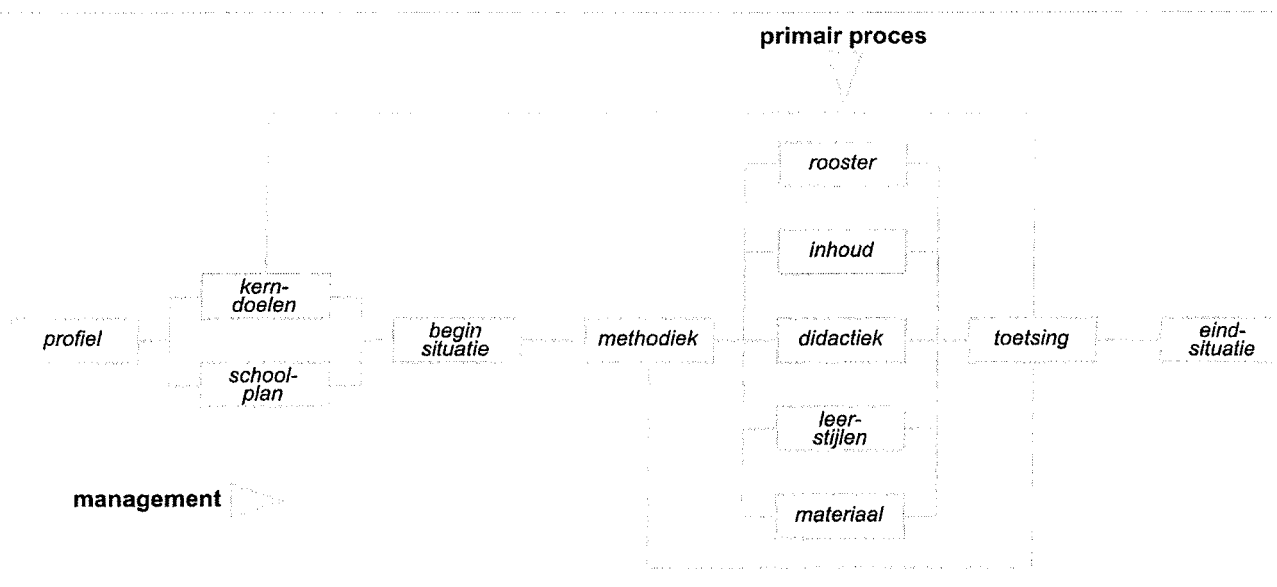
Dit is weer het beeld van een school waar dingen te informeel plaats vinden, terwijl ze prima vervangend voor het verplichte curriculum kunnen worden ingezet. Dat geeft rust aan de docenten en betekenisvol onderwijs aan de leerlingen. Zeker als je ziet dat de school goed probeert te letten op de verschillende *leerstijlen* bij leerlingen (een relatief hoge score van 3).

Als het *profiel* hierop ook zou worden aangepast dan scoort deze school met NME heel hoog.

Resultaat QS

naam instelling: Twickel
plaats: Borne

contactpersoon: Dhr. Oudemeijers
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	2,0
2 beginsituatie	0,0
3 kerndoelen	4,0
4 schoolplan	3,0
5 methodiek	5,0
6 didactiek	2,0
7 inhoud	4,2
8 leerstijlen	2,0
9 materiaal	5,0
01 rooster	0,0
01 toetsing	0,8
01 eindsituatie	0,0

6.5. Twickel Borne

6.5.1. Gegevens school

Naam school	Twickel Borne
Plaats school	Borne
Naam contactpersoon	Dhr. Oudemeijers

6.5.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

De relatie van NME met de *eindsituatie* is op deze school nog helemaal niet gelegd. Geen relatie van NME met de vervolgopleiding of het vak/de sector waar de leerlingen naar toe aan het groeien zijn.

Het is dan zeer opmerkelijk dat de school op *materiaal* weer wel maximaal scoort: er is dus veel (los) materiaal aanwezig. En de relatie met de *kerndoelen* is zeker gelegd met een relatief hoge score van 4.0.

Toetsing en *rooster* scoren heel laag en dat wijst op een niet geformaliseerde inbreng van NME. NME zit (impliciet) verborgen in de lessen en in de rapportage van de voortgang van de leerling.

De *beginsituatie* en de *leerstijlen* scoren ook laag dus het is nog maar de vraag of het *NME materiaal* wel goed aansluit op de interessewereld en de belevingswereld van de leerlingen. Dat is wel van groot belang om het materiaal bij de leerlingen te laten beklijven.

Het is reëel de vraag op te werpen of de school de infrastructuur van additioneel lesmateriaal (denk aan het gebruik van computers) wel voldoende benut. De school beschikt over een maximale *methodiek* score en dat biedt een goed referentiekader om, desgewenst, NME een goede plek te geven in het lesprogramma.

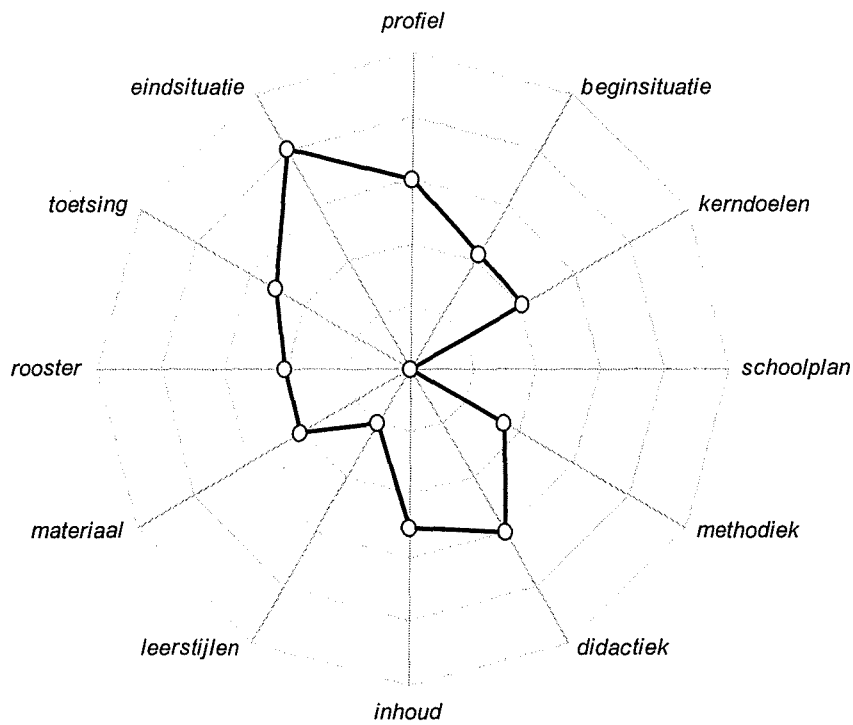
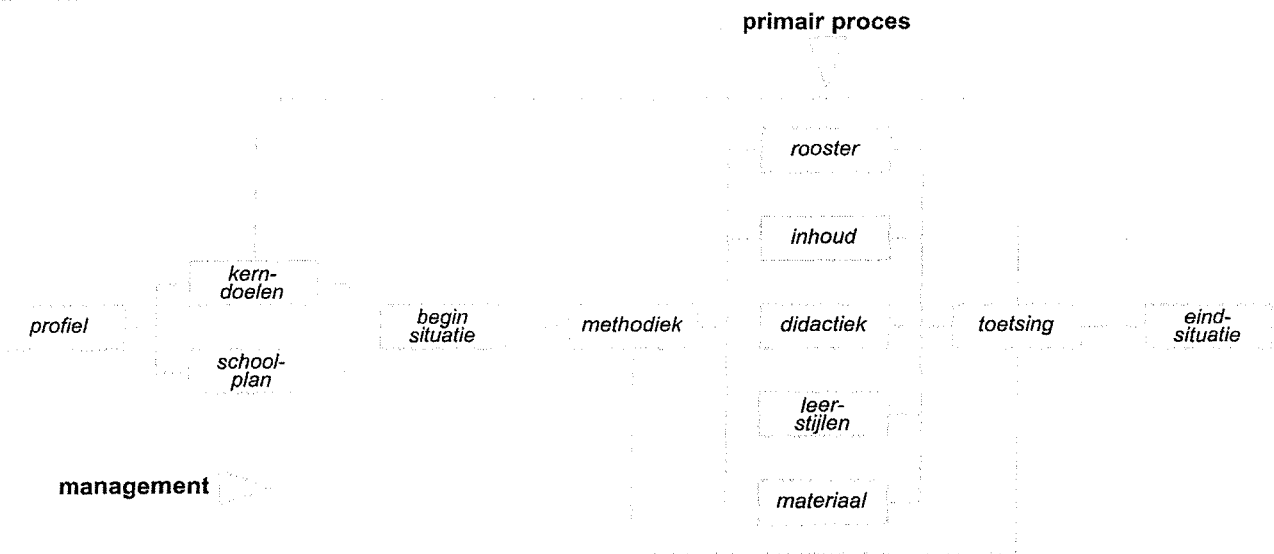
De *didactiek* is daarentegen weer heel kwetsbaar dus het zal niet direct breed gedragen worden door veel docenten.

De school lijkt er goed aan te doen om NME vanuit de duidelijke relatie met de *kerndoelen*, die het al heeft weten te leggen, 'door te pakken' via het leggen van een relatie met de *eindsituatie* (vervolgopleiding). Daarnaast ligt er de uitdaging om het NME materiaal goed te laten aansluiten op de belevingswereld van de leerlingen zelf. (*leerstijlen*)

Resultaat QS

naam instelling: Twickel
plaats: Delden

contactpersoon: Mark Ijssink
cnf contact: Kees Buskermolen

1	profiel	3,0
2	beginsituatie	2,1
3	kerndoelen	2,0
4	schoolplan	0,0
5	methodiek	1,7
6	didactiek	3,0
7	inhoud	2,5
8	leerstijlen	1,0
9	materiaal	2,0
01	rooster	2,0
01	toetsing	2,5
01	eindsituatie	4,0

6.6. Twickel Delden

6.6.1. Gegevens school

Naam school	Twickel Delden
Plaats school	Delden
Naam contactpersoon	Mark IJssink

6.6.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

In tegenstelling tot bijvoorbeeld Twickel Borne is deze school er wel heel goed in geslaagd om NME te verbinden aan *de eindsituatie*, dus de vervolgopleiding (een score van 4.0 is heel erg hoog). NME wordt in de bagage van de leerlingen van deze school goed meegegeven.

Maar het gebeurt allemaal niet zo planmatig (zie zeer lage score bij *schoolplan*) en *methodisch* niet sterk. De scores daarop zijn helaas veel te laag.

De *didactiek* is heel kwetsbaar en er wordt veel te weinig naar de *leerstijlen* van de leerlingen gekeken.

Uit het *profiel* van de school blijkt expliciete aandacht voor NME in de school, maar dat komt er onvoldoende uit in de lessen zelf.

De relatie van de *kerndoelen* met het onderwijs dat wordt gegeven kan veel beter gelegd worden. Dan zou de school wel moeten beschikken over veel meer *materiaal*. Daar kan de school zich spiegelen aan Twickel Borne. Daar is juist heel veel materiaal voorhanden, waarmee de *kerndoelen* als het ware tot leven kunnen worden gewekt.

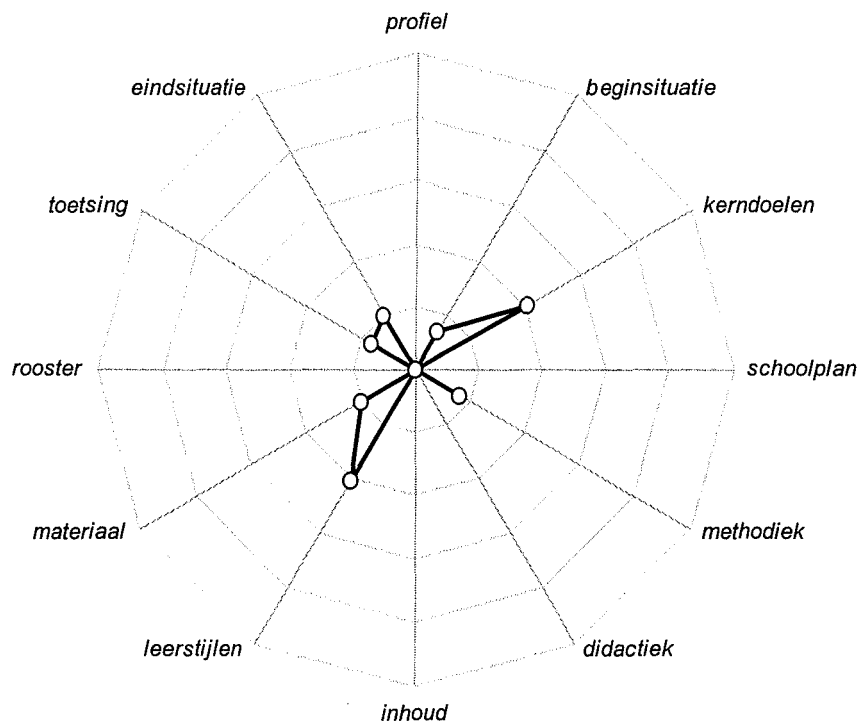
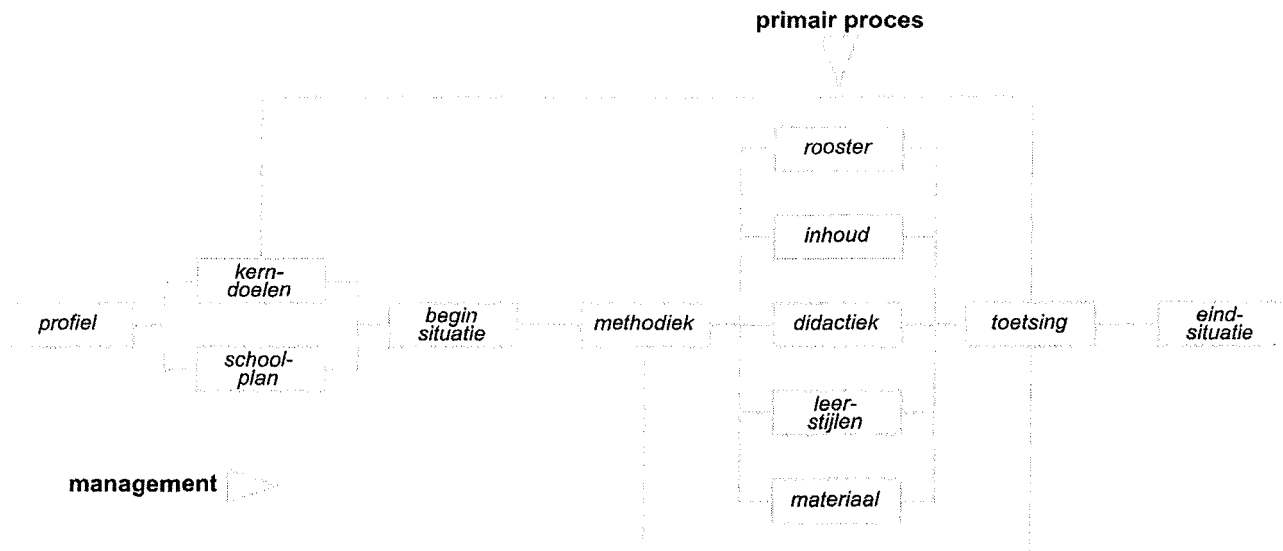
Als de school daarnaast nog wat meer systematisch (*schoolplan*) investeert in het meten (en dus het kennen) van de *leerstijlen* van de leerlingen, dan kan NME veel beter uitpakken. Zeker als daarbij in ogenschouw wordt genomen dat er blijkbaar al een sterke relatie met de vervolgopleiding is gelegd (zie *eindsituatie*).

Ook hier geldt dat buurten bij de 'partnerschool' in Borne beide scholen goed zou doen, omdat ze aanvullend zijn in sterke en zwakke curriculumonderdelen.

Resultaat QS

naam instelling: AOC Oost
plaats: Enschede

contactpersoon: Chris Jellema
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	0,0
2 beginsituatie	0,7
3 kerndoelen	2,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	0,8
6 didactiek	0,0
7 inhoud	0,0
8 leerstijlen	2,0
9 materiaal	1,0
01 rooster	0,0
01 toetsing	0,8
01 eindsituatie	1,0

6.7. AOC Oost Enschede

6.7.1. Gegevens school

Naam school	AOC Oost
Plaats school	Enschede
Naam contactpersoon	Chris Jellema

6.7.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

Wat te zeggen van deze zeer magere eindscore op NME. Het betreft hier een AOC dus je zou dit juist niet op deze school verwachten.

Er is hoop, want de relatie met *leerstijlen* wordt in ieder geval op de school gelegd, maar blijkbaar veel te veel op basis van intuïtie.

Het NME *profiel* is met een score 0.0 heel erg slecht voor een AOC school. In de *eindsituatie* (vervolgopleiding en/of maatschappelijke rol van de jongere) zou voor een AOC in ieder geval de relatie met NME gemakkelijker gelegd moeten kunnen worden dan op reguliere scholen. De *inhoud* sluit ook onvoldoende aan op NME. Dat kan natuurlijk liggen aan verouderde lesmethodes, maar toch.

Een lichtpuntje voor de school is in ieder geval, dat ze de relatie met de *kerndoelen* heeft weten te leggen: daar is een relatief goede score van 2.0. Logisch voor een AOC en het biedt perspectief. Van hieruit kan de school NME meer en meer een logische relatie laten leggen met het vaste verplichte curriculum.

De lage score op *didactiek* maakt het echter wel heel broos om de innovatie direct in handen te leggen van de docenten zelf. Deze school mag ook wat meer investeren in een duidelijke methodische houvast in de school vanuit het management en van daaruit NME inbedden in goede lessen, aansluitend op de *leerstijlen* van de leerlingen.

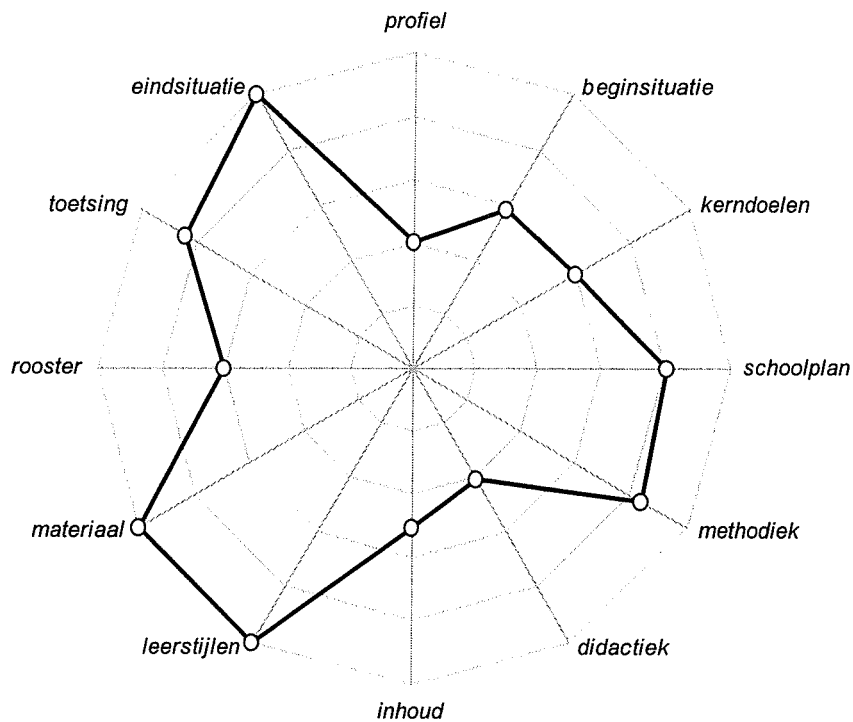
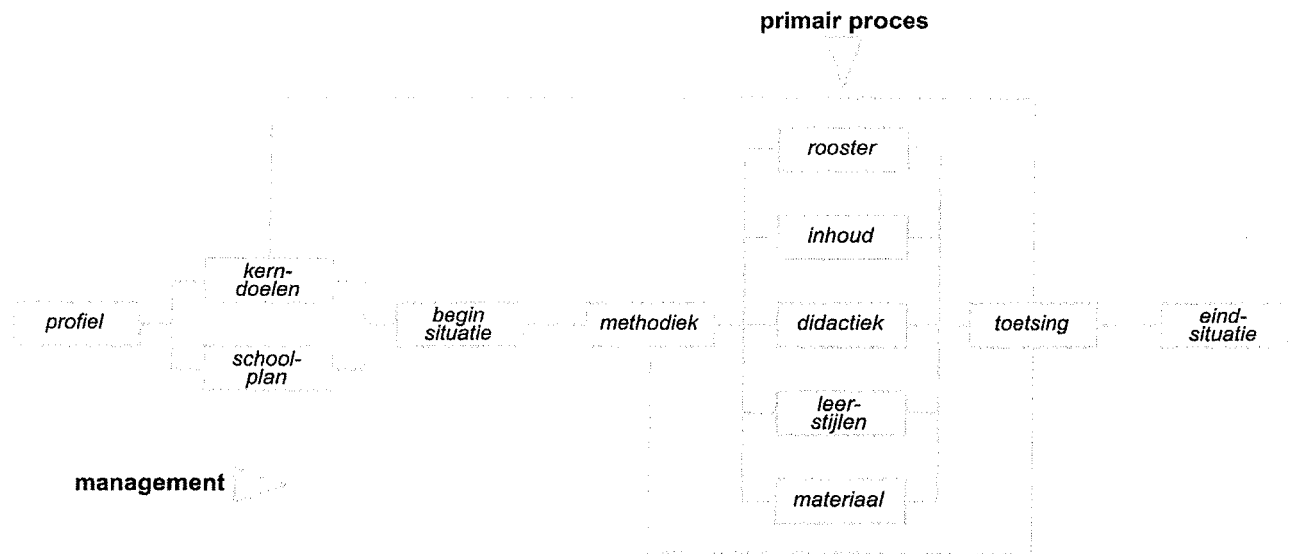
Op *leerstijlen* scoort de school niet eens zo slecht (2.0) maar dat kan veel beter en zal moeten worden gemeten via de *beginsituatie* ('Ken uw individuele leerling')

Kortom een hele slechte NME score voor een AOC maar wel aanknopingspunten voor verbetering.

Resultaat QS

naam instelling: AOC Oost
plaats: Doetinchem

contactpersoon: Dhr. Bal en dhr de Gier
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	2,0
2 beginsituatie	2,9
3 kerndoelen	3,0
4 schoolplan	4,0
5 methodiek	4,2
6 didactiek	2,0
7 inhoud	2,5
8 leerstijlen	5,0
9 materiaal	5,0
01 rooster	3,0
01 toetsing	4,2
01 eindsituatie	5,0

6.8. AOC Oost Doetinchem

6.8.1. Gegevens school

Naam school	AOC Oost Doetinchem
Plaats school	Doetinchem
Naam contactpersoon	De heer Ball en de heer De Gier

6.8.2. Een eerste indruk van de Quicksan.

De school scoort heel evenwichtig op NME in deze Quicksan uitslag.

'De school heeft in haar opleidingsprofiel hoog in vaandel staan dat de leerling geleerd wordt respect te hebben voor elkaar en de omgeving', schrijft de school. Je zou hooguit kunnen zeggen dat de school dat wel wat scherper in het *profiel* zou kunnen expliciteren.

De school is zich zeer bewust van de gewenste *eindsituatie* van de leerlingen op de school en daarom scoort dat ook zo hoog. In de eigen woorden van de school: 'De school wil een adequate voorbereiding realiseren van de voorbereiding van de leerling op de maatschappij van vandaag en morgen.'

De dimensie *kerndoelen* scoort relatief wat lager dan de rest. Dat wijst mogelijk op een (te) impliciete relatie tussen NME en de kerndoelen en de eindtermen. Juist via docenten maar mogelijk ook via leerlingen zou de relatie tussen de vakeisen en de NME doelen wat duidelijker gelegd mogen worden.

De school kent haar leerlingen goed want het weet optimaal in te spelen op de *leerstijlen*. De organisatiegraad op deze school is evenwichtig: hoge score op *schoolplan* en op *methodiek*.

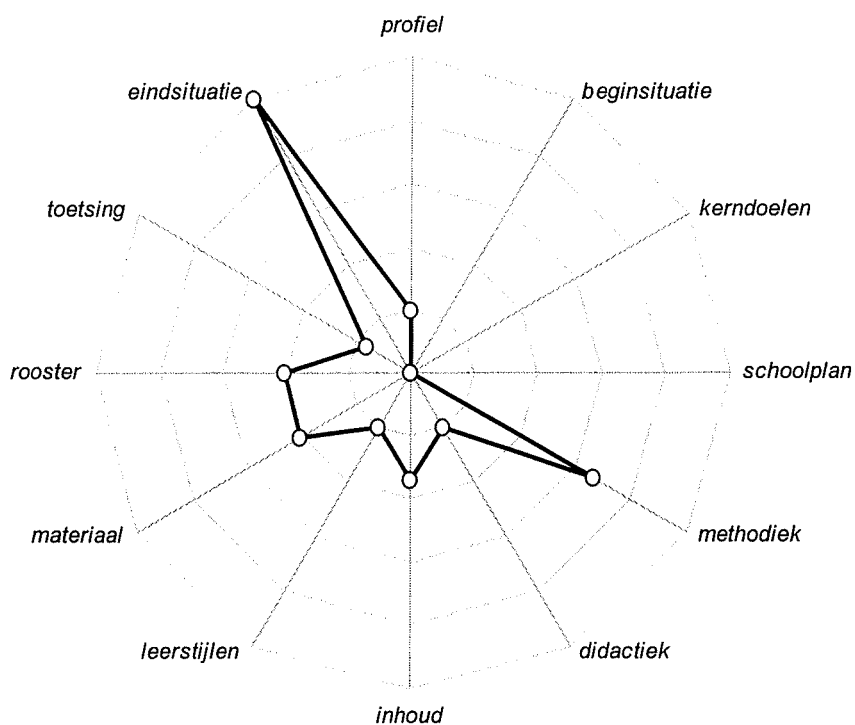
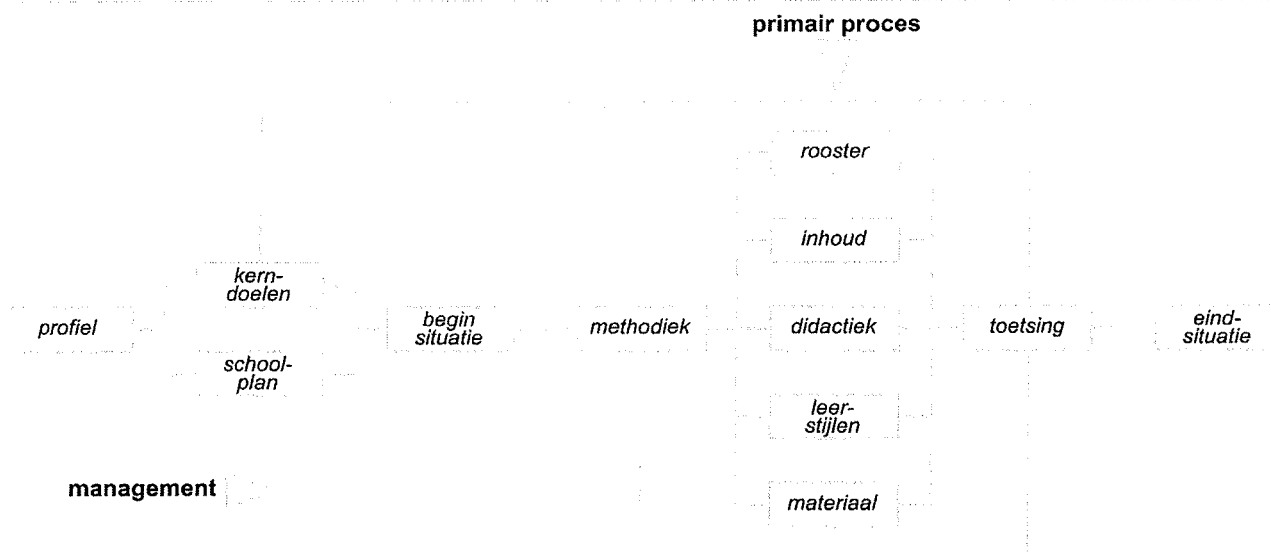
Omdat *rooster* en *inhoud* iets lager scoren, zie je ook dat de school NME nog niet formeel in alle vakken impliciet heeft opgenomen.

Het profiel van deze AOC wijkt in positieve zin af van de vaak lage scores op andere AOC's. Met dit profiel krijg je met NME 'waar voor je geld'.

Resultaat QS

naam instelling: AOC De Groene Welle
plaats: Zwolle

contactpersoon: de heer Theo Hoogervorst
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	1,0
2 beginsituatie	0,0
3 kerndoelen	0,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	3,3
6 didactiek	1,0
7 inhoud	1,7
8 leerstijlen	1,0
9 materiaal	2,0
01 rooster	2,0
01 toetsing	0,8
01 eindsituatie	5,0

6.9. AOC De Groene Welle Zwolle

6.9.1. Gegevens school

Naam school	AOC De Groene Welle
Plaats school	Zwolle
Naam contactpersoon	Theo Hoogervorst

6.9.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

De school maakt niet expliciet gebruik van NME in de *kerndoelen* en dat zie je ook terug in de lage score in het *schoolplan*. Helaas kent de school de *beginsituatie* van haar individuele leerlingen niet goed en kan dus bij de *leerstijlen* daar ook niet goed op anticiperen.

Deze inventarisatie rechtvaardigt de inschatting dat de school waarschijnlijk nog relatief vaak 'traditioneel' lesgeeft en gebruik maakt van bestaande lesmethodes. De *methodiek* geeft een redelijke score weer zodat voorzichtig kan worden geconcludeerd dat in de genen van het AOC NME een natuurlijke plaats inneemt maar dan eerder impliciet dan expliciet. Dat mag je natuurlijk ook verwachten van een AOC school.

Opvallend is in de uitslag van deze Quickscan dat de school hoog scoort op *eindsituatie*; dat betekent dat de leerlingen in hun vervolgopleidingen en/of in hun aanstaande baan NME wel kunnen mee laten wegen in hun dagelijkse werkhandelingen.

De school heeft een goede uitstroom duidelijk hoog in het vaandel. NME als zodanig heeft geen duidelijke expliciete prioriteit op deze school.

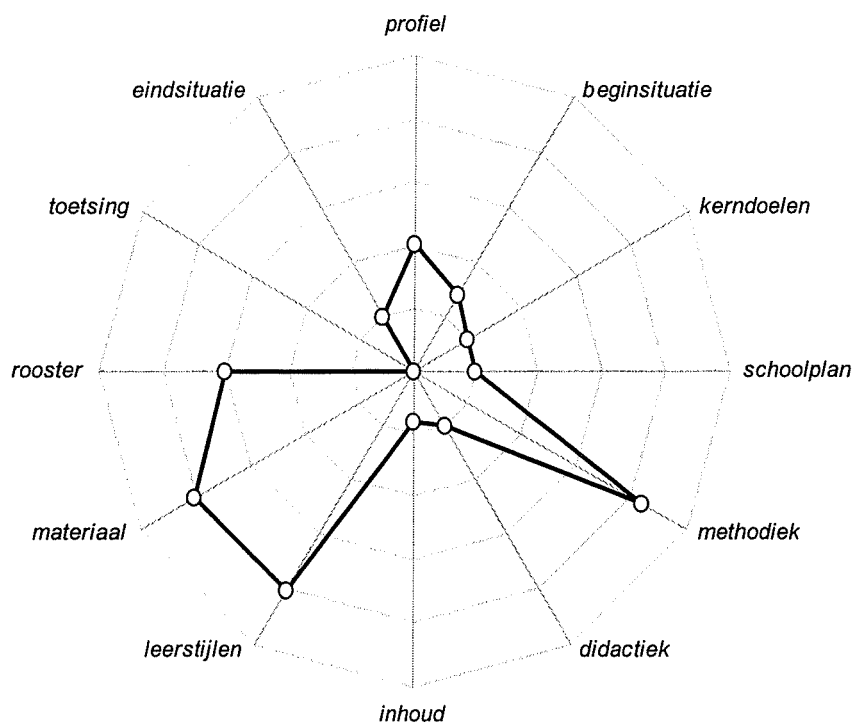
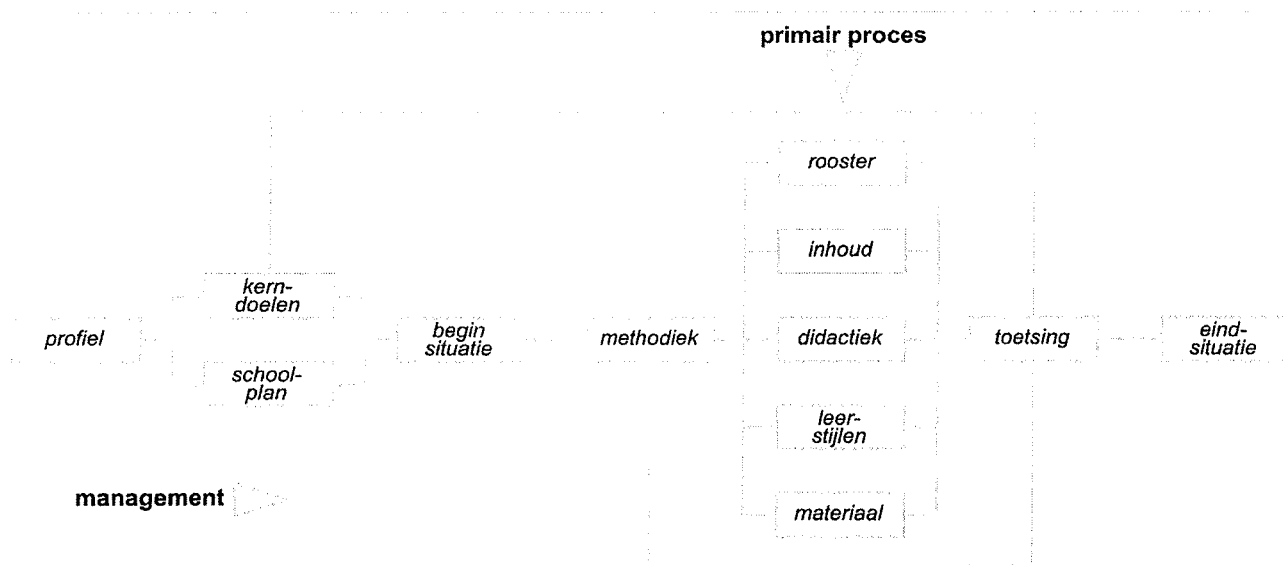
Resultaat QS

naam instelling: Etty Hillesum locatie het Sto

contactpersoon: Robert Nollen

plaats: Deventer

cnf contact: Kees Buskermolen

1	profiel	2,0
2	beginsituatie	1,4
3	kerndoelen	1,0
4	schoolplan	1,0
5	methodiek	4,2
6	didactiek	1,0
7	inhoud	0,8
8	leerstijlen	4,0
9	materiaal	4,0
01	rooster	3,0
01	toetsing	0,0
01	eindsituatie	1,0

6.10. Etty Hillesum

6.10.1. Gegevens school

Naam school	Etty Hillesum
Plaats school	Deventer
Naam contactpersoon	Robert Nollen en Herman Scholten

6.10.2. Een eerste indruk van de Quickscan

We zien in de score een bijzondere uitslag: een hele hoge score op *leerstijlen* en op *materiaal* en *methodiek*. Dus aandacht voor NME op een manier die in weet te spelen op de jongeren. Additioneel voldoende materiaal om dat doel te bereiken en methodisch doordacht.

De *didactiek*, *rooster*, *kerndoelen* en *toetsing* scoren relatief heel laag. Dus in het formele curriculum heeft NME zich nog onvoldoende weten te 'nestelen'. En dat, terwijl er met name via de kerndoelen NME vakoverstijgend veel handvatten worden geboden om NME in veel vakken aan bod te laten komen.

De *eindsituatie* scoort ook laag; dat wijst erop dat NME niet goed aansluit op de dagelijkse praktijksituatie waar leerlingen zich in bevinden. Ook de relatie tussen NME en de toekomstige opleiding is voor de leerlingen daarmee nog onvoldoende zichtbaar gemaakt in de school.

De school geeft zelf aan dat 'de leerling centraal staat'. Ze verwoorden het zelf als volgt: 'De taakwijzer neemt een hele centrale plaats in op de school en is zelfs een communicatiemiddel tussen leerlingen, ouders en docenten.'
Vandaar de hoge score op *methodiek*.

Bovendien zegt de school dat NME op school erg persoonsgebonden is. Volgend jaar wil de school via het onderdeel Praktische Sectororiëntatie (PSO) meer aandacht aan NME besteden via de docenten die daar dan ook zelf graag bij betrokken willen zijn. Het onderdeel PSO wil de school mogelijk in leerjaar 1 én in leerjaar 2 aanbieden.

De school zou er goed aan doen om ook via *toetsing* van de opgedane kennis NME een volwaardige plaats te geven in het curriculum. Dus geen incidenteel project maar als facet van het beroepsgebied, dat ook om een volwaardige beoordeling (*toetsing*) vraagt.

codename*future*

7. Almere

7.1. Het project 'Jongeren voor duurzaamheid'

De gemeente Almere heeft in 2000 Codename Future gevraagd inhoud te geven aan een programma 'Jongeren voor duurzaamheid'. Met dat project wil de gemeente Almere leerlingen van de Almeerse scholen voor voortgezet onderwijs uitdagen plannen te bedenken om hun leefomgeving te verbeteren. Met een speciale Almeerse themaomgeving gaan de leerlingen aan de slag met de natuur in Almere, met duurzame energie, met zwerfvuil en met water, maar kunnen ze zich ook buigen over het broeikaseffect.

In de contacten van Codename Future met de Almeerse scholen werd duidelijk, dat het **aanbod** van zo'n digitale themaomgeving niet altijd gemakkelijk valt in te passen in het curriculum.

Op basis van deze constatering hebben Codename Future en de gemeente Almere (Het Eksternest) vastgesteld, dat een pas op de plaats gewenst was. Daarbij werd gekozen voor een gezamenlijk traject met de scholen, bestaande uit twee onderdelen.

In de eerst plaats werd op alle Almeerse scholen een NME Quickscan afgenomen. Voor het voortgezet onderwijs beschikt Codename Future met haar digitale Quickscan over een (strategisch) instrument, waarmee de mate van integratie van NME in een school zichtbaar wordt gemaakt. Daartoe worden twaalf verschillende aspecten van het curriculum beoordeeld.

Aan het afnemen van een NME Quickscan werd door alle Almeerse scholen voor voortgezet onderwijs meegewerkt. Het resultaat was een 'nulmeting' van de mate van integratie van NME in het curriculum van de vijf VO scholen in Almere:

1. Helen Parkhurst
2. OSG Echnaton
3. Het Baken Parklyceum
4. OSG De Meergronden
5. Oostvaarderscollege

De resultaten van de NME Quickscans staan in dit document op een rij.

In de tweede plaats werd er op 24 juni 2003 een werkbijeenkomst georganiseerd waaraan de scholen en de gemeente deelnemen. Doel van de bijeenkomst was te komen tot een betere aansluiting van de gezamenlijk ontwikkelde digitale themaomgeving en/of andere producten bij de **behoeften** van de scholen. Dat vergde inzicht in de visie en behoeften van scholen met betrekking tot NME, maar ook in de bredere onderwijskundige behoeften van scholen.

Dit document diende als voorbereiding op die bijeenkomst. Een verslag van de bijeenkomst is bijgevoegd als bijlage 1.

7.2. Observaties en conclusies op basis van de vijf Quickscans

In paragraaf 7.3. worden de Quickscans per school geanalyseerd. Hier willen we vast stilstaan bij een aantal overstijgende observaties.

- Zeer opvallend is de hoge score van alle scholen op de onderdelen 'methodiek' en 'leerstijlen'. Dat wijst op een moderne aanpak op de scholen. Aandacht voor de individuele leerling via leerstijlen en methodiek passen in de ontwikkelingen, die het VO doormaakt. Het lijkt erop, dat de relatief jonge scholen in de 'nieuwe stad' Almere hun voordeel optimaal uitbuiten door aandacht te schenken aan onderwijsvernieuwing. Maar ook dat de scholen een duidelijke onderwijsvisie hebben.
- Deze sterke overeenkomsten tussen de scholen ten aanzien van aandacht voor methodiek en leerstijlen bieden in principe kansen voor samenwerking, gebaseerd op kracht. Daarbij kan gedacht worden aan het gebruik van elkaars materiaal, maar ook aan samenwerking m.b.t. **toetsing** (varianten maken van bijvoorbeeld proefwerken en schoolonderzoeken). Voor leerlingen, die zich voorbereiden op het MBO zou de gezamenlijke introductie van een leergang NME in het kader van de beroepsprofielen onderwijskundig een duidelijke meerwaarde kunnen hebben. In die beroepsprofielen zouden dan ook praktische toepassingen van duurzaamheid kunnen worden opgenomen die aansluiten op vaardigheden in het beroep.
- De grote aandacht voor methodiek en leerstijlen bieden op zichzelf een goede voedingsbodem voor 'betekenisvol leren'. Een vertrekpunt voor een geïntegreerde en vakoverstijgende inzet van programma's. NME biedt daarvoor handvatten, zeker als het in een wat bredere context wordt ingezet. Te denken valt aan programmering rond 'Almere, stad van de toekomst'.
- Voor de beoordeling van de mate van *structurele* integratie van NME in een school zijn de drie meest cruciale toetspunten *profiel, kerndoelen en eindsituatie*. Uit de Quickscans blijken juist op deze punten de scores bij vrijwel alle scholen laag. Op basis van de afgenomen Quickscans moet de conclusie dus zijn dat van structurele integratie van NME in het voortgezet onderwijs geen sprake is.
- De verschillen in 'score' tussen de scholen op kerndoelen vertekent. De praktijk is, dat geen van de scholen zich erg verdiept in de kerndoelen. De scholen gaan ervan uit, dat bij de keuze voor een bepaalde methode de kerndoelen 'automatisch' worden gehaald, omdat iedere *recente* methode uitgaat van die kerndoelen. Codename Future tekent daarbij aan, dat dan al snel voorbij wordt gegaan aan de realiteit, dat boeken vaak meer dan 8 jaar meegaan. Een *actuele* koppeling aan de kerndoelen is dan niet meer realiteit.
- De lage score bij alle scholen (m.u.v. Helen Parkhurst) onder toetsing onderstreept het gebrek aan prioriteit voor NME. Een lage score op toetsing wijst op vrijblijvendheid. Toetsing is een onderdeel dat de scholen ook veel meer moeten inzetten om te laten zien dat zij educaties niet alleen een plek wil geven in het lesprogramma maar het bij leerlingen ook serieus willen toetsen.

- Met uitzondering van het Helen Parkhurst geven alle scholen aan beleidsmatig geen prioriteit te geven aan NME. Dat betekent nog niet direct dat er niets gebeurt op dat gebied. Maar wat er gebeurt is dan sterk afhankelijk van enthousiaste individuen. De positie van NME op een school is dan sterk *persoonsgebonden*. Zodra zo'n persoon van de school verdwijnt is het risico levensgroot, dat de aandacht voor NME snel verdwijnt.
- Op het gebied van milieuzorg blijkt op alle scholen sprake van bewustzijn. Alle scholen doen op één of andere manier aan afvalscheiding. Dit wordt als normaal gezien: men vergeet het meestal zelfs te noemen in het kader van de NME Quickscan.

Samengevat is er in Almere voldoende basis om NME dieper en breder in te zetten als een volwassen en structurele educatie. Een educatie die juist past bij een relatief nieuwe stad met nieuwe kansen. Juist nu het voortgezet onderwijs nog meer nadruk gaat leggen op het aanleren van vaardigheden, kan NME een geweldige kans zijn om het onderwijs inhoudelijk te vullen. Maar dan moet NME wel spannend en relevant worden ingezet.

7.3. Quickscans per school

De uitwerking van de NME Quickscans per school kent de volgende onderdelen:

1. *Een print van de grafische weergave van de resultaten van de Quickscan.*
De digitale NME Quickscan gaat in op 12 relevante dimensies van een school. Bij ieder van de dimensies is een aantal vragen beantwoord. Aan het eind wordt de score berekend en weergegeven in deze grafiek.
2. *Een eerste indruk van de Quickscan.*
Op basis van de grafische weergave en de ingevulde vragenlijst heeft de onderwijskundige specialist van Codename Future een eerste (objectieve) analyse gegeven van de uitkomsten. Die worden in deze paragraaf gepresenteerd.
3. *NME en integratie van NME.*
De NME Quickscan geeft met name een indruk van de mate van *integratie* van NME in de school. Daardoor sneeuwen interessante initiatieven snel onder. In deze paragraaf wordt stil gestaan bij de dingen die op de school wel gebeuren op NME gebied of in de bredere context van het concept duurzame ontwikkeling. De informatie is gebaseerd op het gesprek rond de NME Quickscan.

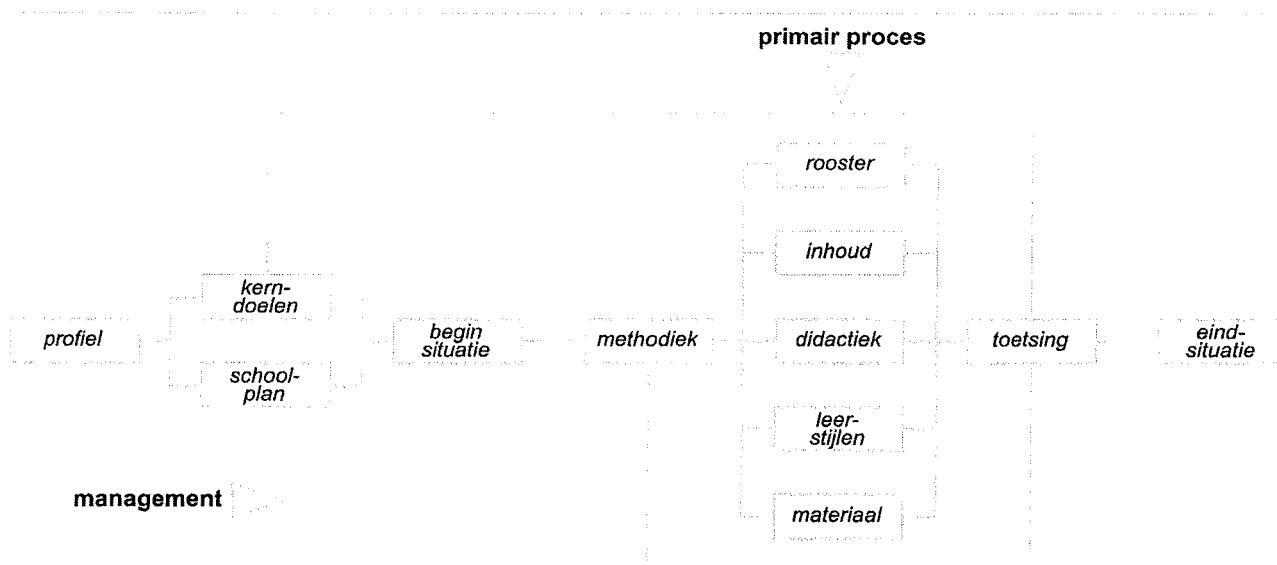
Resultaat QS

naam instelling: Helen Parkhurst

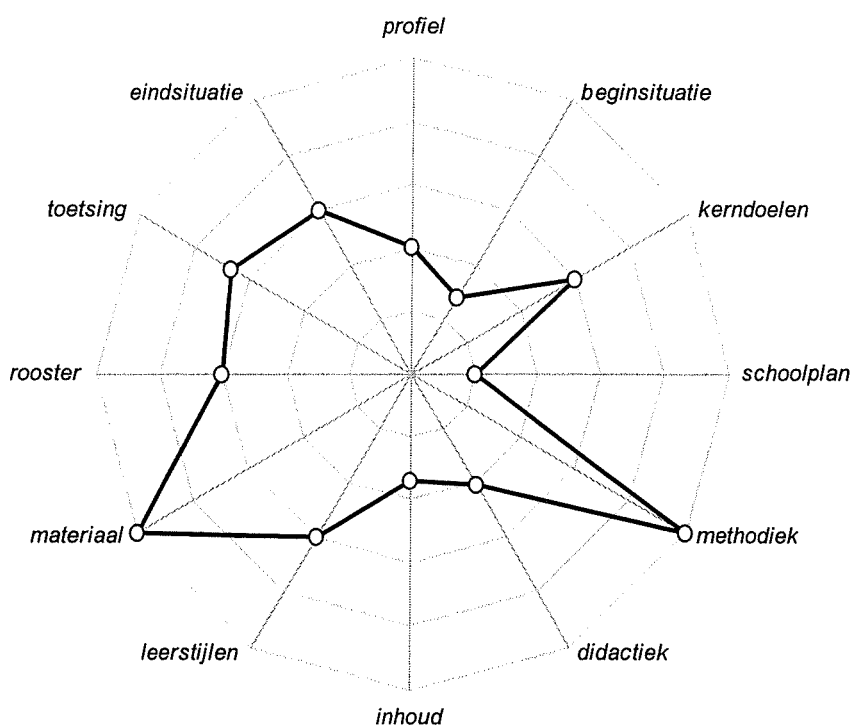
plaats: Almere

contactpersoon: Rolia Wiggelinkhuizen

cnf contact: Kees Buskermolen

management

1 profiel	2,0
2 beginsituatie	1,4
3 kerndoelen	3,0
4 schoolplan	1,0
5 methodiek	5,0
6 didactiek	2,0
7 inhoud	1,7
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	5,0
01 rooster	3,0
01 toetsing	3,3
01 eindsituatie	3,0

7.4. Helen Parkhurst

7.4.1. Gegevens school

Naam school	Helen Parkhurst
Plaats school	Almere
Naam contactpersoon	Mw. Rolia Wiggelinkhuizen en dhr. Horst van Woersum

7.4.2. Een eerste indruk van de Quicksan.

Opvallend is dat in het schoolplan niets is vastgelegd rondom NME. Ook het draagvlak voor NME op de school is erg smal. Een grotere investering in **profiel**, **beginsituatie** en **schoolplan** kan de 'uitnutting' van de duidelijk aanwezige potentie (kerndoelen, methodiek, leerstijlen, materiaal) een goed rendement geven.

Helen Parkhurst geeft daarbij aan geen heil te zien in plannen, die van boven worden opgelegd. Men wil graag ruimte en energie steken in het verbreden van NME, maar draagvlak bij leerlingen en docenten is voorwaarde.

Een opvallend onderdeel van de Quicksan is de extreem hoge score op materiaal, die niet wordt ondersteund door een hoge score op didactiek en inhoud. Dat wijst op een impulsieve en incidentele inzet van het materiaal, dat waarschijnlijk niet schoolbreed wordt gedragen.

7.4.23. NME en integratie van NME

NME staat op zich hoog op de agenda bij het Helen Parkhurst. NME is geen apart vak maar er wordt wel aandacht aan besteed in Kennis der Natuur (KDN) en Algemene Natuur Wetenschappen (ANW). Op het gebied van natuur en milieueducatie (NME) ontplooit Helen Parkhurst op het ogenblik de volgende activiteiten:

- Waar de kerndoelen dat vragen, doet het betreffende vak iets met NME. Daarnaast doen techniek en verzorging op dit moment veel met NME.
- Helen Parkhurst probeert NME zoveel mogelijk op maat aan te bieden door middel van projecten. Zo is er het project de ecologische tuin, het project energiezuinige school, (sinds kort) sterrenkunde.
- Er is een natuur en milieu groep actief. Deze groep wordt geleid door Horst van Woersum. Er zijn hier al een aantal hele leuke projecten uit voortgekomen zoals meedoen met 'the bet' (een door Jongeren Milieu Actief (JMA) georganiseerde weddenschap met een minister) en de blauwe papiercontainers die overal in de school staan en waarmee papier van het overig afval wordt gescheiden.

De leraar KDN, de heer van Woersum, heeft vrijgeroosterde uren om te besteden aan natuur en milieu educatie. Sinds kort werkt hij samen met mevrouw Nijhuis op het gebied van NME.

Er wordt ook veel aan milieuzorg gedaan door:

- Papiercontainers
- milieuvriendelijke schoonmaakmaterialen
- het overwegen van de aanschaf van zonnepanelen
- zuinig omgaan met water bijvoorbeeld doordat de wc's drukkransen hebben waarmee ze pas bij de vijfde spoeling helemaal doorspoelen.
- Het vegen van de pauzeruimte door de leerlingen na de pauze en het zorgen voor koffie en thee door de leerlingen.

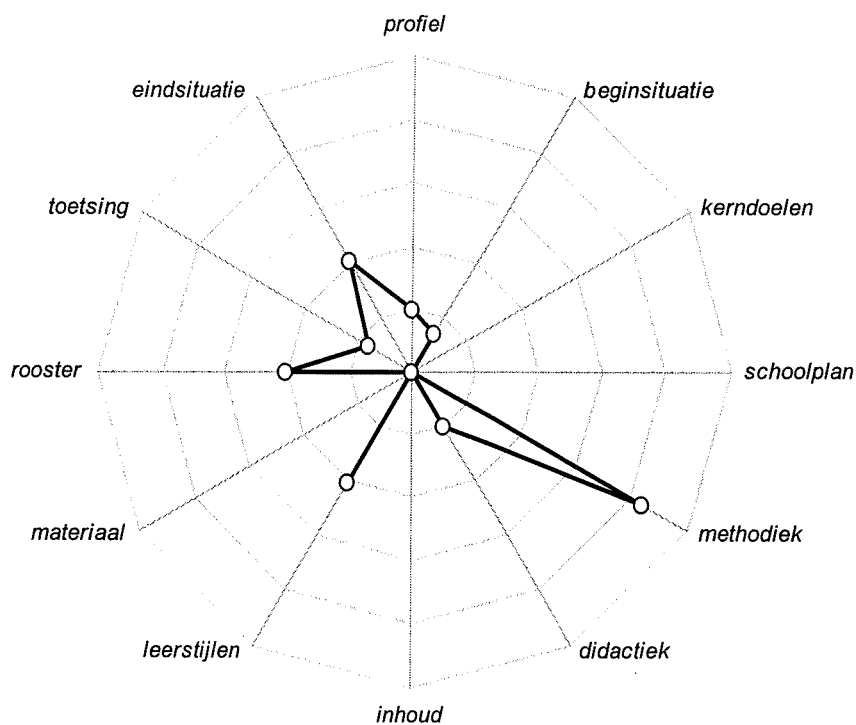
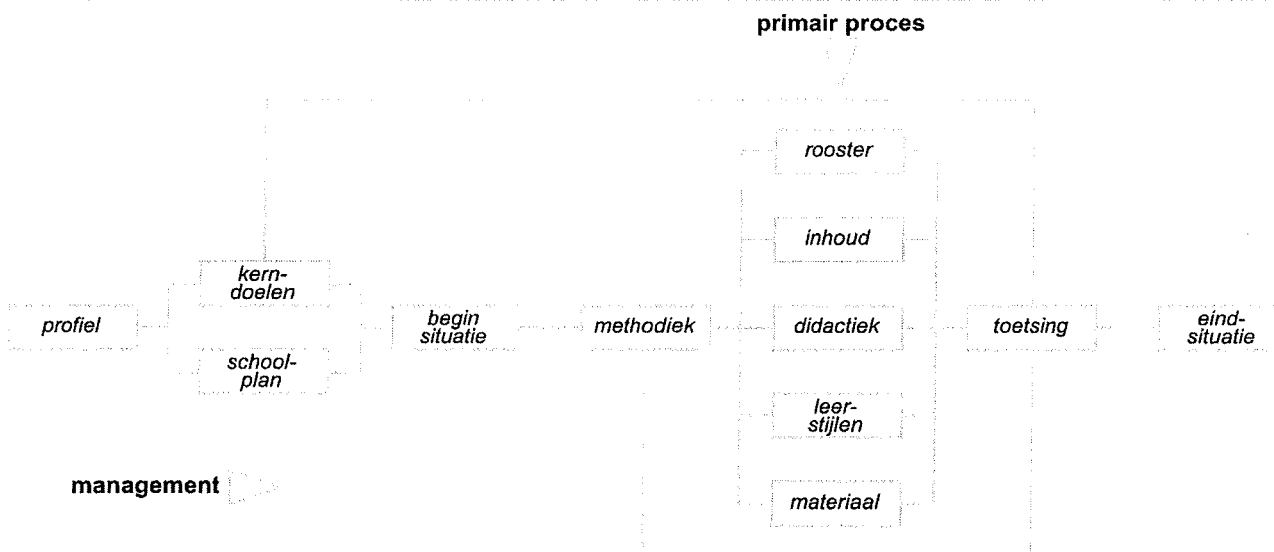
Resultaat QS

naam instelling: Echnaton

plaats: Almere

contactpersoon: Rob van Westing

cnf contact: Kees Buskermolen

1	profiel	1,0
2	beginsituatie	0,7
3	kerndoelen	0,0
4	schoolplan	0,0
5	methodiek	4,2
6	didactiek	1,0
7	inhoud	0,0
8	leerstijlen	2,0
9	materiaal	0,0
01	rooster	2,0
01	toetsing	0,8
01	eindsituatie	2,0

7.5. OSG Echnaton

7.5.1 Gegevens school

Naam school	Openbare Scholengemeenschap Echnaton
Plaats school	Almere
Naam contactpersoon	de heren Rob van Westing en Rob Veerkamp

7.5.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

Echnaton heeft bij haar medewerking aan de Quickscan volledig open kaart gespeeld. NME heeft geen prioriteit. Daar staat tegenover, dat de school met haar relatief hoge scores op methodiek, leerstijlen en eindsituatie een goed oog heeft voor wat er toe doet *na* de school en daarmee voor betekenisvol leren. Dat blijkt ook uit de aandacht die aan andere relevante onderwerpen wordt besteed: cultuur, techniek en (top)sport.

Door methodiek, leerstijlen en eindsituatie aan elkaar te haken met 'inhoudelijk' een NME profiel zal een forse impuls kunnen worden gegeven aan NME. Dat hoeft dan niet ten koste te gaan van de inhoudelijke prioriteitstelling van de school. Uit oogpunt van betekenisvol leren biedt NME juist onderwijskundig een meerwaarde: vakoverstijgend en sector/profiel doorsnijdend.

Daarbij zou de school naar relevante NME/duurzaamheid aspecten moeten kijken die direct aansluiten op praktische toepassingen bij topsport, toptechniek en topcultuur. Alleen dan zullen zowel docenten als leerlingen een natuurlijke inpassing ervaren en mogelijk kan de school zich hierop nog eens extra profileren.

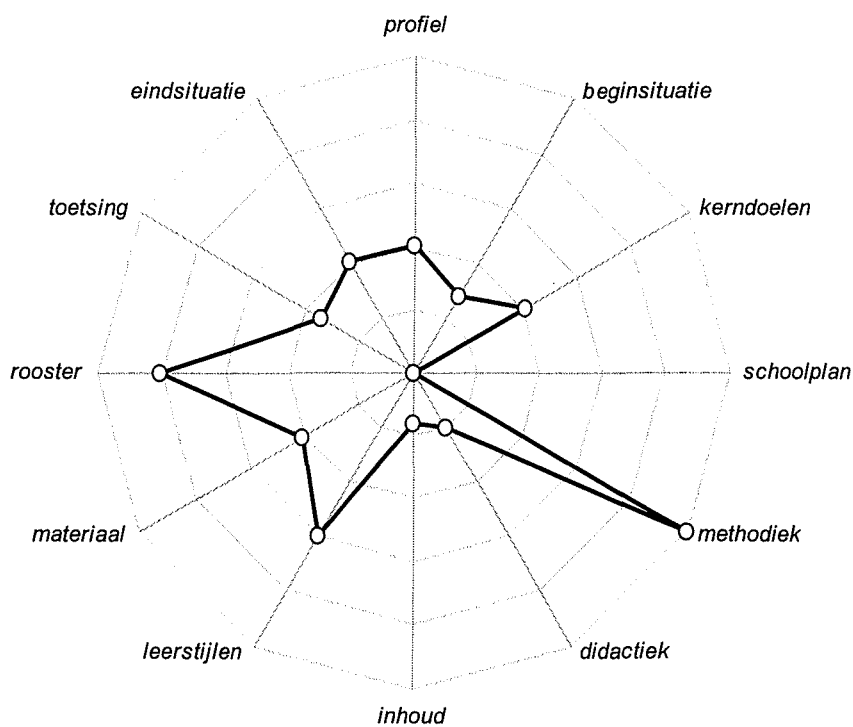
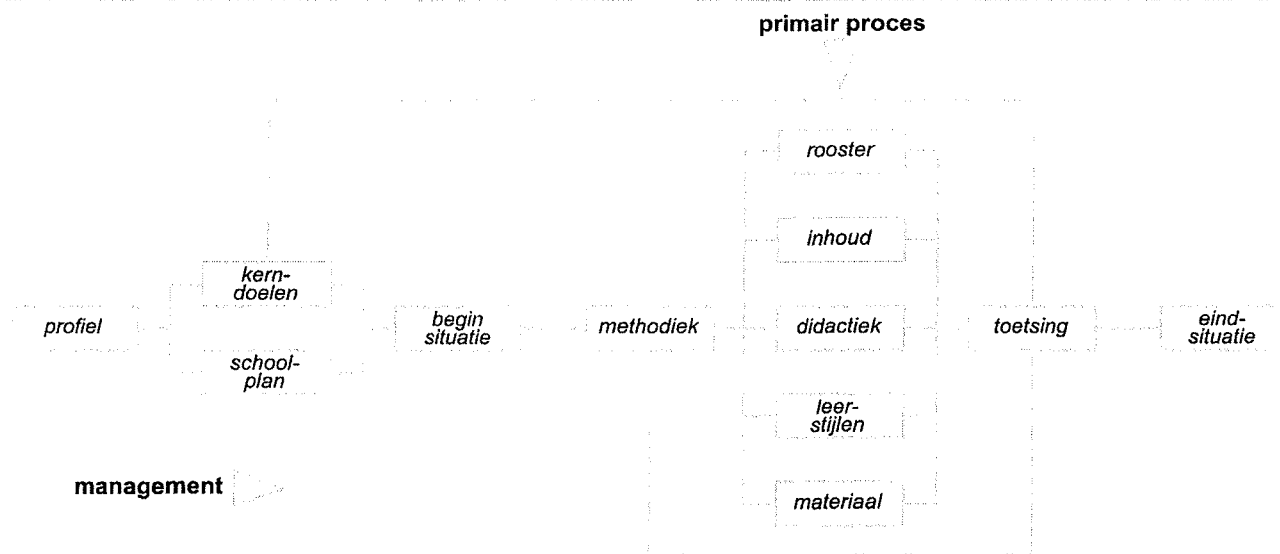
7.5.3. NME en integratie van NME

Binnen het profiel van Echnaton speelt Natuur en Milieueducatie geen rol. Er is dan ook geen sprake van een geïntegreerde plek voor NME. NME komt wel aan de orde voor zover het in de kerndoelen staat, maar dan niet specifiek. Dat wil zeggen, de school gaat ervan uit dat de gekozen onderwijsmethode ervoor zorgdraagt dat NME-kerndoelen worden gerealiseerd. Op de school is wel aandacht voor scheiden van afval.

Resultaat QS

naam instelling: Het Baken Parklyceum
plaats: Almere

contactpersoon: Taco Pestman
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	2,0
2 beginsituatie	1,4
3 kerndoelen	2,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	5,0
6 didactiek	1,0
7 inhoud	0,8
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	2,0
01 rooster	4,0
01 toetsing	1,7
01 eindsituatie	2,0

7.6. Het Baken Parklyceum

7.6.1. Gegevens school

Naam School	Het Baken Parklyceum
Plaats school	Almere
Naam contactpersoon	de heer Taco Pestman

7.6.2. Een eerste indruk van de Quickscan

Als het gaat om integratie van NME in het curriculum is de score uitgesproken laag. Een uitzonderlijk hoge score is er op het gebied van methodiek. Zo'n hoge score komt zelden voor en verdient dus een compliment. Samen met de hoge score op leerstijlen en rooster zijn de randvoorwaarden voor betekenisvol leren heel goed. Gekoppeld aan het profiel van de school zou de inzet van NME een prachtige 'trigger' kunnen zijn om thematisch invulling te geven aan die randvoorwaarden. Daarbij zou de invulling van NME/duurzaamheid in deze school vooral in de richting kunnen gaan van 'respect' of 'rentmeesterschap'. Daarmee wordt dan invulling gegeven aan een manier van leren, waarbij ook impliciet 'beleving' een plaats krijgt. Als de school ook nog per beroepsprofiel diverse toepassingen van duurzaamheid weet te integreren dan zal het zeker ook aansluiten op de invulling die door veel andere landen (waaronder Zwitserland) aan duurzaamheid wordt gegeven.

7.6.3. NME en integratie van NME

Het Baken Parklyceum heeft geen duidelijk NME profiel. Toch gebeurt er wel het nodige:

- Afval wordt gescheiden, waarbij de 'blikvanger' (letterlijk) ook figuurlijk een 'blikvanger' is.
- Leerlingen worden ingezet bij het schoonmaken van de school.
- In het kader van de basisvorming zijn er 'buiten projecten' waarbij aandacht is voor natuur en milieu.
- In het eerste jaar gaan de leerlingen in het kader van ANW op kamp naar Drenthe, waar aandacht is voor natuur en milieu.
- Er is een digitaal onderwijsproject gemaakt ('Webquest'), waarmee leerlingen een energiezuinig huis ontwerpen.

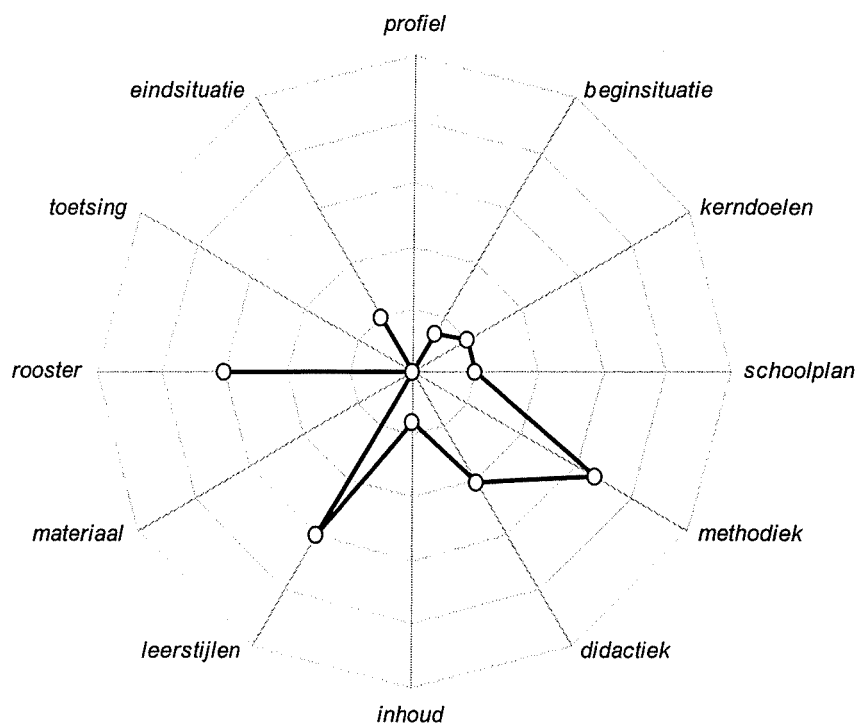
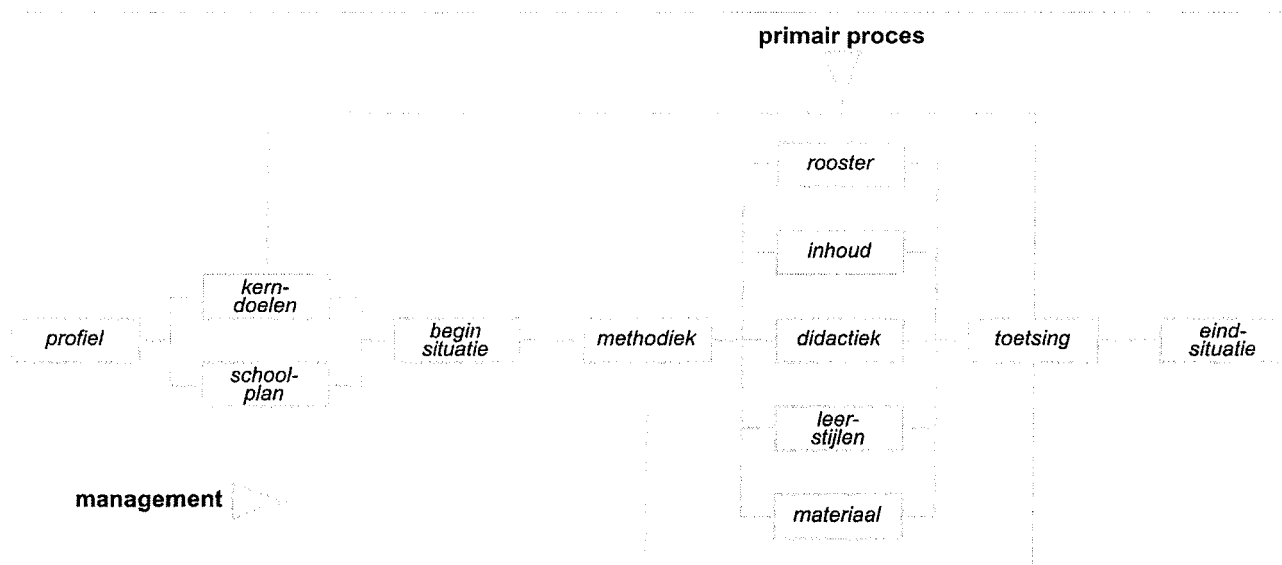
Resultaat QS

naam instelling: De Meergronden

plaats: Almere

contactpersoon: Bas Vismans

cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	0,0
2 beginsituatie	0,7
3 kerndoelen	1,0
4 schoolplan	1,0
5 methodiek	3,3
6 didactiek	2,0
7 inhoud	0,8
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	0,0
01 rooster	3,0
01 toetsing	0,0
01 eindsituatie	1,0

7.7. OSG De Meergronden

7.7.1. Gegevens school

Naam school	Openbare scholengemeenschap De Meergronden
Plaats school	Almere
Naam contactpersoon	De heren Bas Vismans, Leo Karper en Johan Lefèvre en mevrouw Jacqueline v.d. Westen

7.7.2. Een eerste indruk van de Quickscan

Binnen De Meergronden is geen sprake van een geïntegreerde plek voor NME. Maar de school biedt wel een infrastructuur, waarbinnen NME *onderwijskundig* een meerwaarde zou kunnen hebben. De sterke score op met name rooster, methodiek en leerstijlen laat zien dat de school hecht aan betekenisvol leren. En NME of het bredere concept duurzame ontwikkeling zijn goede 'dragers' om betekenisvol leren inhoud te geven.

Het lijkt er verder op dat een bewuster omgaan met de mogelijkheden van de kerndoelen (nu een heel lage score) meteen winst kan opleveren. Zeker nu die kerndoelen op dit moment fundamenteel worden vernieuwd. En in die vernieuwde kerndoelen zit volop ruimte voor eigen NME invulling. Op die manier wordt NME op een natuurlijke wijze in het curriculum meegenomen.

Tot slot zou de school haar verworvenheden rondom CKV kunnen benutten om relevante verbindingen te leggen naar NME. Want de school heeft nu eenmaal gekozen voor zo'n CKV profiel wat op zich duidt op het maken van keuzes en stellen van prioriteiten.

7.7.3. NME en integratie van NME

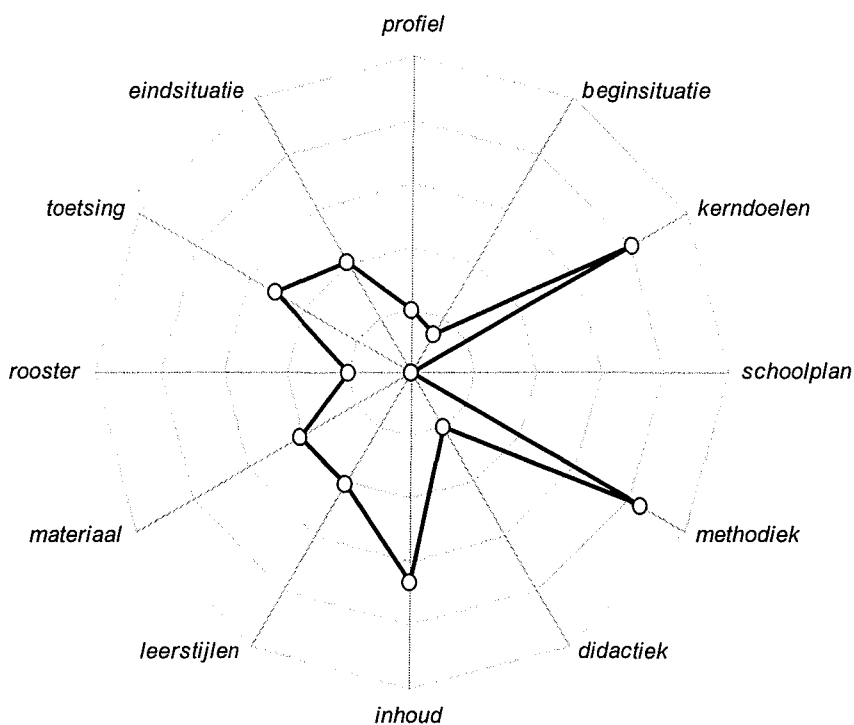
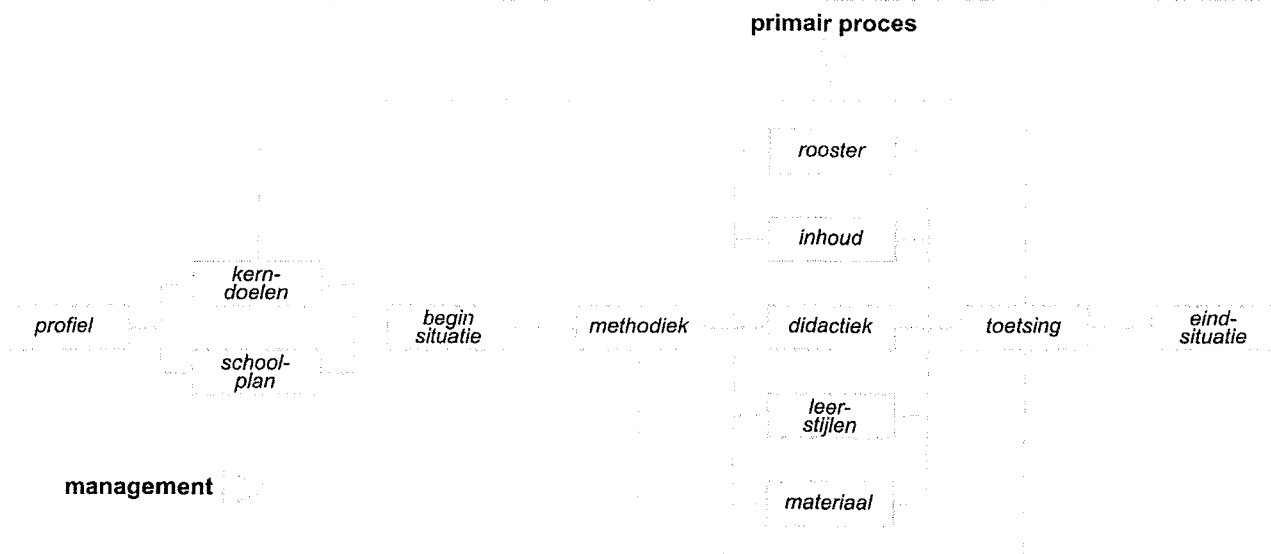
NME speelt geen zelfstandige rol op de school. Er is wel aandacht voor de bredere context van de leefomgeving. Leerlingen worden aangesproken op het schoonhouden van hun omgeving. Daartoe is een rooster opgesteld, waarbij leerlingen per klas uitvoeringstaken krijgen.

In context van duurzame ontwikkeling is er op de school aandacht voor Noord-Zuid via het 'Wijde Wereld project'. In een projectweek is er vakoverstijgend aandacht voor (dit jaar) Nepal. Onderdeel is ook fondsenwerving voor een project in dat land.

Resultaat QS

naam instelling: Oostvaarderscollege
plaats: Almere

contactpersoon: Dhr. Van Maastricht
cnf contact: Kees Buskermolen

1	profiel	1,0
2	beginsituatie	0,7
3	kerndoelen	4,0
4	schoolplan	0,0
5	methodiek	4,2
6	didactiek	1,0
7	inhoud	3,3
8	leerstijlen	2,0
9	materiaal	2,0
01	rooster	1,0
01	toetsing	2,5
01	eindsituatie	2,0

7.8. Oostvaarderscollege

7.8.1. Gegevens school

Naam school	Oostvaarderscollege
Plaats school	Almere
Naam contactpersoon	De heren Van Maastricht en Perquin

7.8.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

Er is op het Oostvaarderscollege geen sprake van een geïntegreerde plek voor NME. Het Oostvaarderscollege scoort goed op methodiek en leerstijlen en heeft daarmee een goede voedingsbodem voor de inzet van vakoverstijgende invalshoek, zoals NME. In de Quickscan vallen verder twee dingen op.

In de eerste plaats het verschil tussen de zeer hoge score voor methodiek en de lagere voor leerstijlen. Dat wijst in het algemeen op weinig ruimte voor 'beleving' in het aangeboden onderwijs. Weinig aansluiting op hoe verschillend leerlingen leren en hoe zaken bij leerlingen echt beklijven.

In de tweede plaats is er een soortgelijk opvallend verschil tussen de scores op kerndoelen (hoog) en toetsing (laag). Dat wijst in zijn algemeenheid op vrijblijvendheid: 'Ach, het staat in de kerndoelen en waarom zouden wij het als school nog eens expliciet moeten aftoetsen?' Het kan natuurlijk ook zijn dat de school geen inhoud kan geven aan NME omdat het die kennis niet in huis heeft. Tenslotte wijst de uitkomst van de Quickscan op een relatief sterke topdown aanpak van het onderwijs op de school.

7.8.3. NME en integratie van NME

NME heeft geen prioriteit in het beleid van de school. Wel werkt de school mee aan een project om de buurt schoon te houden. Tegen betaling ruimen leerlingen het vuil rond de school op.

Daarnaast maakt de sectie biologie gebruik van de geboden speelruimte (zie paragraaf 3.5.1.) om zelf aan de slag te gaan met NME. Dat komt tot uitdrukking in een onderzoek naar vervuiling in twee verschillende sloten. Via metingen wordt het 'leven' in de sloten vastgesteld en op basis daarvan de mate van vervuiling van de school. De gegevens worden ingevoerd en bijgehouden in de computer. Vanuit de sectie biologie wordt ook al een tijdlang gezocht naar mogelijkheden om een biologie groepje tot stand te brengen.

***codename*future**

Bijlage 1: NME in het voortgezet onderwijs in Almere

Verslag van de werkbijeenkomst op 24 juni 2003, Stadslandgoed 'De Kempphaan', uitgevoerd in opdracht van het de gemeente Almere, Het Eksternest.

1.1. Doelstelling

Als doelstelling van de ochtend was geformuleerd:

'Hoe kunnen de Almeerse scholen zich onderwijskundig en didactisch verrijken met NME/Duurzaamheid.'

1.2. Aanleiding

Aanleiding waren de resultaten van de NME Quickscans, die waren afgenomen op de vijf Almeerse scholen voor voortgezet onderwijs. Uit de Quickscans bleek, dat er weinig aandacht is voor NME op de scholen, maar dat de onderwijskundige randvoorwaarden gunstig zijn. Vanuit die startsituatie werd tijdens de bijeenkomst samen met drie van de vijf scholen gekeken naar de perspectieven van een grotere rol voor NME/Duurzaamheid in het onderwijs van 'Almere, een stad van de toekomst!'.

1.3. Ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs

Ernest van Hezik schetst een aantal actuele ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs. Vanuit die schets en op basis van de Quickscans worden voor Almere onderwijskundige accenten aangegeven:

- Centraal stellen van actieve, zelfstandig lerende leerlingen is in Almere op alle scholen een belangrijk aandachtspunt;
- Recht doen aan verschillen tussen leerlingen wordt in Almere ervaren als een mogelijkheid voor ouders om verschillende soorten onderwijs te kiezen.
- De scholen herkennen zich in de geschetste ontwikkeling, dat vanuit het onderwijs steeds meer wordt gewerkt aan brede persoonlijke en bmaatschappelijke vorming van leerlingen (via kerndoelen, competenties). Daarbij wordt de vraag opgeroepen, in hoeverre dat aansluit bij de 'vraag' in de maatschappij. Op dit moment komen de leerlingen het verst, die beschikken over een specifiek diploma. Daarin past het benoemen en belonen van extra vaardigheden, die ze al lerend hebben opgedaan en extra activiteiten, die ze hebben uitgevoerd.

De aanwezigen lichten de speerpunten (ambities) toe van hun scholen op onderwijskundig gebied:

- Helen Parkhurst: veel aandacht voor betekenisvol onderwijs waarbij leerling verantwoordelijkheid krijgt. In dat streven past volgens Rolia Wiggelinkhuizen de ambitie van HP een 'groene' school te maken. De school zet ook oudere leerlingen in bij het onderwijs aan jongeren leerlingen (tutorship).
- Meergronden: streeft naar onderwijs op maat, uitgaande van heterogeniteit bij de instroom (Meergronden). Iedere leerling wordt op dezelfde manier opgevangen in een qua kennisniveau heterogene klas. De school wil leerlingen binnen die heterogene omgeving zoveel mogelijk op maat begeleiden naar het geschikte niveau, ook nadat is gekozen voor een schoolrichting.

- Echnaton werkt onder het motto '10 voor talent'. De interesse van de leerling is hierbij uitgangspunt. Speciale ruimte en aandacht is er op de school voor topsporters en leerlingen met speciale aandacht/aanleg voor cultuur of techniek.

Op elkaar reagerend geven de drie scholen aan alle drie te hechten aan betekenisvol onderwijs, waarbij de zelfstandigheid van de leerling wordt gestimuleerd via het geven van verantwoordelijkheid. Daarnaast is er aandacht op alle drie de scholen voor ethiek en normen en waarden.

1.4. NME/Duurzaamheid in het voortgezet onderwijs

Ernest van Hezik geeft een schets van de inspanningen om NME (later duurzaamheid) een integrale plaats te geven in het onderwijs.

Veel materialen van bijvoorbeeld Eksternest zijn dan ook gericht op ervaren en beleven van natuur en milieu.

NME dient buiten de huidige kaders te worden bekeken.

Daarbij moet rekening worden gehouden met verschillende invalshoeken voor docenten en leerlingen.

In een reactie geven de aanwezigen een aantal aandachtspunten:

- Voor leerlingen moet NME (duurzaamheid) op dit moment, NU, worden ervaren. Dat betekent, dat daarbij rekening moet worden gehouden bij het aanbod. Toekomstgericht aanbod is voor de leerling niet motiverend. Het is moeilijk, abstract, om ver vooruit te kijken. Wat betreft duurzaamheid komt daar dan nog bij dat dat concept van zichzelf ook al (onbegrijpelijk) abstract is voor leerlingen. Er moeten dus activiteiten/onderwerpen worden gekozen, die aansluiten bij de belevingswereld van de jongeren.
- Dat NME buiten de huidige kaders (geitenwollen sokken, saai) aangeboden wordt of onderzocht wordt. Er moet gezocht worden naar leuke, attractieve invalshoeken. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met de verschillende invalshoeken en belangen van docenten én leerlingen.

1.4.1. Duurzaamheid: onderwijskundige uitdaging

Om interesse te kweken voor NME/duurzaamheid is het van belang te zorgen dat het niet *als zodanig* centraal staat. De uitdaging is om het 'thema'

NME/duurzaamheid te gebruiken om nieuwe en uitdagende vormen van onderwijs te introduceren. Nieuw en uitdagend voor zowel docent als leerling.

- Er moet een uitdaging inzitten voor de leerlingen. Bijvoorbeeld: leerlingen die andere leerlingen leren en doceren (tutorschap).
- Het niveau en de 'inhoud' moet goed aansluiten bij de leerling.
- De (leefwereld van de) leerling moet zelf centraal staan.
- Het moet de leerling verantwoordelijkheid geven.
- Leerlingen moet werken aan opdrachten van buiten de school (externe opdrachtgevers)
- Inzet van ICT is een middel om leerlingen gemotiveerd te houden. Te denken valt aan het maken van websites voor 'opdrachtgevers'.
- Er moet aandacht zijn voor de belangen van de docenten: het moet ingebed worden in het onderwijs. Dit kan bijvoorbeeld bij de praktische opdrachten.
- Betrokkenheid van docenten en leerlingen is van belang. Te denken valt bijvoorbeeld aan een klankbordgroep van leerlingen, externen en docenten.

- Er is behoefte aan een andere kijk op de inrichting van het onderwijs. Er moet meer worden gekeken naar wat een leerling wordt geacht te doen en op basis daarvan moeten alle faciliteiten van de school (binnen en buiten de muren) beschikbaar worden gesteld. Zo is het niet erg logisch het werken in de tuin te plannen in 50 minuten. Tijd voor ruimte en ruimte voor tijd noemt Helen Parkhurst dit.

1.4.2. Duurzaamheid: inhoudelijke uitdaging

In de bijeenkomst werd een aantal voorbeelden besproken van activiteiten, die reeds plaatsvinden of waarover reeds ideeën bestaan. Ze dienden als voorbeeld voor activiteiten, die jongeren kunnen activeren om met 'duurzaamheid onderwerpen' aan de slag te gaan, omdat die hen aanspreken.

- een modeshow met gerecyclede kleren
- een 'ecologisch leerpad' naar De kemphaan/Het Eksternest, door leerlingen te ontwerpen.
- ecologische verbindingswegen *tussen* de scholen
- onderzoek naar de meest duurzame vorm van energie voor de scholen, zonnepanelen of windturbines

Speciaal aandacht was er voor een effectiever gebruik van mogelijkheden en talenten. Enerzijds (en in de eerste plaats) binnen de scholen.

NME/duurzaamheid draagt de mogelijkheden in zich vakoverstijgend te worden ingezet en op die manier diverse docenten en faciliteiten van de eigen school te interesseren in deelname. Maar ook 'schooloverstijgend' zijn er kansen.

Drie voorbeelden:

Voorbeeld 1: Het ecologische leerpad

Het 'ecologische leerpad' is een idee, dat leeft bij Helen Parkhurst. Het idee is een weg te laten ontwerpen en onderhouden door leerlingen. Die weg zou de weg kunnen zijn om van hun school naar de Kemphaan/het Eksternest te gaan.

Bij Helen Parkhurst komt dat idee van Horst van Woersum, die zelf op ICT gebied niet veel ervaring heeft. Hij heeft echter vastgesteld, dat er bij jongeren wel belangstelling is om iets te doen met websites. Sterker nog: ze zijn daarmee al aan de gang gegaan.

Een idee, dat tijdens de bijeenkomst aan de orde kwam, was om het reële 'ecologische leerpad' ook een 'virtueel' broertje te geven. Met andere woorden: op internet wordt een webpagina gemaakt, waar aan de hand van foto's en achterliggende informatie 'meegelopen' kan worden naar de Kemphaan.

Bij de uitwerking van dit idee zou samenwerking tussen HP en Echnaton (de Technoklas) een duidelijke meerwaarde kunnen hebben. In de technoklas zitten bij Echnaton leerlingen met talent op ICT gebied.

Voorbeeld 2: Een tentoonstelling in de Kempphaan

Het Eksternest zou graag een tentoonstelling willen maken voor jongeren. Om dicht bij de belangstelling en belevingswereld van jongeren te blijven zou in samenspraak met hen zo'n tentoonstelling kunnen worden bedacht, maar ook uitgevoerd.

Door opdracht te geven aan de scholen zou iedere school een eigen traject kunnen starten. Maar er zou ook gebruik kunnen worden gemaakt van 'specialismen'. Foto's, webpagina's, materiaal worden gemaakt en/of verzameld, waarbij de diverse talenten kunnen worden aangeboord en gebundeld. ICT deskundigheid, maar ook talent op het gebied van vormgeving (CKV) en inhoud (kennis der natuur, algemene natuur wetenschappen).

Zo zouden leerlingen van de drie scholen (of alle vijf Almeerse scholen) samen kunnen werken aan die tentoonstelling. Bij de opening worden alle ouders natuurlijk uitgenodigd.

Voorbeeld 3: Een website voor het Eksternest

Bij de bijeenkomst van aanwezig Patricia Franke, die zich oriënteerde op de mogelijkheden voor een website voor Het Eksternest. Tijdens de bespreking werd geopperd om jongeren van de scholen te betrekken bij het maken van de website. Dat zou uitstekend passen binnen de besproken aanpak.

Maar er is meer. De ervaring leert, dat jongeren 'van nature' bij het ontwerpen van een website een meerwaarde hebben. Door hun kennis van ICT, maar ook omdat daarmee de informatie op een toegankelijke manier wordt gepresenteerd. In taalgebruik, maar ook in 'webaanbod'. Dat wil zeggen: informatie aanbieden via Internet vraagt om een andere 'structuur' dan informatie aanbieden via een folder.

Het betrekken van jongeren is vanuit dat perspectief niet alleen een goede manier om binding met ze te krijgen, maar ook een professioneel verantwoorde keuze. Daarbij biedt de combinatie van techniek en vormgeving aangrijpingspunten voor het betrekken van leerlingen met verschillende talenten.

1.5. Naar 2010 en terug

In het eerste deel van de bijeenkomst is de status quo bekeken met een vooruitblik naar een gewenste ontwikkeling. Daarbij was aandacht voor:

- vertalen onderwijskundige ontwikkelingen naar speerpunten van de school,
- zoeken naar kansen en voorwaarden voor NME/duurzaamheid als inhoudelijk vehikel voor onderwijsvernieuwing.

In het laatste gedeelte van de bijeenkomst zijn de resultaten van het eerste deel vertaald naar randvoorwaarden voor een succesvolle inzet van duurzaamheid in het VO in Almere. Uitgangspunt, een succesvolle inzet van NME/duurzaamheid maakt alleen dan kans, als het een meerwaarde biedt *in het onderwijs zelf*.

Daarom werd vooral gekeken naar onderwijskundige randvoorwaarden:

1. de *onderwijskundige relevantie* van NME/duurzaamheid
2. de bijdrage, die NME/duurzaamheid zou kunnen leveren aan '*betekenisvol leren*' (zowel methodisch als didactisch)
3. de manier, waarop NME/duurzaamheid *leerlingen als experts* zou kunnen mobiliseren.

1.5.1. Onderwijskundige relevantie

Het laten werken van leerlingen aan vakoverstijgende projecten sluit aan bij de ontwikkelingen in het onderwijs, maar ook bij de prioriteiten van de aanwezige scholen. NME/duurzaamheid biedt inhoudelijke aangrijpingspunten voor een vakoverstijgende aanpak.

Duurzaamheid en inhoudelijke relevantie voor het onderwijs

Het concept duurzame ontwikkeling (duurzaamheid) heeft als uitgangspunt, dat ontwikkeling op de lange termijn alleen dan succesvol kan zijn als economische, ecologische en sociale aspecten op verstandige wijze tegen elkaar worden afgewogen. In het moderne onderwijs zit diezelfde 'visie' verpakt. De indeling in sectoren en profielen vertoont een opvallende overeenkomst met de 'duurzaamheidsaspecten':

VMBO: sectoren	Havo/VWO: profielen	Duurzaamheid
Economie	Economie en maatschappij	Economie
Zorg en welzijn	Cultuur en maatschappij	Sociaal
Landbouw (en natuurlijke omgeving)	Natuur en gezondheid	Ecologie
Techniek	Natuur en techniek	Inzet technologie

Het accent in het onderwijs verplaatst zich onomkeerbaar in de richting van 'vaardighedenonderwijs' (competenties) waarbij leerlingen ook zelf zeggenschap krijgen in wat zij willen leren. De leerling krijgt daarbij bovendien een grotere eigen verantwoordelijkheid voor zijn eigen leerproces.

Goed onderwijs betekent: een gedifferentieerd aanbod, zowel wat betreft belangstelling als wat betreft niveau. Voor de motivatie van leerlingen is het daarbij van groot belang dat er een resultaat geboekt kan worden. Grote praktische opdrachten zijn daarvoor bijvoorbeeld een goed middel. Met name duurzaamheid biedt uitstekende handvatten voor een inhoudelijke aanbod.

1.5.2. Betekenisvol leren

Betekenis in de term 'betekenisvol leren' refereert aan twee aspecten onderwijskundige en maatschappelijke relevantie .

Onderwijskundige relevantie heeft betrekking op de *vorm* waarin het leren wordt gegoten. Dat moet een vorm zijn, die iets oplevert. Studie-uren, projectweken met een afsluitende presentatie, werkweken met thema's zijn goede voorbeelden.

Bij maatschappelijke relevantie gaat het erom, dat de *inhoud* van het leren ook inzichten oplevert, die de leerling verder helpt in de samenleving als hij of zij de school verlaat: de maatschappij in de school, de school de maatschappij in.

De betekenis van duurzaamheid

Bij het inhoud geven aan betekenisvol leren is duurzaamheid duidelijk een maatschappelijk relevant 'concept'. Voor het voortgezet onderwijs is een 'vertaling' van het concept een absolute voorwaarde. Het zegt een VO leerling niets.

Maar is er een betere vorm van betekenisvol leren denkbaar dan een opdracht van het Eksternest, die in de vorm van een onderwijskundig project (grote praktische opdracht) kan worden uitgevoerd door leerlingen? En waarbij de resultaten worden beoordeeld in de vorm van een schoolcijfer, maar ook in de vorm van een oordeel door de opdrachtgever?

De 'betekenisvolle' resultaten, die een leerling behaalt op zijn school laten zich bundelen in een 'portfolio', of een bewonderingsmap. Hierin staan de extra vaardigheden en de bijzondere prestaties van de leerling expliciet genoemd en/of zijn ze (digitaal) beschikbaar. Dat portfolio kan worden gepresenteerd bij een vervolgopleiding of bij een sollicitatie.

Belangrijk is dat er nagedacht wordt over de ruimte voor tijd, en tijd voor ruimte binnen en buiten school.

De bruikbaarheid van materiaal van actoren uit de samenleving voor scholen hangt sterk af van de mate waarin het is toegesneden op de behoeften van scholen en meer specifiek leerlingen. Voor een succesvolle inzet van materiaal van het Eksternest moet daarom worden voldaan aan de wensen van de scholen: differentiatie, uitdagend, verantwoordelijk. De best denkbare manier om tot bruikbaar materiaal te komen is de scholen en leerlingen een rol te geven bij het ontwikkelen ervan.

1.5.3. Leerlingen als experts

Als laatste randvoorwaarde werd stil gestaan bij de rol van de leerling. Duidelijk is dat de leerling een steeds actievere rol zal krijgen in zijn eigen leerroute. Dat vergt van scholen, dat leerlingen meer worden betrokken en een grotere zelfstandigheid krijgen. Het betekent ook, dat leerlingen meer verantwoordelijkheden kunnen krijgen. Zo wordt op Helen Parkhurst nadrukkelijk gewerkt met 'tutoring' op leerling niveau; leerlingen begeleiden leerlingen van andere klassen of (basis)scholen. Ook de andere aanwezige scholen zien dit als een werkbaar en wenkend perspectief. Hierbij kunnen de scholen ook nog elkaar ondersteunen.

Maar er zijn nog meer kansen. Ook de inhoudelijke expertise van externe experts kan aan docenten en leerlingen worden gekoppeld.

Van docenten vraagt het uitgangspunt van de leerling als expert ook een omslag in het denken. Ze moeten in staat zijn 'gekke' dingen te verzinnen, waarmee leerlingen aan de slag kunnen: op school moet een bestaand probleem aan leerlingen worden 'aangeboden' of moeten zo nodig zelfs problemen worden gecreëerd. Zo doende krijgen leerlingen een goede case in handen.

Maar ook hier geldt weer dat de leukste cases de problemen zijn uit de maatschappelijke omgeving. Leerlingen kunnen ook worden uitgenodigd om hun eigen onderzoeksvragen mee naar school te nemen.

In het gehele traject is de stem van de leerling belangrijk. Leerlingen moeten weten dat ze serieus worden genomen. Talenten moeten in kaart worden gebracht en ook ingezet. Daarbij kan ook een klankbordgroep van leerlingen, externen, en docenten tot interessante nieuwe inzichten leiden. Een extra gedachte daarbij: tutoring op docent niveau; externe experts worden aan docenten (en leerlingen) gekoppeld. Na een lessencyclus of project kunnen leerlingen tenslotte aangeven wat goed is gegaan en wat er anders zou kunnen.

1.6. Aan de slag

Om met de uitkomsten van deze bijeenkomst aan de slag te kunnen is een kleinschalige start gewenst. Vanuit microniveau (de school) naar mesoniveau (lokale externe partijen, zoals Eksternest). Op macroniveau kunnen (eventueel later) bedrijfsleven en de gemeente worden benaderd en ingeschakeld.

In eerste instantie moet worden geïnvesteerd in het gezamenlijk maken van een goed plan. Bilaterale gesprekken kunnen een goede start zijn. Codename Future neemt op zich daarover verder afspraken te maken met het Eksternest.

Bij de afsluitende ronde was iedereen tevreden over het verloop van de bijeenkomst. Een vervolg van deze bijeenkomst in samenspraak met het Eksternest werd door de aanwezige scholen zinvol geacht.

1.6.1. Concrete afspraken:

- In september 2003 zal Codename Future met het Eksternest verdere afspraken maken over een vervolg.
- Uitgangspunt is individuele vervolggesprekken met alle aanwezige scholen en eventueel ook het OVC en Het Baken. In die gesprekken zouden de uitkomsten van deze bijeenkomst moeten worden vertaald naar een concreet werkplan.
- De aanwezigen zien, afhankelijk van de uitkomsten van die ronde, ruimte voor een vervolgbijeenkomst in November 2003.

1.7. Agenda werkbijeenkomst NME in het VO in Almere

Dinsdag 24 juni 2003 op Stadslandgoed 'De Kemphaan', Kemphaanpad 8-10

Dagvoorzitter: Ernest van Hezik, Codename Future

Agenda

09.30 uur Ontvangst met koffie

10.00 uur Opening

- welkom
- voorstellen
- eerste reactie rapportage Quickscans

10.10 uur Ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs

- schets door Ernest van Hezik
- waar staat u?

10.20 uur Ontwikkelingen bij NME/Leren voor duurzaamheid

- schets door Ernest van Hezik
- waar staat u?

10.40 uur VO en NME/Leren voor duurzaamheid in Almere

- resultaten van de Quickscans
- gedachtenwisseling

11.00 uur Pauze

11.15 uur 'Almere, stad van de toekomst', op zoek naar kansen

- waar willen we naartoe (2010)
- wat is daarvoor nodig
- ontwerpen van een actieprogramma

12.30 uur Gezamenlijke lunch

1.8. Presentatie Ernest van Hezik

Doelstelling van deze ochtend:

Hoe kunnen de Almeerse scholen zich onderwijskundig en didactisch verrijken met NME/Duurzaamheid in Almere; zeker met het oog op: "Almere een stad van de toekomst"!

code
name
future

Ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs

Aantal trends die de vormgeving van het onderwijs beïnvloeden:

- doortrekken onderwijskundige ontwikkelingen, ingezet in jaren '90.
- de school naar buiten, de wereld de school in!
- veranderende leerlingen.
- toenemende beleidsruimte voor bestuur en directies.

code
name
future

Onderwijskundige accenten in het vmbo en het studiehuis

- centraal stellen van een actieve, zo zelfstandig mogelijk lerende leerling.
- recht doen aan verschillen tussen leerlingen.
- brede persoonlijke en maatschappelijke vorming bieden aan elke leerling.

code
name
future

Deze uitgangspunten zijn vertaald naar een
aantal algemene onderwijsdoelen, die voor
alle schoolsoorten en vakken gelden:

- leren leren (strategieën)
- leren uitvoeren
- leren reflecteren op het leerproces
- leren reflecteren op de toekomst
- leren communiceren

code
name
future

Herziening Basisvorming vanaf 2005:

- leerroutes op maat
- herijking onderwijsaanbod
- anders leren, anders lesgeven

Consequenties:

- van 15 naar 9 verplichte vakken (ongeveer 70 % aanbod)
- 30 % differentieel aanbod
- andere taken/rollen voor docenten en leerlingen
- vorming van leergebieden

code
name
future

Ontwikkelen met NME/Leren voor duurzaamheid duurzaamheid

- NME is niet van de milieubeweging maar van ons allemaal en zeker van het onderwijs.
- NME/Duurzaamheid is steeds meer een continuïteits begrip; en met name economisch. (People, Planet, Profit)
- "De moed om maat te houden voor de wetgeving uit"; juist in een stad als Almere.
- Met die verbreding van de begrippen kan het onderwijs helpen inspelen op het voorbereiden op een duurzaam uit te voeren beroep.
- Bovendien is het onderwijs met haar sectoren en profielen hierop reeds gunstig ingericht.

code
name
future

codename^{future}

Bijlage 2. 10 NME Quickscans 2001-2002 in Zuid-Holland

De provincie Zuid Holland gaf Codename Future opdracht de NME Quickscan in het schooljaar 2001-2002 op pilotbasis in te zetten op 10 van de 20 scholen, die dat jaar met de Zuid Holland omgeving zouden gaan werken. Dat gebeurde uiteindelijk op de volgende 10 scholen:

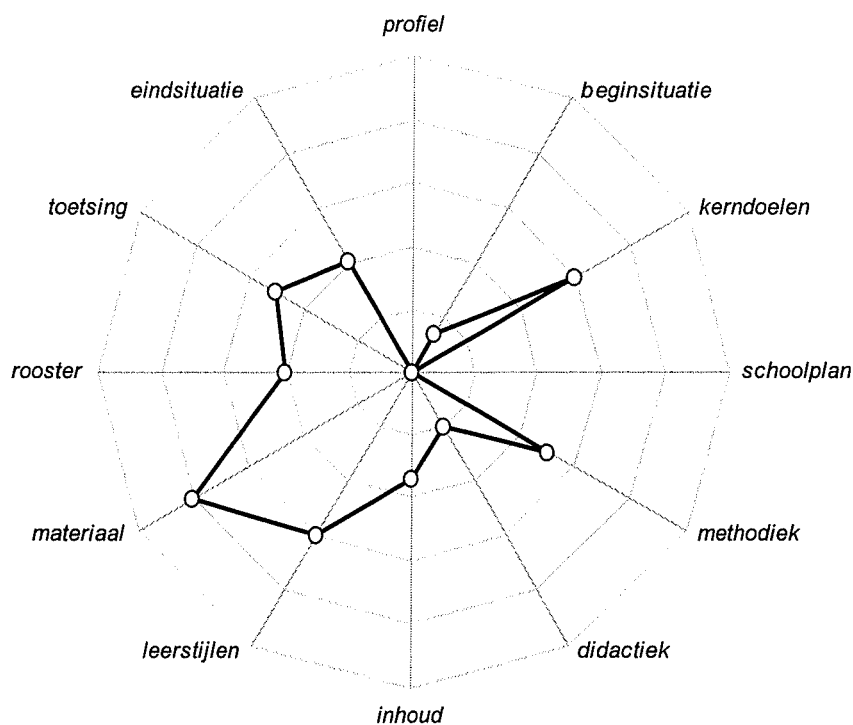
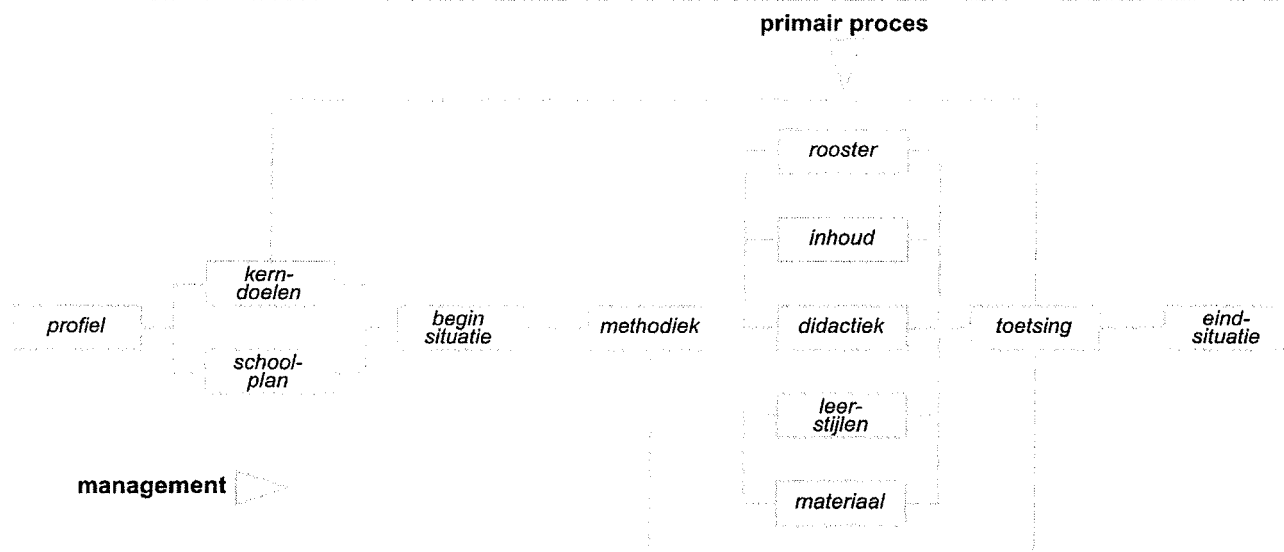
1. College het Loo, Voorburg
2. Segbroek College, Den Haag
3. Rijnlands Lyceum, Oegstgeest
4. Vrije School Rudolf Steiner, Leiden
5. Stevin College, Den Haag
6. SG Dalton, Den Haag
7. Int. College Edith Stein, Den haag
8. St. Paul College, Den Haag
9. Aloysius College, Den Haag
10. Chr. Gymnasium Sorghvliet, Den Haag

In 2002 verzorgde Codename Future een zeer uitgebreide rapportage van deze 10 NME Quickscans. Voor dit verslag hebben we ze samengevat en presenteren we ze nogmaals als bijlage bij de rapportage van de 35 Quickscans van 2003.

Resultaat QS

naam instelling: College Het Loo
plaats: Voorburg

contactpersoon: Jan Lugtenburg
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	0,0
2 beginsituatie	0,7
3 kerndoelen	3,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	2,5
6 didactiek	1,0
7 inhoud	1,7
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	4,0
01 rooster	2,0
01 toetsing	2,5
01 eindsituatie	2,0

2.1. College Het Loo

2.1.1. Gegevens school

Naam school	College Het Loo
Plaats school	Voorburg
Naam contactpersoon	Dhr. J. Lugtenburg

2.1.2. Een eerste indruk van de Quickscan

Kijkend naar de spin valt op dat deze school geen profiel en schooplan heeft. Wel heeft de school NME materiaal maar dat is niet vanuit het profiel aangeschaft. Dit betekent dat men niet heeft nagedacht materiaal op zo'n manier aan te schaffen, dat het ook op andere dimensies in de school toepasbaar is. Dit is dan ook een klassiek voorbeeld van interventie op 1 dimensie.

Opvallend is daarnaast, dat deze school goed scoort op leerstijlen. Daarvan zijn maar weinig scholen te vinden. Jammer dat een school die veel waarde hecht aan de individuele benadering van zijn leerlingen alleen maar materiaal heeft aangeschaft. De school heeft namelijk een prima basis om NME op een goede manier te kunnen integreren in de school.

2.1.3. NME en integratie van NME

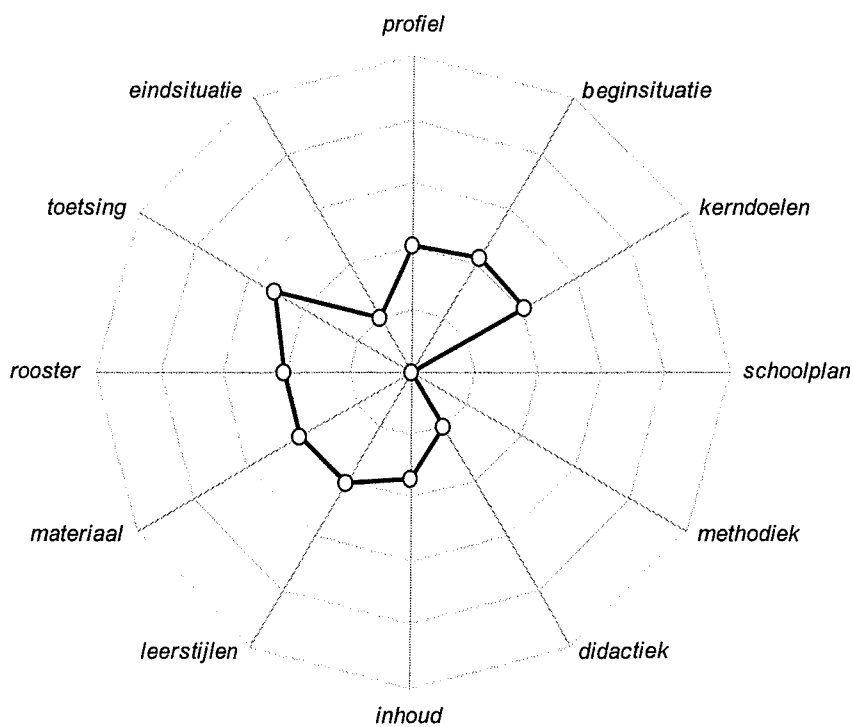
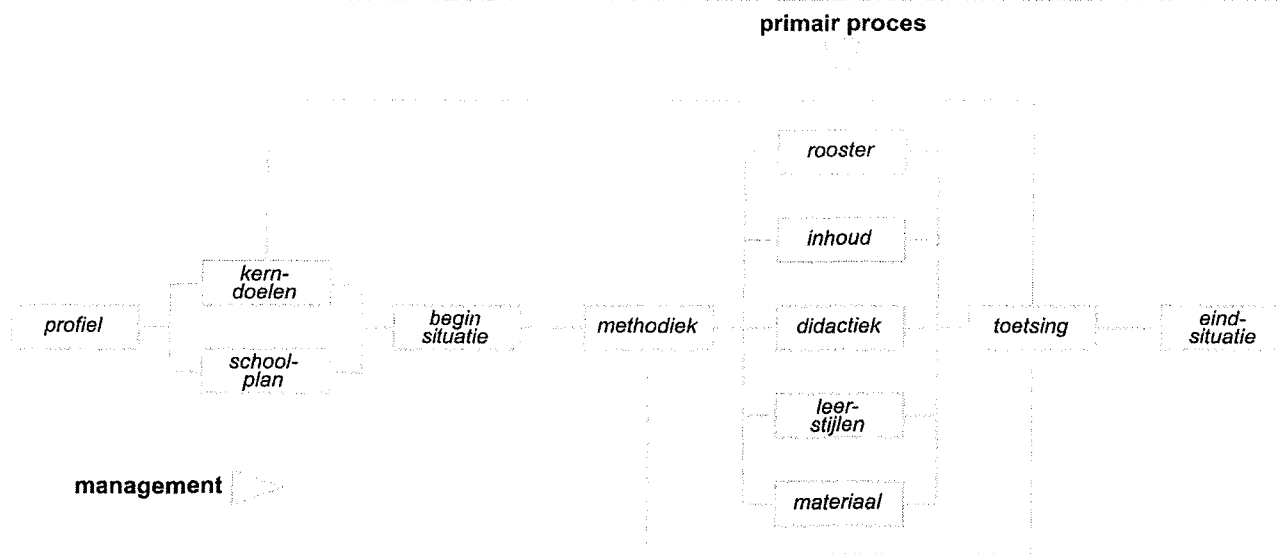
NME en milieuzorg staan duidelijk niet hoog op de agenda. Al na het tweede leerjaar verdwijnen vakken met ingangen voor NME, als Biologie en verzorging, van het rooster. Pas in de tweede fase, afhankelijk van de profielkeuze, komen NME gerelateerde vakken en vraagstukken weer naar voren.

NME is geen apart vak maar daar waar het is opgenomen in de kerndoelen geïntegreerd in de betreffende vakken. Behalve een rookvrije school en corveediensten van leerlingen wordt er geen expliciete aandacht geschonken aan milieuzorg.

Resultaat QS

naam instelling: Segbroek College
plaats: Den Haag

contactpersoon: Theo Jongeneel
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	2,0
2 beginsituatie	2,1
3 kerndoelen	2,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	0,0
6 didactiek	1,0
7 inhoud	1,7
8 leerstijlen	2,0
9 materiaal	2,0
01 rooster	2,0
01 toetsing	2,5
01 eindsituatie	1,0

2.2. Segbroek College

2.2.1. Gegevens school

Naam school	Segbroek College
Plaats school	Den Haag
Naam contactpersoon	dhr T. Jongeneel

2.2.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

De spin laat een zwak beeld zien. Maar zou je op deze school een Quickscan afnemen op het gebied van cultuur en sport dan zou die een veel hogere score opleveren. Dit komt omdat deze school jongeren de mogelijkheid biedt om zich op het gebied van sport en cultuur (bijvoorbeeld dansen op topniveau) te ontwikkelen. Op methodiek en schoolplan scoort het Segbroek College een nul. Als methodiek een nul scoort, dan heeft NME hooguit een additioneel plekje, het is niet geïntegreerd. Ook laat de spil een zeer lage score zien bij 'eindsituatie' voor zowel VMBO als Havo/VWO. Maar dat zou kunnen samenhangen met de achtergrond van de gesprekspartner. Voor leerkrachten van VMBO is het meer van belang om op de hoogte zijn van eisen rondom duurzaamheid in het bedrijfsleven en vervolgopleiding dan voor leerkrachten op Havo/VWO.

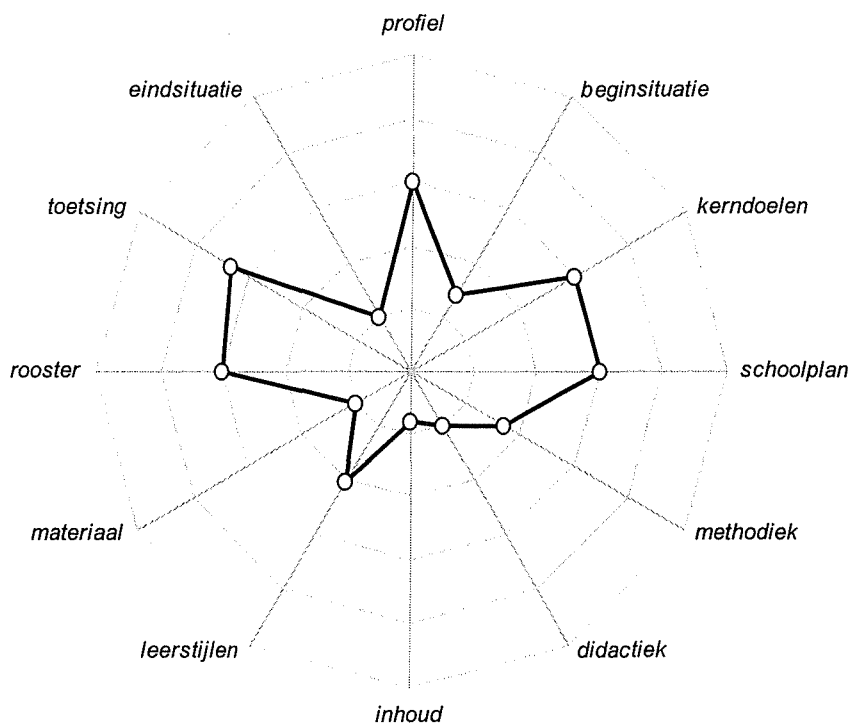
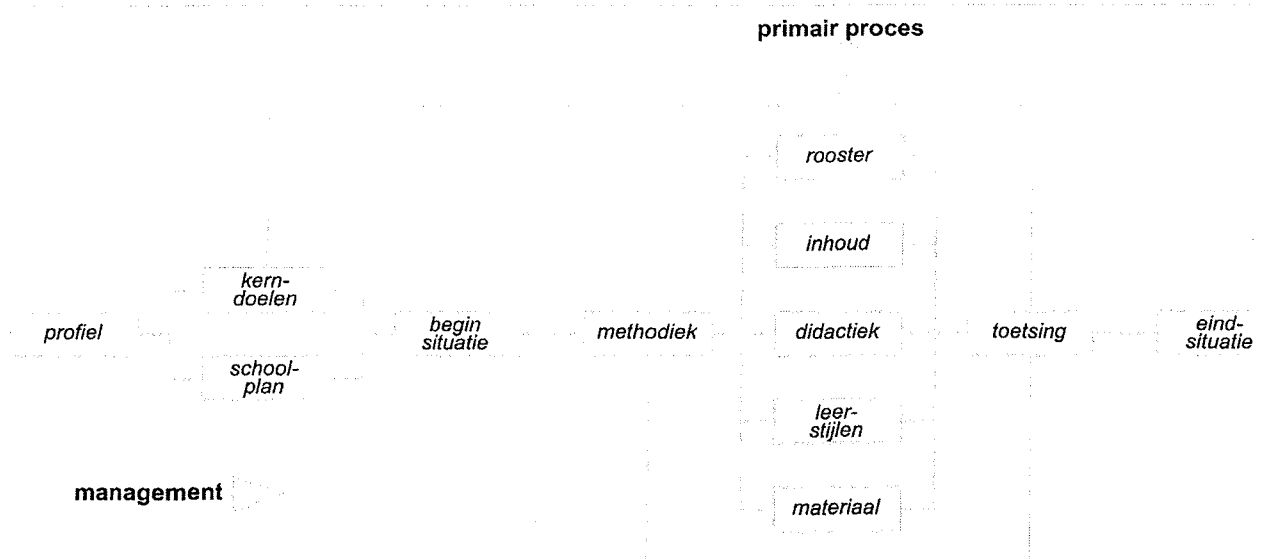
2.2.3. NME en integratie van NME

NME staat niet hoog op de agenda. NME is geen apart vak maar daar waar het is opgenomen in de kerndoelen geïntegreerd in de betreffende vakken. Met milieuzorg is het iets beter gesteld. Aspecten van milieuzorg zijn (zowel uitvoerend als controlerend) opgenomen in de taakomschrijving van de facilitaire dienst. Papier wordt gescheiden van het overige afval. Een deel gaat naar Kerkenwerk, een ander deel wordt verkocht en de opbrengst gebruikt voor lekkere hapjes. Vijftien jaar geleden heeft het Segbroek College een prijs gewonnen voor het reduceren van de stookkosten. Met betrekking tot het gebouw worden de wensen van de school niet altijd gehonoreerd door de gemeente.

Resultaat QS

naam instelling: Rijnlands Lyceum
plaats: Oegstgeest

contactpersoon: Vermeulen
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	3,0
2 beginsituatie	1,4
3 kerndoelen	3,0
4 schoolplan	3,0
5 methodiek	1,7
6 didactiek	1,0
7 inhoud	0,8
8 leerstijlen	2,0
9 materiaal	1,0
01 rooster	3,0
01 toetsing	3,3
01 eindsituatie	1,0

2.3. Rijnland lyceum

2.3.1. Gegevens school

Naam school	Rijnlands lyceum
Plaats school	Oegstgeest
Naam contactpersoon	Herman Vermeulen

2.3.2. Een eerste indruk van de Quickscan.

De spin van het Rijnlands Lyceum wijst op een zeer beperkte integratie van NME in de school. De school scoort zowel op beginsituatie als op leerstijlen zeer laag. Daarmee onderscheidt de school zich van bijvoorbeeld college het Loo, dat op leerstijlen hoog scoorde. Voor het Rijnlands Lyceum zal het dan ook zeer moeilijk zijn om NME de school in te brengen, omdat men niet inspeelt op de leerling. Hierdoor is er geen voedingsbodem voor NME. (Ken ik mijn afnemer niet dan kan ik mijn product niet goed afzetten.)

Deze school heeft jaren terug een NME-coördinator gehad maar deze is er niet in geslaagd om de kennis voor langere termijn de school in te brengen.

2.3.3. NME en integratie van NME

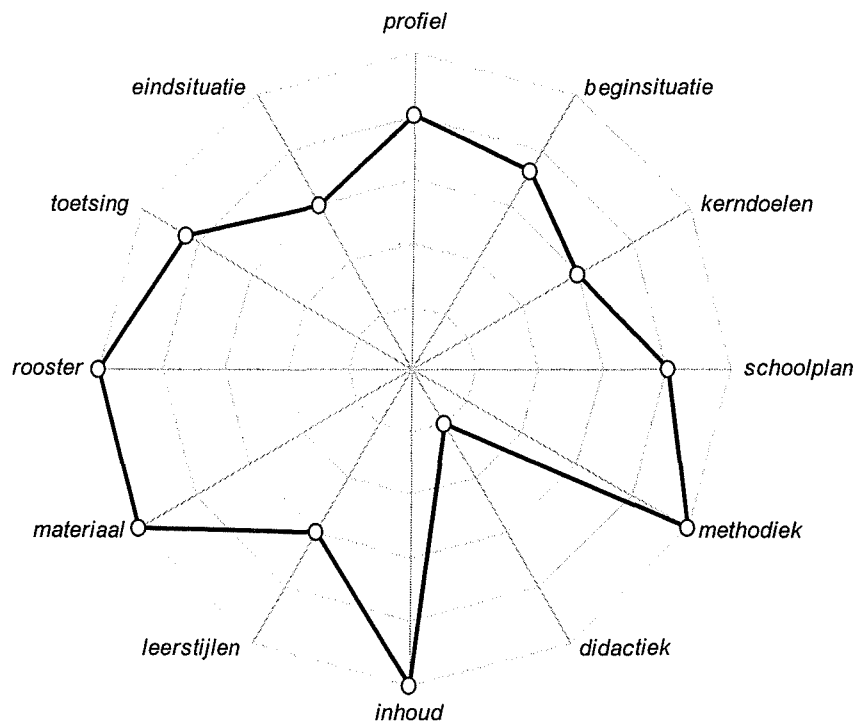
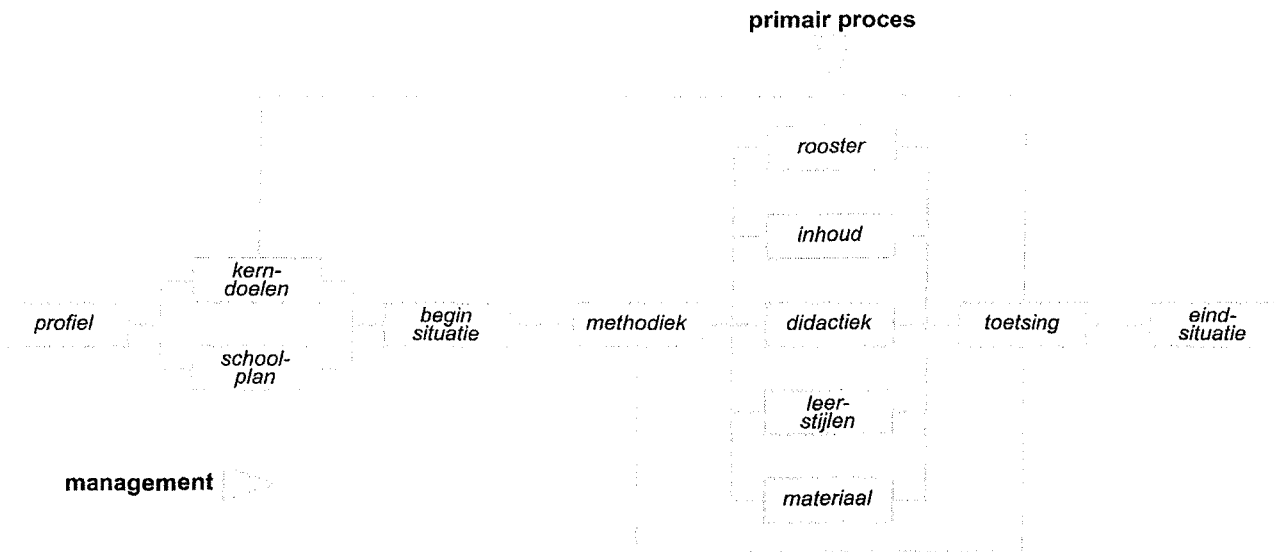
NME en milieuzorg hebben voor de schoolleiding geen prioriteit en er zijn geen docenten die het voortouw nemen. NME is geen apart vak maar daar waar het is opgenomen in de kerndoelen geïntegreerd in de betreffende vakken.

Aspecten van milieuzorg zijn (zowel uitvoerend als controlerend) opgenomen in de taakomschrijving van de facilitaire dienst. Er zijn nog een aantal zaken overgebleven uit de tijd dat de school nog een NME coördinator, een milieuwerkgroep en een milieuplan had. Gescheiden afval, elke ruimte heeft een papierbak, lichten uit, ramen en deuren sluiten (stookkosten), zijn allemaal zaken die werkelijk geïntegreerd zijn (gemeengoed geworden). Destijds was de motivatie om een milieuplan op te stellen voornamelijk het terugdringen van de stookkosten en lag er geen meer ideële doelstelling aan ten grondslag.

Resultaat QS

naam instelling: VS Rudolf Steiner
plaats: Leiden

contactpersoon: Evert van Malkenhorst
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	4,0
2 beginsituatie	3,6
3 kerndoelen	3,0
4 schoolplan	4,0
5 methodiek	5,0
6 didactiek	1,0
7 inhoud	5,0
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	5,0
01 rooster	5,0
01 toetsing	4,2
01 eindsituatie	3,0

2.4. Vrije school Rudolf Steiner

2.4.1. Gegevens school

Naam school	Vrije school Rudolf Steiner
Plaats school	Leiden
Naam contactpersoon	Dhr. E. Van Malkenhorst

2.4.2. Een eerste indruk van de Quickscan

De vrije school Rudolf Steiner heeft in het algemeen een opvallende hoge score. Maar ook een opvallende lage score op didactiek. Dat komt omdat de school NME daadwerkelijk heeft geïntegreerd: het heeft een plek gekregen in allerlei andere vakken en activiteiten.

Het is interessant te overwegen om de NME succesindicatoren binnen deze school te isoleren en vervolgens te ontdoen van de specifieke vrije school visie. Dat voorkomt, dat het succes teveel wordt geassocieerd met de specifieke onderwijskundige aanpak van de vrije school. Als de succesfactoren worden gegeneraliseerd kan het voorbeeld van Rudolf Steiner fungeren als 'good practice'.

Het is opvallend in onderwijsland, dat veel van de huidige vernieuwingsideeën goed aanslaan bij de bestaande vernieuwingsscholen (Dalton, Freinet, Montessori en de Vrije Scholen) terwijl deze scholen dit niet uit zichzelf aan de grote klok hangen. Er zou dus een impuls van buiten nodig moeten zijn (overheid, provincie Zuid Holland?) om te zorgen dat succesindicatoren niet alleen maar uit leuke lespakketten voortkomen. Het is van grote betekenis dat er veel meer voorbeelden komen van de relatie tussen onderwijskundige visie en NME.

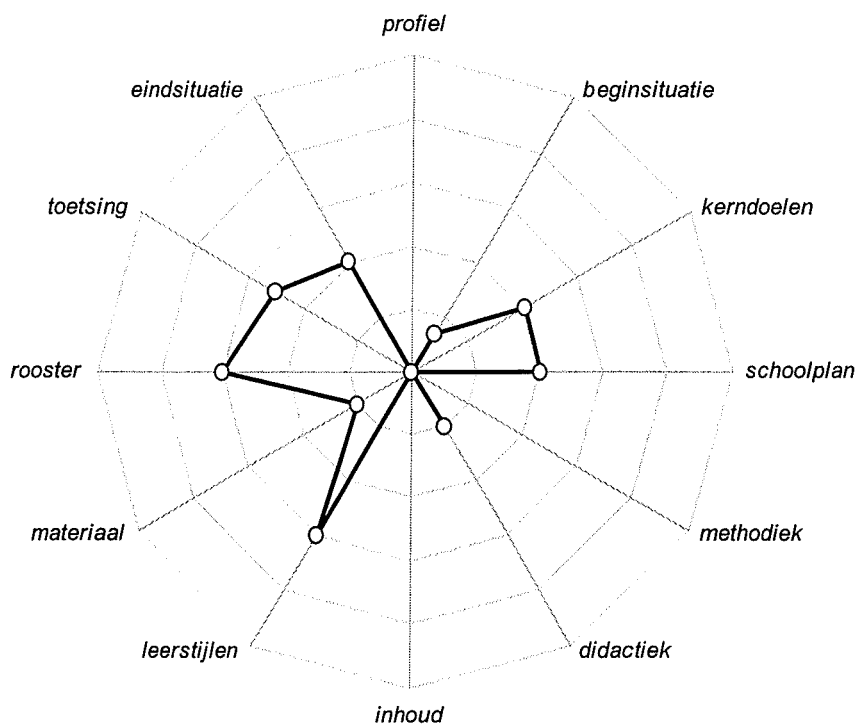
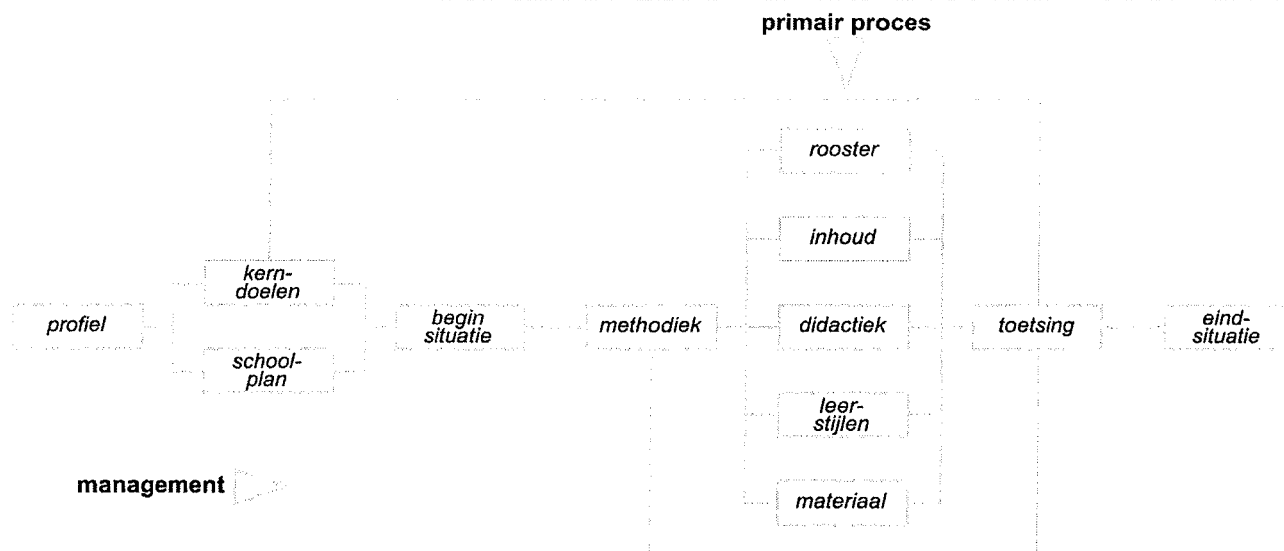
2.4.3. NME en integratie van NME

NME en milieuzorg, evenals respect voor mens en natuur, zijn onlosmakelijk verbonden met de methodiek van de Vrije School. De integratie hiervan is bij de Vrije School Rudolf Steiner zover gevorderd (gemeengoed geworden) dat ze veelal niet expliciet is omschreven. Aspecten van milieuzorg zijn (zowel uitvoerend als controlerend) opgenomen in de taakomschrijving van de facilitaire dienst. Papier, batterijen en lampen worden gescheiden van het overige afval. Er worden geen plastic bekertjes gebruikt, gebruikte verf is natuurvriendelijk en eten en drinken in de kantine is voor meer dan 90% biologisch. De papierstroom is nog te groot.

Resultaat QS

naam instelling: Stevin College
plaats: Den Haag

contactpersoon: Edwin Wijnvoord
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	0,0
2 beginsituatie	0,7
3 kerndoelen	2,0
4 schoolplan	2,0
5 methodiek	0,0
6 didactiek	1,0
7 inhoud	0,0
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	1,0
01 rooster	3,0
01 toetsing	2,5
01 eindsituatie	2,0

2.5. Stevin College

2.5.1. Gegevens school

Naam school	Stevin College
Plaats school	Den Haag
Naam contactpersoon	dhr. E. Wijnvoord

2.5.2. Een eerste indruk van de Quickscan

Het is opvallend dat de school rondom eindsituatie toetsing, rooster, leerstijlen kerndoelen en schoolplan redelijk scoort. Daar staat helaas tegenover dat didactiek en materiaal zich nog in de initiële fase bevinden. Terwijl didactiek, de as is waar het onderwijs om draait: namelijk het 'human capital' van de docent (vergelijk ook de 'ligging' van 'didactiek op het kruispunt van de horizontale en verticale lijn van het implementatiemodel). Nog steeds bepaalt een individuele docent op basis van zijn/haar competenties wat er precies gebeurt tijdens de les. Het leslokaal is afgesloten en vormt een autonoom eiland waar, op het moment van de les zelf, niemand anders invloed heeft op het leerproces of de leerinhoud dan de aanwezige docent in relatie met zijn leerlingen.

Wil NME op deze school beklijven, dan zullen de docenten daarop toegerust moeten worden. Zij zullen zowel op het NME inhoudelijk niveau als op het niveau van docentenvaardigheden op NME gebied moeten worden toegerust. Maar dan is het wel van belang dat bij het aanreiken van goede hulpmiddelen het gemak van de docent wordt gediend. Dus: er moeten toegankelijke en simpele instrumenten worden aangereikt waarmee hij/zij direct aan de slag kan, zonder dat het op het bestaande programma wordt gestapeld.

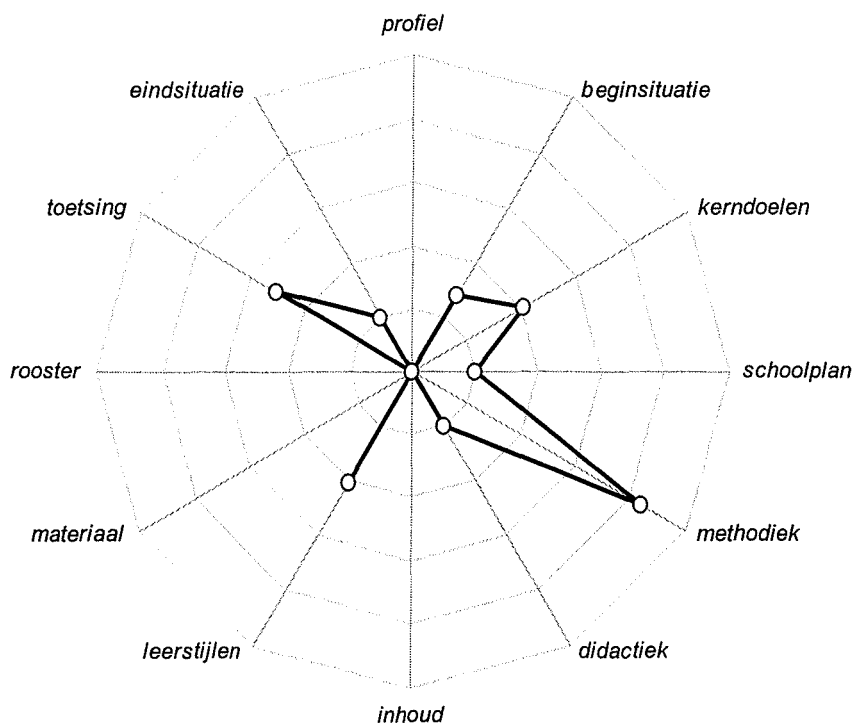
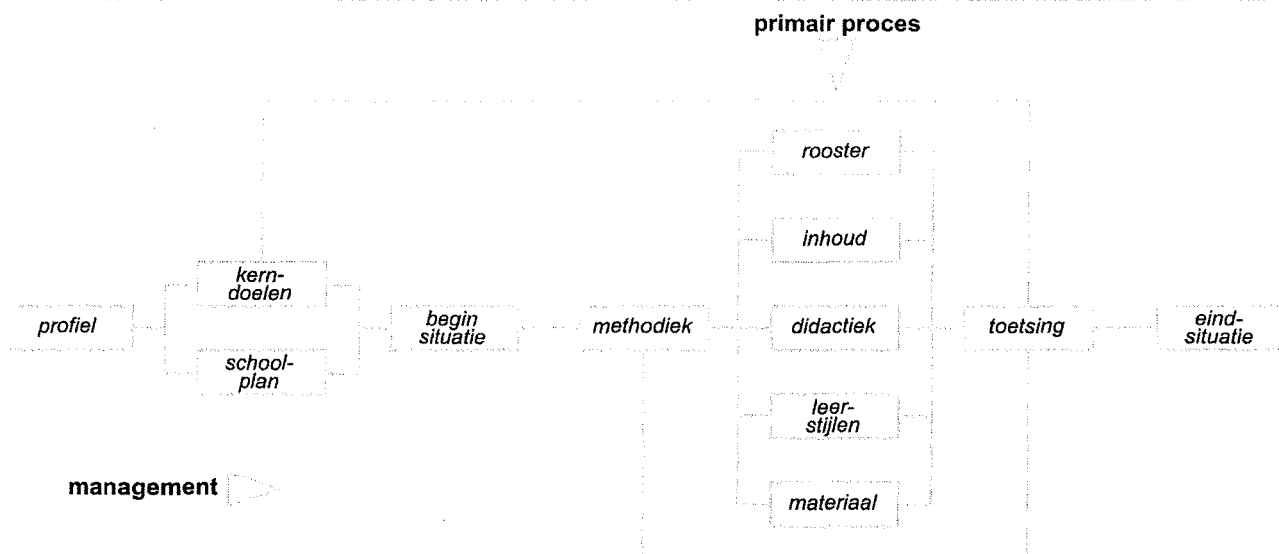
2.5.3. NME en integratie van NME

Deze school is duidelijk niet bezig met NME en milieuzorg. Deze school richt zich daarentegen meer op internationalisering, tweetalig onderwijs in het VWO, het individu en probleemgestuurd onderwijs. Dit is dus ook duidelijk terug te zien in de grafiek waar het profiel, inhoud en methodiek een 0-score heeft.

Resultaat QS

naam instelling: Dalton school
plaats: Den Haag

contactpersoon: Daan Verhoeven
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	0,0
2 beginsituatie	1,4
3 kerndoelen	2,0
4 schoolplan	1,0
5 methodiek	4,2
6 didactiek	1,0
7 inhoud	0,0
8 leerstijlen	2,0
9 materiaal	0,0
01 rooster	0,0
01 toetsing	2,5
01 eindsituatie	1,0

2.6. SG Dalton

2.6.1. Gegevens school

Naam school	Scholengemeenschap Dalton
Plaats school	Den Haag
Naam contactpersoon	Dhr. Daan Verhoeven

2.6.1. Een eerste indruk van de Quickscan

De spin wijst op een onverwacht zwakke integratie van NME. Onverwacht, omdat ondanks het pedagogisch klimaat van een Daltonschool, met ruimte voor actualiteit en beleving van jongeren zelf, de SG Dalton er niet in lijkt te zijn geslaagd NME een geïntegreerde plek te geven. Misschien wreekt zich hier ook het feit dat NME bij jongeren zelf op de top 5 van aandachtspunten is gedaald. Het aantal jongeren dat aangeeft natuur en milieu in zijn aandachts top vijf te hebben is in de loop van de jaren gedaald. Je ziet dan ook dat de deze school wel veel aandacht heeft gegeven aan andere onderwerpen dan aan NME.

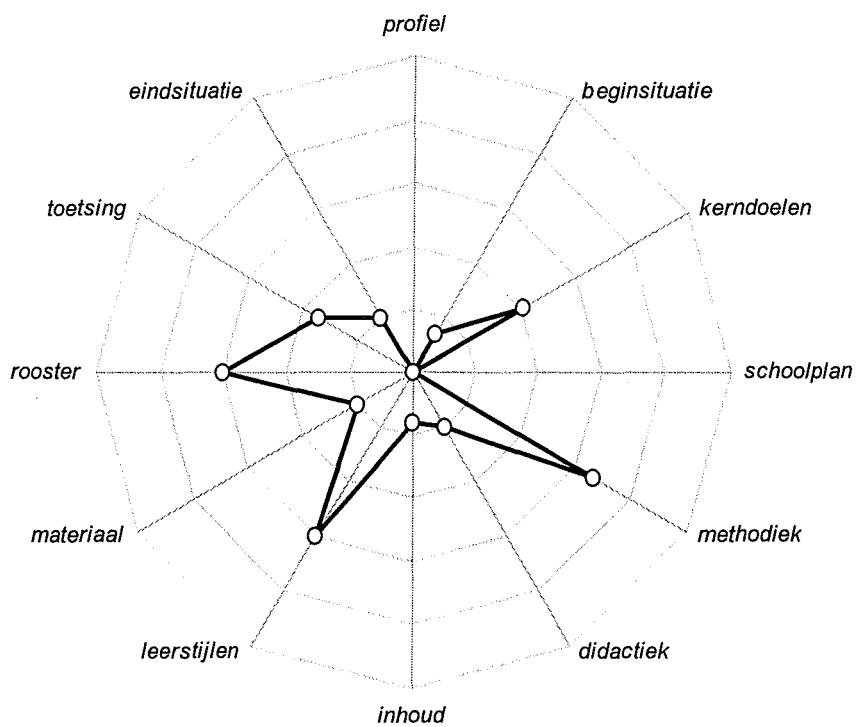
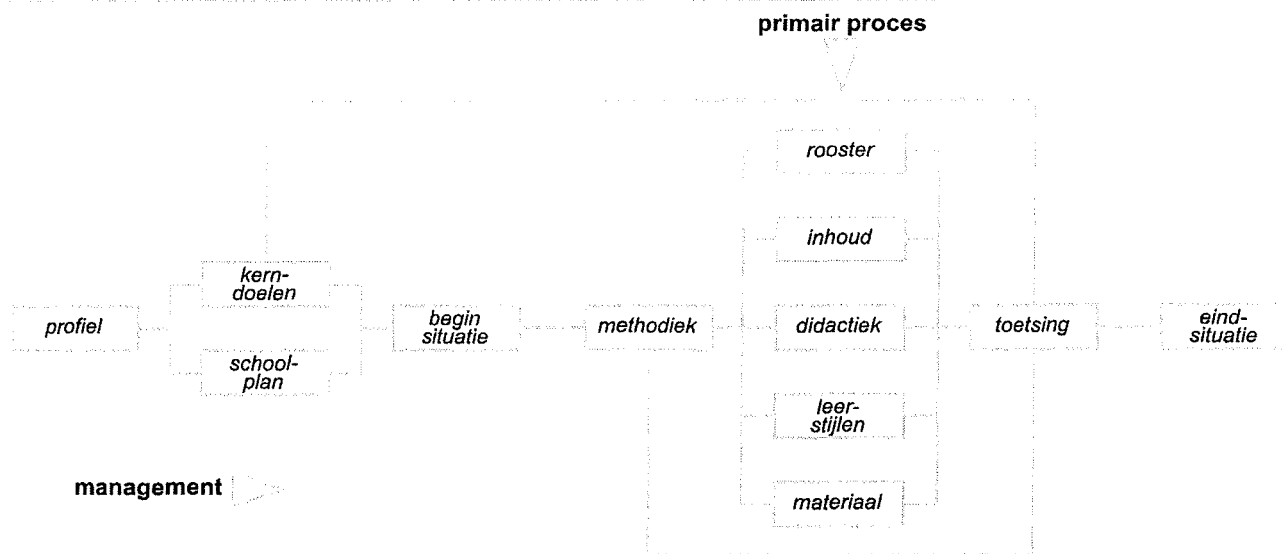
2.6.2. NME en integratie van NME

NME en milieuzorg staan duidelijk niet hoog op de agenda. Het heeft geen prioriteit zoals Daan Verhoeven het formuleert. De Dalton school is bezig met het implementeren van activerende didactiek en niet met NME. De school scheidt wel papier en glas van het overige afval en ook printerinkt wordt apart weggegooid. Aan het gebruik van licht en water wordt geen speciale aandacht besteed.

Resultaat QS

naam instelling: Edith Stein
plaats: Den Haag

contactpersoon: Jaap Spoor
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	0,0
2 beginsituatie	0,7
3 kerndoelen	2,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	3,3
6 didactiek	1,0
7 inhoud	0,8
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	1,0
01 rooster	3,0
01 toetsing	1,7
01 eindsituatie	1,0

2.7. Edith Stein

2.7.1. Gegevens school

Naam school	Internationaal College Edith Stein
Plaats school	Den Haag
Naam contactpersoon	Dhr. J. Spoor

2.7.2. Een eerste indruk van de Quickscan

Uit de spin valt af te lezen dat het Edith Stein College NME niet echt heeft geïntegreerd in de lesstof. De school heeft sinds 1995 moeite gedaan om met behulp van het programma GLOBE NME in de school te integreren maar dit is niet gelukt.

2.7.3. NME en integratie van NME

NME en milieuzorg staan sinds dit jaar niet meer op de agenda van het Edith Stein College. De school heeft sinds 1995 meegedaan met het GLOBE project en heeft in de afgelopen jaren ook intensief geprobeerd dit project vakoverstijgend in te zetten. Het project is uiteindelijk niet levensvatbaar gebleken omdat duidelijk is geworden dat er te weinig animo is voor duurzaamheid en milieu in het onderwijs zowel aan de kant van de leerlingen als aan de kant van de docenten.

Als reden geeft de heer Spoor dat de leerlingen, 100% van allochtone afkomst, vooral bezig zijn met overleven en veiligheid in hun directe leefomgeving en niet met milieu. De docenten zijn vooral bezig met hoe je deze leerlingen optimaal kunt laten leren. Er wordt veel tijd vrijgemaakt voor begeleiding. Milieu is gewoon nog niet aan de orde en is volgens de heer Spoor een luxe probleem.

Het gesignaleerde gebrek aan belangstelling voor NME bij allochtone leerlingen kan overigens niet zomaar gegeneraliseerd kan worden. Er zijn voorbeelden van NME projecten waarbij aansluiting tussen allochtone leerlingen en bewustwording c.q activiteiten rondom NME heel goed te realiseren waren. Sterker nog, natuurbeleving is een prima aanknopingspunt voor veel allochtone jongeren, die weliswaar nu in een Nederlandse stad wonen maar op veel vrije momenten kiezen voor een stadspark, tuin of strand. Bovendien zijn veel allochtone bewoners zelf afkomstig uit landelijke gebieden. Met andere woorden er zijn zeker aanknopingspunten.

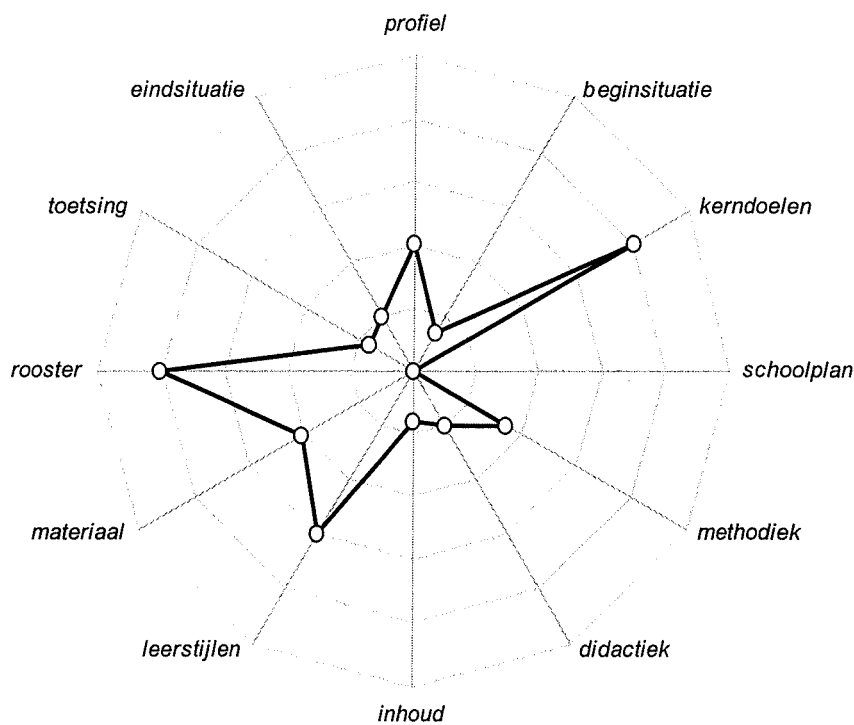
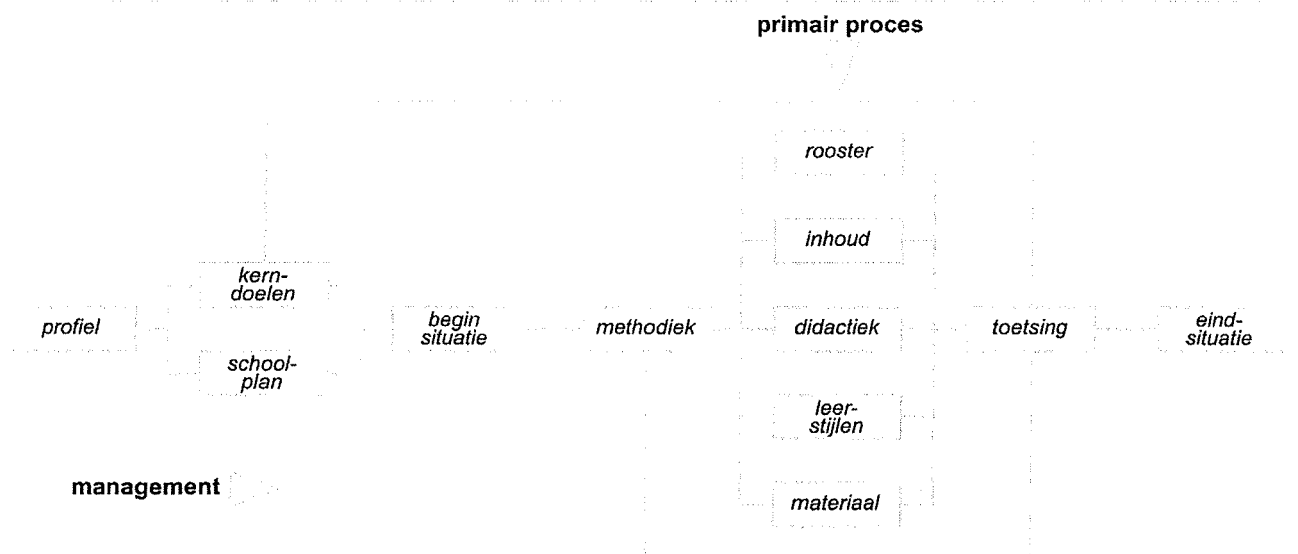
De vraag is natuurlijk wel of hun algemene visie ten aanzien van natuur parallel loopt met de algemene visie van mensen opgegroeid in een westerse geïndustrialiseerde samenleving. Overleg met IVN hierover zou gewenst zijn. Het goed opzetten van het milieuzorgsysteem in de school, waarbij je inspeelt op de achtergronden van de allochtone leerlingen en ze verantwoordelijk maakt voor de uitvoering van diverse handelingen controles etcetera zou bij allochtone leerlingen erg goed aan kunnen spreken.

Als de Nederlandse bevolking voor een steeds groter deel uit allochtonen dan wel tweede generatie allochtonen bestaat, dan moeten we duurzaamheid in het onderwijs niet (uitsluitend) inhoud geven voor de autochtone bevolking maar inspelen op de gemengde populatie.

Resultaat QS

naam instelling: SVO St. Paul
plaats: Den Haag

contactpersoon: Trees Poels
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	2,0
2 beginsituatie	0,7
3 kerndoelen	4,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	1,7
6 didactiek	1,0
7 inhoud	0,8
8 leerstijlen	3,0
9 materiaal	2,0
01 rooster	4,0
01 toetsing	0,8
01 eindsituatie	1,0

2.8. SVO St. Paul

2.8.1. Gegevens school

Naam school	SVO Sint Paul
Plaats school	Den Haag
Naam contactpersoon	Mw. Trees Poels

2.8.2. Een eerste indruk van de Quickscan

SVO St. Paul is een school voor speciaal onderwijs. Dit betekent:

- dat zij een duidelijk beleid hebben ten aanzien van inspelen op leerstijlen
- roostertechisch zeer sterk zijn.

De school is flexibel in tijd en bereid om ruimte te maken voor speciale en bijzondere gelegenheden. De school scoort dan ook, zoals te verwachten viel, hoog op rooster, maar scoort laag op inhoud, didactiek, methodiek, schoolplan en toetsing. Hieruit kunnen wij voorzichtig concluderen dat NME op deze school marginaal geïntegreerd is.

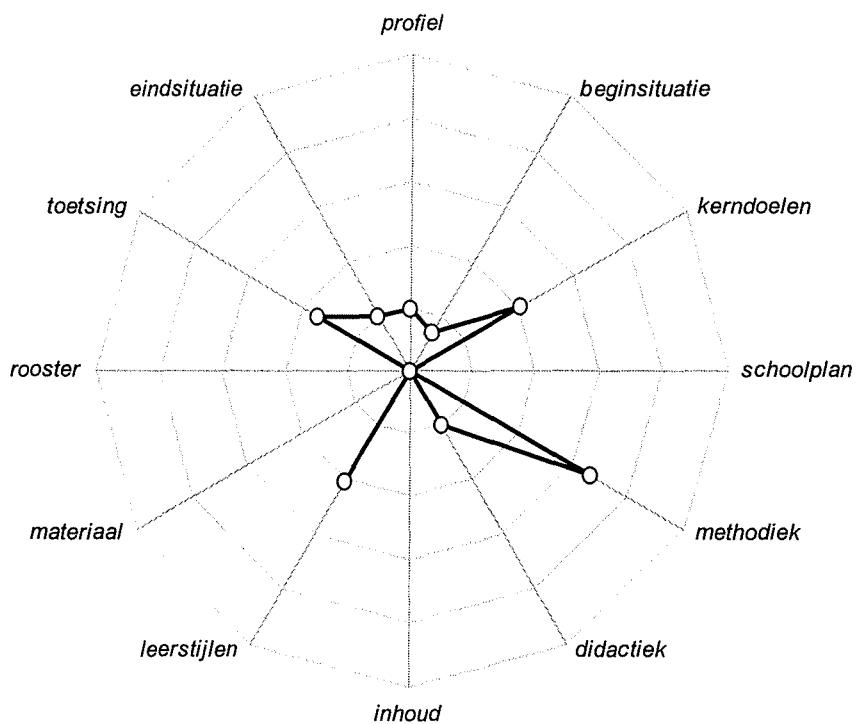
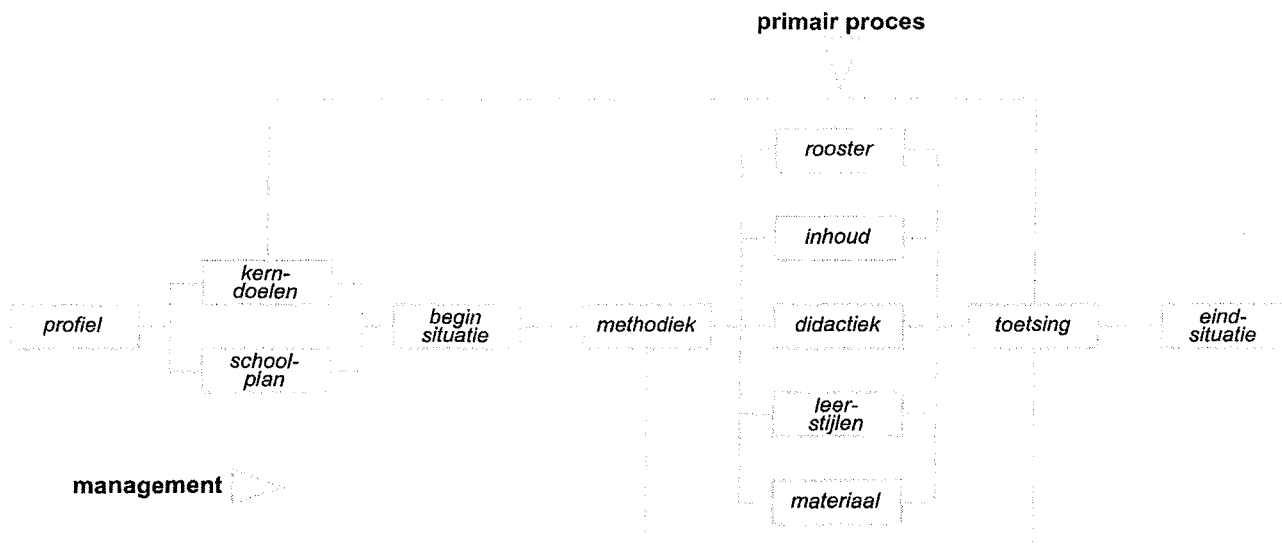
2.8.3. NME en integratie van NME

NME staat op zich op de agenda. NME is geen apart vak maar er wordt wel aandacht aan besteed bij met name economie. Het is hier een examenonderdeel. Men wil wel graag dingen doen op het gebied van NME en duurzaamheid maar het komt nog niet echt structureel van de grond. De school besteedt wel behoorlijk wat aandacht aan het milieu. Zo is de verwarming op een computer aangesloten zodat deze niet onnodig aan blijft staan. Men heeft jarenlang de gas en lichtrekeningen bijgehouden om te kijken of men kon besparen en vervolgens of de genomen maatregelen, zoals de lichten niet onnodig laten branden en de ramen dicht als de verwarming aan staat, iets opleverden. Verder scheidt men afval papier, glas en inkt etc.

Resultaat QS

naam instelling: Aloysius College
plaats: Den Haag

contactpersoon: Peter Molenaar
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	1,0
2 beginsituatie	0,7
3 kerndoelen	2,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	3,3
6 didactiek	1,0
7 inhoud	0,0
8 leerstijlen	2,0
9 materiaal	0,0
01 rooster	0,0
01 toetsing	1,7
01 eindsituatie	1,0

2.9. Aloysius College

2.9.1. Gegevens school

Naam school	Aloysius College
Plaats school	Den Haag
Naam contactpersoon	Marja Kuipers

2.9.2. Een eerste indruk van de Quickscan

De spin vertoont een uitermate onevenwichtig beeld. Alle dimensies scoren laag behalve methodiek. Het Aloysius College is een school met een toenemend aantal allochtone leerlingen. Dit komt doordat het Aloysius een duidelijke visie heeft op methodiek en veel aan bijscholing doet. Vandaar dat ze relatief hoog een 3.3 op methodiek scoren. Maar in deze methodiek is NME onderwijs niet geïntegreerd.

Deze school is in staat op de wensen van zijn leerlingen in te spelen en kan iets in beweging krijgen. Waarom het niet lukt om NME de school in te krijgen kan liggen aan de zwakte van het begrip: NME is te saai geworden. Maar ook het feit dat de school al met veel andere dingen bezig is en erg hectisch is speelt een rol. Het is een groeischool, die daardoor altijd in beweging is.

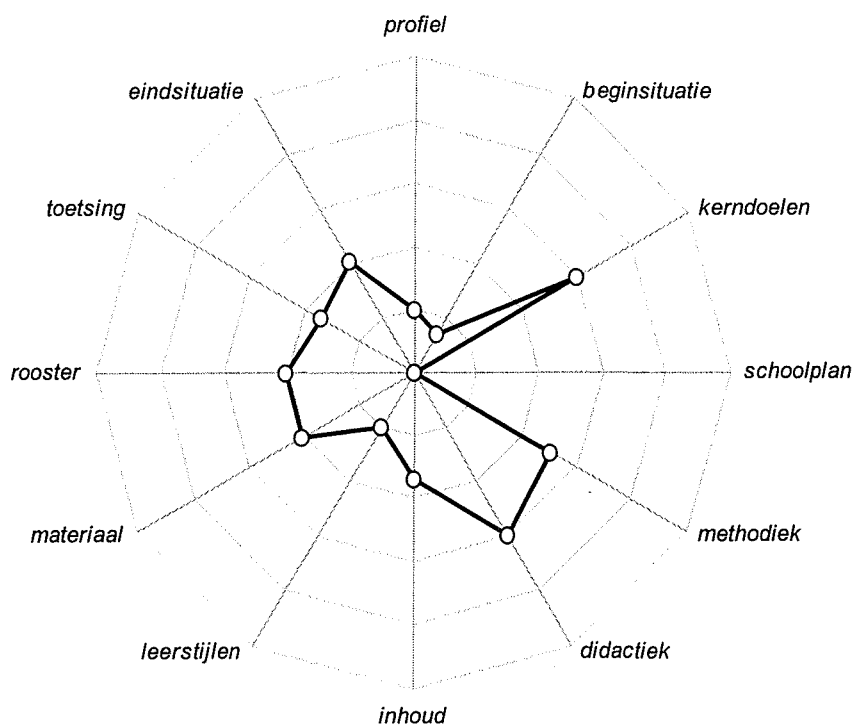
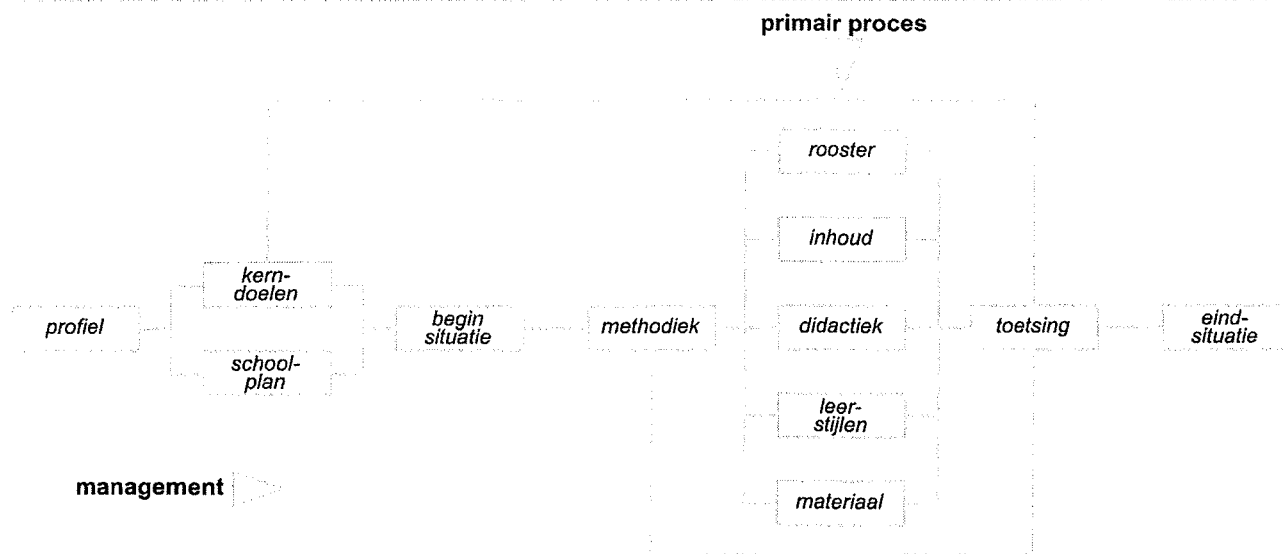
2.9.3. NME en integratie van NME

NME heeft geen prioriteit en staat dus niet hoog op de agenda. Een aantal docenten probeert aandacht te schenken aan het scheiden van papierafval en aan het dubbel beschrijven van velletjes papier. Maar de leerlingen vinden dit over het algemeen 'gezeik'. Ook collega's vinden het allemaal niet zo nodig omdat je het papier toch niet zelf hoeft te betalen.

Resultaat QS

naam instelling: Chr. Gymnasium Sorghvliet
plaats: Den Haag

contactpersoon: Marc van Haastregt
cnf contact: Kees Buskermolen

1 profiel	1,0
2 beginsituatie	0,7
3 kerndoelen	3,0
4 schoolplan	0,0
5 methodiek	2,5
6 didactiek	3,0
7 inhoud	1,7
8 leerstijlen	1,0
9 materiaal	2,0
01 rooster	2,0
01 toetsing	1,7
01 eindsituatie	2,0

2.10. Chr. Gymnasium Sorghvliet

2.10.1. Gegevens school

Naam school	Christelijk gymnasium Sorghvliet
Plaats school	Den Haag
Naam contactpersoon	de heren F. Blankmeer en M. van Haastregt

2.10.2. Een eerste indruk van de Quickscan

Deze school is een categoriaal gymnasium en heeft daardoor veel minder last gehad van alle vernieuwingen. Dit blijkt ook wel uit het feit dat didactiek methodiek en kerndoelen redelijk scoren. Helaas zitten profiel, beginsituatie, schoolplan en leerstijlen nog duidelijk in de fase van initiëren.

2.10.3. NME en integratie van NME

NME en milieuzorg staan duidelijk niet hoog op de agenda. Er zijn wel een aantal mensen die persoonlijke interesse hebben in milieuvraagstukken zoals de heer van Haastregt zelf. Hij besteedt in zijn lessen wel aandacht aan NME maar het is geen item schoolbreed. Als er activiteiten worden georganiseerd dan is het 'ad-hoc' en meestal gedragen door één of enkele personen. De school probeert zo min mogelijk zwerfafval te creëren en er zijn mokken in de kantine. De school is wel van plan om voor het volgende jaar een milieuzorgplan te maken. Hierin moet dan ook worden opgenomen hoe met de verwarming moet worden omgegaan

Gezien het karakter van de school (categoriaal gymnasium) zou de uitdaging kunnen liggen in het aangereikt krijgen van, of zelf zoeken naar, een invalshoek van NME die direct aansluiting vindt bij de vakken. Bijvoorbeeld in een vak als economie waar op deze school zou kunnen worden geabstraheerd naar het thema maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit zou ook kunnen in een van de andere exacte vakken natuur, biologie of scheikunde. En natuurlijk zou ook de koppeling aan het vak Biologie via de actieve docent de heer Haastregt kunnen worden gemaakt.

De school ligt een van de duurste wijlen van Den Haag tegenover het Catshuis. De vraag is dus waarom deze school niet in zijn profiel milieuzorg als speerpunt neemt. Zo zouden zij het zwerfafval rondom de school kunnen aanpakken en hiermee een goed voorbeeld geven aan de heer Balkenende, die aan de overkant zit, en zoveel waarde hecht aan waarden en normen.

In Amerika is het langs de snelwegen heel gebruikelijk om bij steden maar met name bij kleinere plaatsen een permanent bord te plaatsen met daarop de tekst '*This area is under environment control of the Turnhill school community*'. De school adopteert een stukje van de highway of de wijk en zorgt ervoor dat deze onderhouden wordt. De activiteiten die hieruit voortvloeien van leerlingen of ouders maken onderdeel uit van de dagelijkse onderwijspraktijken.

***codename*future**

Bijlage 3: Vragenlijst NME Quickscan

1 profiel

- 1 ☐ Heeft u als school een visie op nme? Zo ja, waar vinden we de visie terug?
- 2 ☐ Is er op school een actueel milieuzorgplan?
- 3 ☐ Heeft uw een nme-coördinator met bevoegdheden over budget en onderwijskundig beleid?
- 4 ☐ Hebben de relevante vakken een plan voor het integreren van duurzaamheid en milieuzorg in de lessen?
- 5 ☐ Gebruikt de directie de visie op duurzaamheid expliciet als aansturing voor het onderwijsproces op school?

2 beginsituatie

- 1 ☐ Heeft u een strategie om milieuzorg binnen de school actueel te houden?
- 2 ☐ Licht u personeel en leerlingen in over aanpassingen in het milieuzorgplan?
- 3 ☐ Bent u op de hoogte van de voorschriften / en regels m.b.t. milieuzorg/iso/arbo op de school?
- 4 ☐ Heeft u een milieuplan voor het onderwijs-ondersteunend personeel?
- 5 ☐ Meet u het milieubewustzijn bij docenten?
- 6 ☐ Meet u het milieubewustzijn bij leerlingen?
- 7 ☐ Gebruikt u de metingen bij leerlingen en leerkrachten om het beleid bij te stellen?

3 kerndoelen

- 1 ☐ Heeft de school vakleerplannen waarin milieueducatie of een integrale visie op duurzaamheid is geconcretiseerd?
- 2 ☐ Weet u of de kerndoelen over milieueducatie en duurzaamheid expliciet worden behandeld door de docenten van de relevante vakken?
- 3 ☐ Heeft u of de nme - coördinator regelmatig contact met de vaksecties over de actualisering van de nme-kerndoelen per vak?
- 4 ☐ Worden de kerndoelen milieuzorg ook vakoverstijgend behandeld.
- 5 ☐ Gebruikt u de evaluaties van de vakleerplannen om de nme-leerdoelen bij te stellen.

4 schoolplan

- 1 ☐ Heeft de school een actueel schoolplan met daarin een nme-hoofdstuk?
- 2 ☐ Bevat het schoolwerkplan een apart hoofdstuk over de methodische inpassing van nme binnen het totale leerproces?
- 3 ☐ Beschrijft u in het schoolplan concrete (buitenschoolse) nme-activiteiten?
- 4 ☐ Is in het schoolplan de samenhang van nme-leerdoelen terug te vinden in een vakoverstijgende aanpak?
- 5 ☐ Wordt het schoolplan geëvalueerd en wordt het op grond van de evaluatie aangepast?

5 methodiek

- 1 ☐ Heeft uw school een onderwijskundige methodiek?
- 2 ☐ Kunt u aangeven waar methodiek en nme-leerdoelen elkaar in uw school concreet ondersteunen?
- 3 ☐ Kunt u de schoolmethodiek terugvinden in de nme-lessen?
- 4 ☐ Meet u regelmatig of uw docenten voldoende thuis zijn of geschoold moeten worden in de methodiek van de school?
- 5 ☐ Heeft in uw beleid opgenomen regelmatig onderwijskundig te scholen op uw methodiek?
- 6 ☐ Is uw school een school die actief inspeelt op onderwijsvernieuwing?

6 didactiek

- 1 ☐ Is er beschreven welke didactische kennis en vaardigheden u rond natuur en milieu-educatie verwacht van docenten.
- 2 ☐ Wordt er geschoold op algemene didactische vaardigheden?
- 3 ☐ Bespreekt u de didactische aanpak op het gebied van vaardigheden die belangrijk zijn in nme-leerdoelen?
- 4 ☐ Wordt de didactiek van nme-leerdoelen vakoverstijgend besproken?
- 5 ☐ Hebben actuele ontwikkelingen in het milieu invloed op de didactische aanpak in de school?

7 Inhoud

- 1 ☐ Is er voor alle vakken bekend welke expliciete nme-onderwijsleermiddelen worden aangeschaft en waarmee gewerkt wordt?
- 2 ☐ Is er per vak een budget om nme-onderwijsleermiddelen te kopen?
- 3 ☐ Wordt er gecontroleerd welke nme-onderwijsleermiddelen gebruikt worden?
- 4 ☐ Wordt er gekeken naar de bruikbaarheid van nme-leermiddelen die voor meerdere vakken of vakoverstijgend bruikbaar zijn?
- 5 ☐ Worden de nme-leermiddelen geëvalueerd op adequate inzet op kerndoelen en eindtermen?
- 6 ☐ Maken docenten zelf lesstof rond natuur en milieueducatie?

8 leerstijlen

- 1 ☐ Heeft u in de visie van uw school opgenomen dat u recht doet aan verscheidenheid?
- 2 ☐ Heeft u aantoonbaar in het rooster tijd ingeruimd voor differentiatie, hulpstructuur of remediale hulp?
- 3 ☐ Speelt u in op de natuurlijke interesse die jongeren hebben op het gebied van het duurzaamheid?
- 4 ☐ Maakt u handelingsplannen per leerling met daarin opgenomen de leerstijl van de leerling?
- 5 ☐ Gebruikt u de resultaten van leerstijltesten om leerlingen binnen de school, rollen of taken te geven op het gebied van milieuzorg?

9 materiaal

- 1 ☐ Heeft u de beschikking over voldoende materiaal om nme vakoverstijgend in te zetten?
- 2 ☐ Bebruikt u de computer bij het nme-onderwijs?
- 3 ☐ Zet u concreet (additioneel) lesmateriaal in ten behoeve van milieuzorg ?
- 4 ☐ Kunt u de concrete lesresultaten van de leerlingen laten zien als het gaat om hun eigen toekomst in een duurzame samenleving?
- 5 ☐ Betrekt u de leerlingen en / of hun werkstukken bij het milieubeleid van uw school?

10 rooster

- 1 ☐ Heeft u in het rooster expliciet ruimte gemaakt voor milieuzorg in de vorm van projecten, excursies e.d.?
- 2 ☐ Heeft u de projecten opgenomen in de studieplanners / PTA's?
- 3 ☐ Gebruikt u de toetsresultaten voor het bepalen van rapportcijfers?
- 4 ☐ Worden er van vakoverstijgende nme-projecten resultaten vastgelegd in het leerlingvolgsysteem?
- 5 ☐ Past u het rooster aan bij actuele gebeurtenissen?

11 toetsing

- 1 ☐ Zijn de nme -leerdoelen expliciet benoemd in de vakleerplannen?
- 2 ☐ Zijn de nme-leerdoelen benoemd in de PTA's?
- 3 ☐ Toetst u in de Basisvorming de nme-leerdoelen?
- 4 ☐ Toetsen de afzonderlijke vakken hun nme-leerdoelen?
- 5 ☐ Toetst u vakoverstijgend de eindtermen nme?
- 6 ☐ Komen aspecten van uw milieuzorgplan terug bij toetsing (schoolonderzoeken, proefwerken) bij leerlingen?

12 eindsituatie

- 1 ☐ Bent u bekend met de eisen rond duurzaamheid in het vervolgonderwijs of het bedrijfsleven?
- 2 ☐ Kunt u het vervolgonderwijs of bedrijfsleven laten zien dat aspecten van duurzaamheid in hun bagage hebben?
- 3 ☐ Heeft uw school contacten met het bedrijfsleven en het vervolgonderwijs?
- 4 ☐ Stemt u uw lesprogramma af op de duurzaamheidseisen die overeenkomen met de vervolgopleidingen / bedrijfsleven?
- 5 ☐ Nemen er docenten van uw school deel aan nme-werkgroepen of docentennetwerken?

